

Nr 102

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1957/58 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.
(3:e avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under femte huvudtiteln, punkterna 75—82, samt under kapitalbudgeten, socialdepartementet, punkterna 4, 5 och 10, framlagt preliminära förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 100, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 mars 1957, föreslagit riksdagen att

I. godkänna av departementschefen förordade ändringar i olika avseenden av grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen;

II. medgiva, att under budgetåret 1957/58

dels preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 655 000 000 kronor,

dels preliminära beslut angående lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 125 000 000 kronor,

dels beslut om bidrag till inrättande av pensionärshem må meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

III. för budgetåret 1957/58 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

1) till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor;

2) till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

3) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

4) till Bidrag till inrättande av pensionärshem ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

b) å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 560 000 000 kronor;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;

c) å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd till Räntefria lån till bostadsbyggande ett investeringsanslag av 240 000 000 kronor;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranledes av vad departementschefen förordad;

V. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

VI. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranledes av vad departementschefen förordad;

VII. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58;

VIII. under femte huvudtiteln för budgetåret 1957/58 anvisa

1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 4 111 000 kronor;

2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 670 000 kronor;

3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 566 000 kronor;

4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 753 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 142 av herrar *Fritjof Karlsson* och *Theodor Johansson*,

I: 261 av herr *Birke*,

I: 262 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 353 av herr *Hermansson*,

I: 354 av herr *Lindblom*,

I: 430 av herrar *Eriksson* och *Osvald*,

I: 431 av herr *Axel Svensson m. fl.*,

I: 436 av herr *Boo*,

I: 445 av herr *Bergman m. fl.*,

I: 446 av fru *Sjöström-Bengtsson m. fl.*,

I: 447 av herr *Mogård*,

I: 448 av herr *Erik Jansson*,

I: 449 av herr *Alvar Andersson m. fl.*,

I: 450 av fröken *Ranmark m. fl.*,

I: 454 av herr *Edström m. fl.*,

I: 457 av herr *Ewerlöf m. fl.*,

I: 458 av herr *Osvald m. fl.*,

I: 459 av herr *Ohlon m. fl.*,
I: 460 av herr *Öhman m. fl.*,
I: 461 av herr *Öhman m. fl.*, samt
I: 467 av herr *Ohlon m. fl.*

från andra kammaren

II: 180 av herr *Jansson i Benestad*,
II: 343 av herr *Cassel m. fl.*,
II: 344 av herr *Magnusson i Borås*,
II: 449 av herrar *Wedén och Gustafson i Göteborg*,
II: 478 av herr *Carlsson i Bakeröd*,
II: 541 av herr *Bengtsson i Halmstad m. fl.*,
II: 555 av herr *Lundberg*,
II: 561 av herr *Svenning m. fl.*,
II: 562 av herr *Adamsson m. fl.*,
II: 563 av fru *Thorsson m. fl.*,
II: 564 av fru *Thorsson m. fl.*,
II: 565 av herr *Sköldin m. fl.*,
II: 566 av herr *Hansson i Skegrie m. fl.*,
II: 567 av herr *Alemyr m. fl.*,
II: 577 av herr *Rydén*,
II: 578 av herr *Hagberg m. fl.*,
II: 579 av herr *Hagberg m. fl.*,
II: 580 av herr *Ohlin m. fl.*,
II: 581 av herr *Ohlin m. fl.*,
II: 582 av herr *Wedén*,
II: 583 av herr *Hjalmarson m. fl.*, samt
II: 584 av herr *Carlsson i Stockholm m. fl.*

Yrkandena i motionerna redovisas i det följande.

Propositionen

I propositionen redovisas ett av bostadspolitiska utredningen avgivet, den 9 oktober 1956 dagtecknat betänkande angående riktlinjer för bostadspolitiken (SOU 1956:40). Vidare redovisas en inom socialdepartementet utarbetad promemoria angående lån och bidrag till studentbostadshus. I de delar betänkandet och promemorian upptagits till behandling i propositionen hänvisas till den följande redogörelsen för departementschefens förslag.

Allmänna grunder för bostadspolitiken

Det är nu tjugufem år sedan bostadsfrågan i vårt land fick verklig aktualitet som ett politiskt spörsmål. Dåvarande chefen för socialdepartementet Gustav Möller tog år 1933 initiativet till en omfattande utredning av bo-

stadsförhållandena och av behovet av åtgärder från samhällets sida för att tillförsäkra dem, som hade små ekonomiska resurser, en tillfredsställande bostad. Som en central fråga angavs att bereda flerbarnsfamiljerna en något så när rymlig, modernt utrustad bostad. Några år senare aktualiserades frågan om samhällets direkta stöd för anskaffande av lämpliga bostäder åt åldringar. Härmed var grunden lagd till en bostadspolitik i vårt land i syfte att mera allmänt och varaktigt höja bostadsstandarden.

Under det andra världskriget kom statens och kommunernas engagemang i bostadsförsörjningen att utvidgas högst avsevärt. Efter krigsutbrottet nedgick bostadsbyggandet kraftigt och efter någon tid hotade bostadsbrist och betydande hyresstegringar. Åren 1941 och 1942 vidtogs därför åtgärder i syfte dels att förhindra av bostadsknapphet betingade hyresstegringar dels att stimulera bostadsproduktionen. Hyresreglering infördes 1942. Statliga lån och bidrag till bostadsbyggandet infördes och utvidgades åren 1941 och 1942.

Efter krigets slut verkställdes en översyn av bostadspolitiken. Den gav till resultat att statliga lån på förmånliga villkor skulle ställas till bostadsbyggandets förfogande även framöver. Lånevillkoren utformades så att produktion av goda bostäder genom kommunala och kooperativa bostadsföretags försorg stimulerades. Vidare föranledde översynen en utbyggnad av de år 1935 tillkomna bostadsbidragen till barnfamiljer.

Under de senaste tio åren har vissa smärre jämkningar vidtagits i låne- och bidragsgivningen för bostadsändamål. Bostadsbidragen till barnfamiljerna har fått allt större betydelse. Pensionärernas bostadsfråga har ytterligare beaktats. Stödet åt nyproduktionen av bostäder har tid efter annan jämkats främst beroende på förändringar i byggnadskostnader och räntor. Den kraftiga kostnadsstegringen i samband med Koreakrisen föranledde sålunda beslut om betydande kapitalsubventioner till nya hus. Avsikten därmed var att förhindra i första hand att bostadsbyggandet bromsades upp men också att stegringen av byggnadskostnaderna gav upphov till väsentliga hyreshöjningar i hela bostadsbeståndet. Sedermera har dessa kapitalsubventioner i form av räntefria stående lån såtillvida avvecklats som subventionerna för hus, vilka färdigställes efter den 31 mars i år, icke blir större än vad de var före Koreakrisen. Slutligen bör nämnas att den höjning av räntenivån, som genomfördes i april 1955, medfört att de av staten för primär- och sekundärlån i statsbelånade bostadshus garanterade räntorna visserligen höjts något men också att de statliga räntesubventionerna ökat kraftigt.

Bostadspolitiken har under och efter det andra världskriget givit mycket betydelsefulla resultat. Produktionen av modernt utrustade, relativt rymliga familjebostäder har haft långt större omfattning än under någon tidigare period. Enbart under efterkrigsåren har tillkommit omkring 500 000 fullgott utrustade familjebostäder på minst två rum och kök. Hyror och bo-

stadskostnader har visserligen stigit, men inte så mycket som övriga levnadskostnader och avsevärt mindre än penninginkomsterna har stigit. På grund härav har en god bostad, som ännu på 1930-talet i huvudsak var förbehållen de välsituerade, kommit inom räckhåll för den alldeles övervägande delen av familjerna. För familjer med minst två barn har genom familjebostadsbidragen en snabb förbättring av bostadsstandarden kunnat åstadkommas. På i huvudsak tio år har drygt hälften av vårt lands familjer med minst två barn och normala eller relativt små inkomster kunnat flytta in i nybyggda familjebostäder. Åldringarnas bostadsfråga har — som utvecklats i proposition till årets riksdag om åldringsvården — avsevärt förbättrats dels genom tillkomsten av pensionärshem och pensionärsbostäder dels genom utbyggnad av folkpensionerna.

Den förbättring av bostadsförhållandena för mycket stora grupper av familjer, åldringar och andra, som har ägt rum under efterkrigstiden och som här endast har kunnat antydvas, svarar väl mot de förhoppningar om höjning av bostadsstandarden, som på vitt skilda håll hystes vid krigets slut. Bostadspolitiken har varit framgångsrik. Man kan också konstatera att resultatet står sig gott i förhållande till vad som presterats i vårt land under tidigare skeden samt i andra länder. Men härav följer inte att allt är väl beställt. Hur imponerande de uppnådda förbättringarna av bostadsförhållandena än är, så kommer man vid en realistisk bedömning av det aktuella läget på bostadsmarknaden fram till att ännu kvarstående brister i vår bostadsförsörjning är stora och behovet av ytterligare förbättringar betydande. Det finns ännu så mycket kvar av bostadsnöden, att bostadsfrågans lösning alltjämt är en fråga på ganska lång sikt.

Utvecklingen av bostadsmarknaden under efterkrigstiden kännetecknas sålunda inte endast av ett långt större tillskott av goda familjebostäder än under någon tidigare period av samma längd utan också av en allmän, kraftig ökning av efterfrågan på goda bostäder. Därmed har avslöjats vilka ofantliga brister i vår bostadsförsörjning, som förelåg ännu i slutet av 1930-talet. Inte endast familjerna utan också ensamstående, såväl åldringar som yngre, har ställt allt större krav i fråga om bättre bostadsförhållanden. Ett flertal omständigheter har medverkat härtill. Den fulla sysselsättningen, de starkt stigande realinkomsterna och sociala reformer har betytt mycket vid sidan av de bostadspolitiska åtgärderna. Genom att bidra till ett relativt förbilligande av bostäderna har bostadspolitiken mera allmänt drivit på bostadsefterfrågan. De goda ekonomiska konjunkturerna har medverkat till hög giftermålsfrekvens och stor inflyttning från landsbygden till släderna. Den relativt betydande immigrationen under efterkrigstiden bör också nämnas.

Den stora efterfrågan på bostäder, som nu föreligger, liksom tendenserna till ytterligare stegring av efterfrågan kan alltså förklaras. Mera allmänt sett är denna efterfrågan ett uttryck för den avsevärda förbättring i lev-

nadsvillkoren för det stora flertalet arbetare, tjänstemän och jordbrukare, som den ekonomiska och sociala utvecklingen under efterkrigstiden har skapat. Det finns inte heller anledning förvåna sig över att denna ökade efterfrågan på bostäder i långa stycken överstigit våra möjligheter att skaffa fram nya bostäder och förbättra redan befintliga. Denna ökning har emellertid fått betydande, icke önskvärda konsekvenser. Om efterfrågan på bostäder överstiger tillgången, och alltså en marknadsmässig brist på bostäder är för handen, skapas missförhållanden och uppkommer sociala problem av mycket allvarlig natur. Familjer med barn står utan egen lägenhet och tvingas stundom bo splittrade. Den som erbjudes en förmånligare anställning på annan ort, kan mången gång inte acceptera erbjudandet, därför att en bostad inte kan anskaffas på den nya orten. Upplåtelse eller byte av bostäder kommer i växande utsträckning att ske på otillbörliga villkor.

Det allvarliga problem, som vi står inför, kan därför beskrivas på följande sätt. Ingen kan bestrida att den utbyggnad och förbättring av vårt bostadsbestånd, som krävs för att alla anspråk på bättre bostad skall kunna tillgodoses, kan åstadkommas först så småningom. Man måste med nödvändighet räkna med en ganska lång tid, även om man anser utsikterna till en betydande ökning av bostadsbyggandet goda. För att snabbt avveckla bostadsbristen krävs emellertid att balans uppnås mellan tillgång och efterfrågan på bostäder. Hur man skall åstadkomma en större bostadsproduktion blir då under alla förhållanden en central fråga. Även om man på lång sikt helt och fullt godtar alla föreliggande krav på bättre bostäder, måste man emellertid, om man verkligen snabbt vill få bukt med bostadsbristen, tillse att inte efterfrågan på bostäder fortsätter att öka i alltför snabb takt. Att lösa bostadsfrågan genom att tillåta kraftiga hyresstegringar, som skär ned den synliga efterfrågan på bostäder, kan enligt departementschefens mening icke rekommenderas. Men den som kräver både att man genom bostadspolitiken skall mera allmänt ytterligare driva på efterfrågan och att man skall snabbt avveckla bostadsbristen begär helt enkelt för mycket. Man måste göra ett val mellan att å ena sidan något hålla igen bostadsefterfrågans ökning för att snabbt bli kvitt bostadsbristen, och att å andra sidan för ganska lång tid framöver ha kvar bristen med alla de svåra olägenheter som detta skulle föra med sig.

Problemet är inte nytt eller för bostadsmarknaden speciellt. I ett samhälle med full sysselsättning uppkommer helt naturligt tendenser till ökning av konsumtionen i en sådan takt, att balansen mellan tillgång och efterfrågan kan rubbas. Åtgärder i syfte att förhindra en alltför snabb ökning av konsumtionen är därför motiverade på olika områden. Det bör också beaktas, att en alltför stor efterfrågan på konsumtionsvaror försvårar eller förhindrar genomförandet av en rad sådana viktiga investeringar inom näringslivet och inom den offentliga sektorn, som utgör en förutsättning för en ökad konsumtion och en höjd levnadsstandard på längre sikt.

De här anförda synpunkterna på bostadspolitiken under efterkrigstiden och på utvecklingen av bostadsmarknad och bostadsstandard leder fram till den uppfattningen, att de skilda bostadspolitiska åtgärderna tid efter annan kan behöva omprövas och jämkningar i desamma behöva vidtagas. Statens finansiella stöd åt bostadsbyggandet skall i första hand fylla uppgiften att medverka till största möjliga bostadsproduktion. Bostadsbidragens uppgift är att särskilt underlätta för barnfamiljer och äldre att skaffa sig en lämplig bostad. Den fråga man tid efter annan bör ställa blir då, huruvida de bostadspolitiska åtgärderna på ett ändamålsenligt sätt fyller dessa uppgifter eller om de till följd av den ekonomiska och sociala utvecklingen behöver ändras.

Därmed har departementschefen angivit bakgrunden till beslutet i december 1955 att tillkalla särskilda sakkunniga för att verkställa en översyn av bostadspolitiken. Såsom framgår av det föregående har de sakkunniga, som antagit benämningen bostadspolitiska utredningen, i oktober 1956 avgivit ett betänkande om riktlinjerna för den framtida bostadspolitiken över vilket numera utlåtande avgivits av olika myndigheter och organisationer.

Utredningen understryker, att frågan om att skapa förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande är den centrala frågan i den bostadspolitiska debatten. För att lösa den frågan måste, framhåller utredningen, i första hand vidtas åtgärder av ekonomiskt-politisk natur men också åtgärder inom bostadspolitikens ram i syfte att rationalisera och förbilliga bostadsbyggande och bostadsförvaltning. Viktigt är vidare att underlätta bostadsbyggandets kapitalförsörjning genom att åstadkomma ett ökat sparande inom bostadsförsörjningens sektor av samhällsekonomin.

Vad angår förbilligandet av bostadsbyggandet understryker utredningen betydelsen av att stat och kommun söker skapa förutsättningar för en rationell planläggning på relativt lång sikt av bostadsproduktionen. Vidare betonar utredningen att olika kommunala och statliga organs handläggning av byggnadsärenden måste samordnas. Ett stort antal remissorgan har särskilt framhållit vikten av en långsiktig planering av bostadsbyggandet.

I den mån bostadsproduktionen kan förbilligas, vinnes inte endast lägre hyror och bostadskostnader utan också utrymme för en ökning av bostadsbyggandet. I detta sammanhang erinras om att från samhällets sida under de senaste åren vidtagits en rad åtgärder i syfte att främja ett effektivare och billigare byggande. År 1953 inrättades statens nämnd för byggnadsforskning, som gavs betydande ekonomiska resurser. Redan året innan hade tillskapats en statlig lånefond för att understödja anskaffandet av moderna byggnadsmaskiner, kranar m. m. Från den 1 januari 1956 genomfördes i fråga om statligt belånade bostadshus en maximering av belåningsvärdena. Avsikten därmed var att pressa ned byggnadskostnaderna eller förhindra en ytterligare uppdrivning av dem. I slutet av förra året genom-

fördes en betydande förenkling av handläggningen av statliga bostadslåneärenden. Samtidigt tillkallades en utredningsman med uppgift att undersöka i vad mån ytterligare förenklingar i långivningen kan göras. Den statliga regleringen av igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag har undan för undan förenklats.

Delade meningar gör sig ibland gällande i frågan huruvida bostadsbyggandet bedrivs effektivt och rationellt. Man gör jämförelser med den egentliga industrin, som på grund av internationell konkurrens anses vara tvungen att på ett helt annat sätt än byggnadsindustrin satsa på forskning och rationaliseringsarbete. Enligt departementschefens mening har en dylik jämförelse föga värde. Över huvud taget framstår det som tämligen meningslöst att diskutera, i vad mån byggnadsindustrin hittills motsvarat rimliga krav i fråga om rationalisering och produktivitetsförbättring. Viktigt är att i stället konstatera, att under senare år en rad initiativ tagits i fråga om forskning och rationaliseringsarbete på byggnadsområdet. Dessa initiativ har ännu inte hunnit ge mera påtagliga resultat, men mycket talar för att under de närmaste åren betydande framsteg kan komma att redovisas. Det råder ett allmänt intresse för att genom omsorgsfull planering, nya byggnadsmetoder och nya byggnadsmaterial pressa ned byggnadskostnaderna.

Vad särskilt angår det på många håll starkt framhävda önskemålet om en mera långsiktig bedömning av bostadsbyggandets storlek framhålles, att det i ett samhälle med full sysselsättning och mycket stora investeringsbehov på en rad områden knappast är möjligt eller ens rimligt att utarbeta och fastställa definitiva planer för bostadsbyggandets storlek och fördelning på olika orter under en längre följd av år. Man kan inte bortse från att sådana förändringar i samhällsekonomin kan inträffa tid efter annan, som gör det nödvändigt att överväga ändringar i bostadsbyggandets storlek. På samma sätt kan för en enskild ort — då t. ex. en utbyggnad av en industri eller startandet av en ny industri aktualiseras — bedömningen av bostadsbyggandet på orten bli en annan än tidigare.

Mera allmänt sett måste programmet för bostadsbyggandet under de närmaste åren vara att såvitt möjligt successivt öka tillskottet av lägenheter. Understundom görs gällande — vilket också framgår av vissa yttranden över bostadspolitiska utredningens betänkande — att den statliga regleringen av bostadsbyggandet har varit ryckig. Byggnadsföretagarnas möjligheter att rationellt planera och genomföra byggnadsprojekt skulle härigenom ha försvårats. I anledning härav erinrar departementschefen om att från 1951 till 1954 en successiv ökning av bostadsbyggandet skett. Produktionen steg från ca 40 000 lägenheter år 1951 till närmare 60 000 lägenheter år 1954. Under såväl 1955 som 1956 har bostadsbyggandet bibehållits vid den år 1954 uppnådda nivån. Bostadsbyggandet har med andra ord stabiliserats vid en nivå strax under 60 000 lägenheter per år. Om man ser framåt bör

kommunernas och byggnadsföretagarnas planering av nya projekt ske med utgångspunkt från ett bostadsbyggande av denna omfattning men med beaktande av att strävan är att successivt, i den mån praktiska möjligheter därtill yppar sig, öka produktionen.

Om man således inte rimligen kan begära en ytterligare precisering av den allmänna bedömningen av bostadsbyggandets storlek på längre sikt föreligger det, som också bostadspolitiska utredningen starkt understrukt, ett behov av samordning av skilda kommunala och statliga organs handläggning av byggnadsärenden. Ett kontinuerligt samråd mellan olika myndigheter och byggnadsföretagarnas organisationer bör äga rum. Departementschefen har för avsikt att taga initiativ till ett sådant samråd.

Bostadspolitiska utredningen anser, att ett målsparande för bostadsanskaffning är väl värt att uppmuntras av det allmänna. Då det gäller att finna lämpliga former för detta sparande bör fältet enligt utredningen i varje fall till en början lämnas fritt för enskildas, organisationers och kommuners initiativ och uppfinningsriktighet. Ett flertal remissorgan har ställt sig positiva till ett målsparande för bostadsanskaffning, bl. a. bostadsstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, sparbanksföreningen och HSB. Vissa remissorgan har tillstyrkt att konkreta sparstimulerande åtgärder vidtages. Andra har ställt sig tveksamma eller kritiska till tanken att stimulera sparandet genom att ge den som systematiskt sparar förtur till en bostad.

Ett målsparande för bostadsanskaffning bör enligt departementschefens mening uppmuntras. Inte minst betydelsefullt är, att ungdomen deltar i ett dylikt sparande. Att spara till en bostad — det må vara fråga om ett eget hem eller en bostadsrättslägenhet — är ingen ny tanke. Såväl egnehemsbyggandet som den kooperativa byggnadsverksamheten har stor omfattning, och årligen sätter enskilda in stora belopp i sådana bostadsfastigheter. Departementschefen har inte blivit övertygad om det lämpliga i att nu genom åtgärder från statens sida försöka binda bostadssparandets former. Behov torde inte föreligga att genom rekommendationer i konkret form stimulera sparandet. Departementschefen delar alltså bostadspolitiska utredningens uppfattning att man i varje fall till en början bör låta olika initiativ fritt växa fram. Erfarenheten får utvisa om ingripanden i stimulerande och reglerande syfte från statens sida kan behövas.

Bostadspolitiska utredningen anser, att generella subventioner i huvudsak kan undvaras och att en relativt snabb minskning av desamma bör kunna genomföras. Utredningen hävdar emellertid att behov alltjämt föreligger dels av en kapitalsubvention till småhus dels av ett skydd mot tillfälligt höga räntor.

Till stöd för sin ståndpunkt i subventionsfrågan anför utredningen i första hand, att förhållandet mellan bostadskostnader och inkomster be-

tydligt förbättrats under efterkrigstiden. Det anses därför, att stora grupper av hushåll med ordinära inkomster bör kunna efterfråga moderna lägenheter av godtagbar standard, även om en hyreshöjning åstadkommes genom att de generella subventioner, som nu utgår, i huvudsak avvecklas. Utredningen anser inte heller att en avveckling av de generella subventionerna bör hindras av intresset att främja en ostörd bostadsproduktion och att upprätthålla en såvitt möjligt enhetlig hyresnivå för lägenheter av likvärdig beskaffenhet.

Det stora flertalet remissorgan har godtagit utredningens ståndpunkt beträffande önskvärdheten av att avveckla de generella subventionerna. Vad gäller den takt, i vilken en avveckling av subventionerna lämpligen bör ske, har ett stort antal remissorgan ansett att försiktighet bör iakttagas. Såsom skäl för att avvecklingen bör ske i långsammare takt än utredningen förordad anföres främst risken för att bostadsproduktionen hämmas. Man befarar också att resultatet av en snabb avveckling skulle bli en relativt ökad produktion av lägenheter om högst två rum och kök. Uttalanden av denna innebörd har gjorts bl. a. av bostadsstyrelsen, HSB och vissa kommuner. Andra remissorgan, bland vilka märkes konjunkturinstitutet, statens hyresråd, Landsorganisationen och TCO, påtalar särskilt de risker för en splittning i hyresnivån, som en snabb avveckling av subventionerna skulle innebära.

I detta sammanhang anser departementschefen det angeläget understryka, att bostadspolitiken i vårt land utformats utan tanke på att generella subventioner skulle tillgripas såsom en permanent åtgärd i syfte att reducera bostadskostnaderna. Bostadspolitiska utredningens ståndpunkt i denna fråga överensstämmer sålunda med den som dåvarande chefen för socialdepartementet gav uttryck åt, då det bostadspolitiska programmet år 1947 förelades riksdagen. En nödvändig förutsättning för att bostadsbidrag skulle kunna förordas ansågs vara, att det visats att bostadskostnaderna var så höga att de boende inte rimligen kunde bestrida dessa kostnader utan hjälp från det allmänna. Man kom därför vid prövningen av subventionsfrågan år 1947 fram till att generella subventioner icke borde utgöra ett permanent inslag i bostadspolitiken.

Såsom bostadspolitiska utredningen påvisat har bostadskostnaderna sedan krigets slut relativt sett sjunkit avsevärt. Dessa kostnader har sålunda stigit mycket mindre än penninginkomsterna. Att använda generella subventioner såsom ett bestående eller varaktigt led i bostadspolitiken framstår fördens skull som opåkallat. En dylik ordning skulle, som bl. a. länsstyrelsen i Östergötlands län framhållit, betyda att levnadsnivån för det stora flertalet arbetsföra i vårt land bedömes vara så låg, att bostadskostnaderna mera allmänt måste reduceras för att folk skall kunna bo tillfredsställande. Den som accepterar en dylik bedömning gör sig otvivelaktigt en vrågbild

av de nuvarande levnadsförhållandena i vårt land. Bostadsfrågans lösning är alltså inte nu — liksom den ej heller tidigare har varit det — beroende av ett genom subventioner åstadkommet allmänt förbilligande av bostadskostnaderna.

Departementschefen godtager därför bostadspolitiska utredningens uppfattning, som delas av det övervägande antalet remissorgan, nämligen att de generella subventionerna i huvudsak kan undvaras. Liksom utredningen anser departementschefen dock att tills vidare en viss subvention bör utgå till småhus. Vidare bör skydd finnas mot tillfälligt höga räntor. Departementschefen finner det angeläget understryka betydelsen av detta skydd, även om man så småningom på grund av en ytterligare förbättring av förhållandet mellan bostadskostnader och inkomster finner varje form av generell subvention obehövligen, ändock bör bibehållas för att garantera stabilitet i fastighetsförvaltningen.

Därefter övergår departementschefen till frågan om den takt i vilken nuvarande generella subventioner bör avvecklas. Först erinras om att subventionerna är av två slag: kapitalsubventioner och räntesubventioner. Syftet med kapitalsubventionerna har i första hand varit att överbrygga de svårigheter bostadsbyggandet eljest skulle kunna råka in i vid en tillfällig, mera betydande stegring av byggnadskostnaderna. En dylik kostnadsstegring drabbar självfallet endast de hus, som uppföres till de högre kostnaderna. Om kostnadsstegringen är tillfällig, kommer enbart de hus, som uppförs till de högre kostnaderna, att bli särskilt dyra. Häri ligger såväl risken för en dämpning av bostadsbyggandet som motivet för tillgripande av kapitalsubventioner i ett läge, kännetecknat av stigande byggnadskostnader.

Såsom framgår av det föregående har kapitalsubventionerna f. n. en tämligen ringa betydelse utom i fråga om småhus.

Räntesubventionernas uppgift är en helt annan än kapitalsubventionernas. Förändringar i ränteläget påverkar de årliga omkostnaderna för alla hus, låt vara att förändringarna inte omedelbart slår igenom över hela linjen. I den mån en fastighet är finansierad med räntebundna lån, fördröjes sålunda verkan av en höjning eller sänkning av räntenivån längre eller kortare tid beroende på när lånen löper ut eller kan sägas upp. Ett av staten tillhållhet skydd mot tillfälliga ränteförändringar är motiverat av att även relativt små ändringar i räntesatserna ger betydande utslag på hyrorna. Man kan sålunda beräkna, att en höjning av räntan med 1 procent omedelbart ökar hyran med i genomsnitt 10 procent. Den höjning av räntorna för in-teckningslån med drygt 1 procent, som inträffade i april 1955, har hittills föranlett en ökning av hyrorna i privatfinansierade bostadshus med nära 10 procent. För statsbelånade hus, som tillkommit under åren 1941—50, har fr. o. m. den 1 oktober 1955 hyrorna höjts med 5 procent på grund av en höjning av den av staten i fråga om primär- och sekundärlån »garanterade»

räntan med 0,5 procent. För statsbelånade hus, som tillkommit efter år 1950, har räntestegringen på grund av oförändrade garantiräntor icke föranlett någon hyreshöjning.

Om man nu — på det sätt som bostadspolitiska utredningen förordar — minskar statens räntesubventioner genom en allmän höjning av de »garanterade» räntorna och alltså låter statsbelånade fastigheter bära en ökad del av räntestegringen, betyder detta visserligen, att huvuddelen av de sedan 1941 tillkomna bostäderna blir relativt sett dyrare. Härav följer dock inte att det skapas en hyressplittring, som aktualiserar frågan om en hyreshöjning för tidigare tillkomna hus. Såsom nyss nämdes har för de tidigare byggda husen på grund av räntestegringen redan medgivits en hyresökning på nära 10 procent. Vad frågan nu gäller är huruvida och i vad mån den redan påbörjade anpassningen av hyror och bostadskostnader till en något högre räntenivå bör fortsätta. Det är alltså inte fråga om en isolerad höjning av räntor och hyror i de nyaste husen. Med anledning av vad några remissorgan har anfört beträffande nödvändigheten av att undvika hyressplittring understryker departementschefen, att han finner det helt obefogat att uppställa som ett villkor för godtagande av förslaget om höjning av de »garanterade» räntesatserna för statsbelånade bostadshus, att en däremot svarande höjning av hyrorna åvägbringas i äldre hus. Liksom hittills bör hyrorna i äldre hus få höjas endast om det visas, att fastighetsomkostnaderna för dessa hus har stigit.

En relativt snabb avveckling av de generella subventionerna aktualiserar därför enligt departementschefens mening inte några särskilda åtgärder för en utjämning av hyresnivån. Inte heller har departementschefen blivit övertygad om att det finns risker för rubbningar i bostadsproduktionen eller för en återgång till en stor produktion av smålägenheter. Uppgifter som lämnats av bostadspolitiska utredningen och vitsordats av bl. a. bostadsstyrelsen visar, att efterfrågan på moderna, relativt rymliga bostäder har tenderat att oavbrutet öka. En höjning av hyrorna i statsbelånade hus av den storlek, som det nu kan bli fråga om, torde visserligen något dämpa den takt i vilken kraven på bättre bostäder stiger men det behöver inte befaras att den skärner efterfrågan.

Farhågor som anförts för störningar i bostadsproduktionen, för sänkt bostadsstandard och för hyressplittring bör alltså inte tillmätas betydelse i detta sammanhang. Emellertid talar andra skäl av allmän natur för att förändringar i låne- och bidragsvillkoren inte genomföres brådstörtat. Såsom Landsorganisationen framhållit bör man förebygga individuella fall av mera betydande standardförsämring. På sätt som departementschefen närmare utvecklar i det följande förordas därför en något långsammare takt i avvecklingen av de generella subventionerna än utredningen föreslagit.

Bostadspolitiska utredningens principiella synpunkter på bostadsrättarna har i allt väsentligt godtagits av remissorganen. Bidrag till

familjer och ensamstående med ett minderårigt barn anses sålunda böra införas. Även förslaget om ökat stöd åt familjer med minst två minderåriga barn tillstyrkes.

Den positiva inställning till ett vidgat bostadspolitiskt stöd åt barnfamiljerna, som sålunda har kommit till uttryck, finner departementschefen glädjande. Under överskådlig tid förblir uppgiften att bereda barnfamiljerna rymliga familjebostäder av god klass en huvuduppgift för bostadspolitiken. Resultaten av bidragsgivningen har — som inledningsvis antytts — varit enbart goda. En snabb förbättring av ett mycket stort antal barnfamiljers bostadsförhållanden har skett.

Under senare tid har emellertid åtgärder för att ytterligare förbättra barnfamiljernas ekonomiska förhållanden aktualiserats. Bostadsbidragets storlek bör bestämmas med tanke härpå. Tillika bör man hålla fast vid att bostadsbidraget inte är av allmän natur utan är knutet till modernt utrustade bostäder på minst två rum och kök. Bidragets uppgift är sålunda att helt eller delvis täcka den högre kostnad, som modernt utrustade relativt rymliga familjebostäder betingar i förhållande till mindre och enklare lägenheter. I likhet med utredningen anser departementschefen, att familjebostadsbidrag bör kunna beviljas också familjer och ensamstående med ett barn och att de bidrag, som nu utgår till familjer med minst två barn, bör höjas. I det följande framlägger departementschefen de förslag till ändringar i bostadsbidragen, som i anledning härav framstår som påkallade.

Vad i detta sammanhang slutligen angår frågan om att införa ett kreditgarantisystem på bostadsområdet har departementschefen övertygats av de skäl för att inte nu ta ställning till frågan, som utredningen har anfört och anser således att statens finansiella stöd åt nyproduktionen av bostäder alltså bör ha formen av lån.

Lån och bidrag till bostadshus

I det föregående har departementschefen intagit den ståndpunkten att övervägande skäl talar för en minskning av de generella subventioner, som nu utgår till statsbelånade bostadshus. Departementschefen har vidare uttryckt den meningen, att man bör gå fram något försiktigare än bostadspolitiska utredningen förordat. Till en början behandlas i det följande med flerfamiljshusbyggandet sammanhängande problem och därefter frågor som rör småhusbyggandet.

Bostadspolitiska utredningen har i fråga om villkoren för tertiärlån till flerfamiljshus förordat en höjning av *räntan* med 1 procent, dvs. till i allmänhet 4 procent men för den del av lånet som avser andra lokaler än bostäder 5 procent. Vidare har utredningen föreslagit att räntan skall vara *obunden* och att *amorteringstiden* för lånet skall sättas till 35 år mot f.n. i allmänhet 40 år.

Detta förslag torde tillgodose rimliga krav på anpassning av villkoren för tertiärlån till statens faktiska utgifter för ifrågavarande långivning. Visserligen överstiger f. n. räntesatsen för statens fasta upplåning 4 procent och räntesatsen för inteckningslån i öppna marknaden ligger rätt betydligt högre, varför en ränta av 4 procent på tertiärlånet innebär en indirekt subvention av ganska stor omfattning. Såsom i det föregående framhållits bör emellertid bostadsbyggandet skyddas mot tillfälligt höga räntor. En fullständig anpassning till de räntesatser för inteckningslån, som f. n. gäller, anses därför inte böra komma i fråga. Departementschefen tillstyrker alltså utredningens förslag beträffande räntan på tertiärlån för nybyggda hus.

Vad särskilt angår förslaget, att denna ränta icke skall vara fast under lånets hela löptid utan obunden, anföres att en rörlig ränta på tertiärlånet inför ett ovisshetsmoment, som kan förefalla att strida mot önskemålet om stabilitet i fastighetsförvaltningen. Vissa remissorgan har också anfört betänkligheter mot detta förslag. Att räntan på statslånet skall vara obunden i vedertagen mening och alltså till sin höjd beroende av förändringarna i räntesatserna för vanliga inteckningslån finner departementschefen icke tillfredsställande. Utredningens förslag har ej heller denna innebörd. Så länge stödet till bostadsbyggandet inbegriper ett visst skydd mot förändringar i räntesatserna för primär- och sekundärlån, framstår det som naturligt, att räntan på statslånet såvitt möjligt hålles oförändrad. Man bör emellertid räkna med att förhållandena på bostads- och fastighetsmarknaderna framdeles kan bli sådana, att i första hand en sänkning av räntan å statslånet blir motiverad. Bestämmelserna angående räntan på lånet bör fördenskull utformas så, att hinder för en ändring av räntesatsen icke föreligger. Utredningens förslag i denna del tillstyrkes alltså.

Vad angår amorteringstiden för tertiärlån anser departementschefen att skäl talar för en förkortning av densamma. Det är synnerligen svårt att bilda sig en klar föreställning om hur hyror och fastighetsvärden framdeles kommer att utveckla sig. Såväl den tekniska som ekonomiska och sociala utvecklingen kan emellertid bli sådan, att klokheten bjuder att man räknar med en i förhållande till tidigare gängse föreställningar relativt kort avskrivningstid för i bostadsfastigheter investerat kapital. Departementschefen delar sålunda statskontorets och sparbanksinspektionens uppfattning, att amorteringstiden bör förkortas något mera än utredningen förordat, och vill föreslå att den generellt fastställs till 30 år. Under sådana förhållanden godtages utredningens förslag, att det för enskilda företag nu uppställda kravet på en viss extra amortering skall slopas.

I en del fall utgår tertiärlån med större belopp än normalt på grund av att primär- och sekundärlån icke kan erhållas till belopp motsvarande 70 procent av fastighetens avkastningsvärde. I dylika fall medges en s. k. fördjupning av tertiärlånet, vilket därigenom delvis kommer att tillgodose

ett kreditbehov, som normalt antages täckt med sekundärlån. Bostadsstyrelsen har förordat att för sådan del av tertiärlån skall gälla den för sekundärlån sedvanliga amorteringstiden. Starka skäl talar emellertid för att amorteringstiden för hela tertiärlånet är enhetlig och departementschefen anser att amorteringstiden undantagslöst bör vara 30 år och amortering av hela tertiärlånet alltså ske med en trettiondel om året.

Vad gäller tertiärlånets storlek har bostadspolitiska utredningen förordat en sänkning av *tertiärlånets övre gräns*. För kommunala och allmännyttiga bostadsföretag föreslås en sänkning av gränsen från 100 till 97 procent av avkastningsvärdet och för kooperativa företag från 95 till 92 procent. För enskilda företag förordas att nuvarande möjligheter att bevilja lån över 85 procent av avkastningsvärdet skall slopas. Såsom skäl för förslaget har utredningen bl. a. åberopat önskvärdheten av att bostadssparandet stimuleras och att en utvidgning av den statliga långivningen till flera objekt främjas.

Dessa av utredningen anförda skäl för en sänkning av övre belåningsgränsen finner departementschefen värda beaktande. Emellertid anses det tveksamt, om en sänkning av den övre belåningsgränsen bör företagas i nuvarande läge. Såsom flera remissorgan framhållit får man lov att beakta, att de fr. o. m. den 1 januari 1956 införda högsta belåningsvärdena för bostadshus inneburit en begränsning i den statliga långivningen. Visserligen kan det sägas, att syftet med maximeringen av belåningsvärdena icke har varit att minska statens lån i förhållande till de kreditbehov som föreligger, utan att avsikten har varit att främja ett billigare byggande. De högsta belåningsvärden, som har fastställts, skall sålunda täcka de produktionskostnader, som uppstår vid ett rationellt byggande. Man kan emellertid icke bortse från att införandet av högsta belåningsvärden för bostadshus inneburit vissa anpassningssvårigheter. I olika fall har sålunda produktionskostnaderna kommit att överstiga belåningsvärdena, vilket har ökat byggnadsföretagens kapitalinsats. På grund härav anser departementschefen att en sänkning av övre belåningsgränsen för tertiärlånet inte bör företas nu. Däremot förordas utredningens förslag, att de allmännyttiga bostadsföretagens grundkapital skall motsvara minst 1 procent av det förvaltade fastighetskapitalet mot f. n. endast 0,5 procent.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit, att de nya bestämmelserna om tertiärlån skall tillämpas i fråga om byggnadsföretag, som i samband med preliminärt beslut om lån förutsatts bli igångsatta tidigast den 1 juli 1957. Med hänsyn till den överenskommelse ifråga om tvååriga löneavtal, som Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen nyligen träffat, anser departementschefen att ändringarna bör genomföras först fr. o. m. den 1 januari 1958.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att den för primär- och sekundärlån »garanterade» räntan höjes med 0,5 procent. Inne-

börden av förslaget är att staten skulle täcka räntekostnaden i vad den överstiger för primärlån 4,5 procent för hus byggda åren 1941—45, 4 procent för hus byggda åren 1946—50 och 3,5 procent för därefter byggda hus. I det föregående avsnittet har departementschefen tagit ställning till de kritiska synpunkter på detta förslag, som vissa remissorgan har framfört. I detta sammanhang understrykes att en höjning av de garanterade räntorna icke innebär en principiell nyhet eller ett avsteg från de riktlinjer för bostadspolitiken, som har gällt under efterkrigstiden. De bostadspolitiska åtgärderna har inte varit grundade på föreställningen, att en garanterad ränta av 3 procent i fråga om primärlån är ett absolut villkor för en störningsfri bostadsproduktion eller för en allmän förbättring av bostadsstandarden. Bl. a. visar beslutet år 1955 om höjning av den garanterade räntan för en stor del av de statsbelånade bostadshusen, att så icke är fallet. Det är här fråga om en viss anpassning av ränteutgifterna för statsbelånade hus till ränteläget på marknaden i övrigt. Ej heller kan en generell höjning av den garanterade räntan med 0,5 procent föranleda en ökad hyressplittring. Fråga blir om en ökning av ränteutgifterna för alla statsbelånade hus med ett belopp, som motsvarar 5 å 6 procent å hyrorna. I anledning av att vissa remissorgan anfört farhågor för att denna anpassning av ränteutgifterna till det faktiska läget skulle driva upp de allmänna levnadskostnaderna och ge upphov till krav på ökade löner erinras om att en höjning av hyrorna i statsbelånade hus med 5 å 6 procent medför en obetydlig ökning av konsumentprisindex.

På grund av det anförda tillstyrker departementschefen utredningens ifrågavarande förslag. De nya garantiräntorna föreslås skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1957.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att läntagarna skall gottgöras ränteeftergifter i snabbare takt än som f. n. är fallet. Denna fråga behandlades i förra årets statsverksproposition. Det föreslogs då att ändring inte borde ske i utbetalningstakten men att Kungl. Maj:t, om synnerliga skäl förelåg, i särskilda fall skulle äga medgiva en snabbare utbetalning av ränteeftergift. Förslaget godtogs av riksdagen. Kungl. Maj:t har sedermera medgivit, att utbetalning av eftergifter för småhus får ske halvårsvis mot tidigare en gång om året. I övrigt har något medgivande av detta slag hittills icke lämnats. Departementschefen är icke beredd att nu intaga en ändrad ståndpunkt i denna fråga.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att det s. k. ortsdifferentierade tilläggslånet skall slopas. Ett flertal remissorgan har tillstyrkt förslaget, medan andra framhållit att detta lån är av betydelse för flerfamiljshusbyggandet på mindre orter och att ett omedelbart slopande av lånet skulle medföra svårigheter för bostadsbyggandet på dessa orter. Under de senaste åren har det provisoriska tilläggslånet, som infördes i slutet av år 1951, successivt avvecklats. För företag, som

färdigställes efter den 31 mars i år, kan provisoriskt tilläggsån icke beviljas. Det kan under sådana förhållanden synas naturligt att nu besluta om en avveckling av det ortsdifferentierade tilläggsån. Om man vill undvika störningar i bostadsbyggandet på de mindre orterna kunde man tänka sig att genomföra denna avveckling i två etapper. Den principiella inställning till generella subventioner, som departementschefen i det föregående givit uttryck åt, gör att han inte kan finna det nödvändigt att under längre tid behålla det ortsdifferentierade tilläggsån. Det av flera remissorgan framförda önskemålet, att avvecklingen av de generella subventionerna skall ske successivt, motiverar emellertid att prövningen av frågan om det ortsdifferentierade tilläggsånets slopande får anstå.

Enligt gällande bestämmelser utgår ortsdifferentierat tilläggsån med ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett årligt bidrag på 0,40—1,60 kronor per kvm bostadslägenhetsyta. Kapitaliseringsfaktor är för hus av sten 3,75 procent och för hus av trä 4,00 procent. Om de ändringar av villkoren för statligt lån och bidrag, som departementschefen har föreslagit, genomföres, kommer dessa kapitaliseringsfaktorer att sakna anknytning till finansieringsvillkoren i övrigt. Det kommer då inte längre att finnas skäl att beräkna tilläggsån efter skilda grunder för stenhus och trähus. Då det vidare är önskvärt, att reglerna för beräkning av tilläggsån blir så enkla som möjligt, förordas, att tilläggsån i huvudsaklig överensstämmelse med vad som hittills gällt beviljas med ett belopp motsvarande 10 kronor i subventionsgrupp 1, 20 kronor i ortsgrupp 2, 30 kronor i ortsgrupp 3 och 40 kronor i ortsgrupp 4, allt räknat per kvm bostadslägenhetsyta. Till lånet bör liksom hittills knytas ett kommunalt bidrag motsvarande 10 procent av lånets belopp. De av departementschefen förordade reglerna föreslås skola tillämpas på företag, vilka erhåller tertiärlån enligt de villkor han har förordat i det föregående.

Utredningens uppfattning, att särskilt tilläggsån även framdeles bör kunna beviljas för byggnadsföretag, som utföres under vintern, godtages. Att utsträcka denna subvention också till småhus, såsom Näringslivets byggnadsdelegation ifrågasatt, finner departementschefen ur bl. a. administrativ synpunkt icke lämpligt.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit, att kommunala, med kommun jämställda samt allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag icke längre skall vara underkastade hyreskontroll från det lånebeviljande organets sida. Vidare har förordats att ifrågavarande bostadsföretag, i den mån de är underkastade hyreskontroll enligt hyresregleringslagen, skall befrias jämväl från denna kontroll.

Ett godtagande av detta förslag skulle medföra en betydande förenkling av handläggningen av låneärenden. Även den fortlöpande hyreskontrollen skulle reduceras. Mot förslaget skulle kunna anföras, att ett slopande av hyreskontrollen för vissa bostadsföretag kunde innebära en orättvisa. Sär-

skilda skäl kan dock åberopas för att bibehålla hyreskontrollen i fråga om enskilda bostadsföretag så länge bostadsbrist är för handen. Risk skulle annars föreligga, att dessa företag på grund av den otillräckliga tillgången på bostäder skulle ta ut hyror, som överstiger vad som motsvarar fastighetsomkostnaderna. Beträffande kommunala och därmed jämställda företag kan det icke antagas föreligga ett ekonomiskt intresse av att uttaga högre hyror än som erfordras för att täcka omkostnaderna. Förslaget att för dessa företag slopa hyreskontrollen har också tillstyrkts av bl. a. Sveriges fastighetsägareförbund.

Departementschefen anser att hyreskontrollen bör inskränkas på det av utredningen föreslagna sättet. Därvid förutsättes, att de berörda fastigheternas ägare är beredda att taga all rimlig hänsyn till hyresgästernas berättigade intressen och att eventuella tvister kommer att lösas genom förhandlingar mellan parterna.

Frågan om sådan ändring av hyresregleringslagen, som erfordras i anledning härav, har tidigare denna dag anmälts av chefen för justitiedepartementet.

Departementschefen övergår därefter till att behandla vissa med långivningen till småhus sammanhängande frågor.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att räntan å egnahemslån skall höjas från 3 till 4 procent. Förslaget överensstämmer med vad utredningen förordat i fråga om tertiärlån. I fråga om de skäl, som talar för en dylik justering av räntan för egnahemslån, hänvisar departementschefen till vad han förut anfört beträffande räntan å tertiärlån. Utredningen har vidare föreslagit att räntan å s. k. fördjupad del av egnahemslån till den del det tryggas av inteckningssäkerhet, som ligger över 40 procent av belåningsvärdet, tills vidare skall vara 4 procent. I övrigt skall vid fördjupning av lånet enligt utredningens förslag räntan motsvara den, som har garanterats för bottenlån. Utredningen har slutligen i detta sammanhang förordat att räntan på egnahemslån — liksom i fråga om tertiärlån — skall vara obunden.

I överensstämmelse med departementschefens ståndpunktstagande i det föregående beträffande räntevillkoren för tertiärlån tillstyrkes utredningens förevarande förslag.

Utredningen har vidare föreslagit att den räntefria stående delen av egnahemslånet skall sänkas från 4 000 till 3 000 kronor. Vid den föregående behandlingen av de allmänna grunderna för bostadspolitiken har departementschefen ansett, att kapitalsubventionen till småhusbyggandet skall bibehållas. Visserligen följer icke härav att en ändring av subventionens storlek icke skulle kunna ifrågakomma. I likhet med flera remissorgan anser departementschefen det dock tveksamt, huruvida i nuvarande läge en minskning av denna kapitalsubvention är tillrådlig. Subventionen har de två senaste åren successivt sänkts från 8 000 till 4 000 kronor.

Småhuset är den för barnfamiljer många gånger lämpligaste bostadsformen. Den alldeles övervägande delen av småhusproduktionen sker också för familjer med minderåriga barn. Även om kostnaderna för ett eget hem håller sig inom de för egnahemslån fastställda belåningsvärdena, alltså 45 000 å 50 000 kronor, blir de årliga utgifterna för barnfamiljer med vanliga inkomster rätt betungande. På grund härav föreslås att kapitalsubventionen tills vidare förblir oförändrad.

En fråga som vid skilda tidpunkter och i olika sammanhang tilldragit sig uppmärksamhet är, huruvida icke kapitalsubventionen till småhus borde vara behovsprövad. Om man anser, att generella subventioner till bostadsproduktionen nu i huvudsak kan undvaras, kan det framstå som inkonsekvent att bibehålla en ganska stor generell subvention till småhus. Bostadspolitiska utredningen har emellertid icke funnit det lämpligt att förorda en behovsprövning av kapitalsubventionen.

I syfte att undvika en behovsprövning av sedvanligt slag har sedan länge den bestämmelsen gällt, att egnahemslån och därtill knutna subventioner kan beviljas endast för egnahem, som icke har en lägenhetsyta överstigande ett visst antal kvadratmeter, f. n. 125 kvm.

Om man önskar förbehålla kapital- och räntesubventionen i huvudsak dem, som är i behov av ekonomisk hjälp från samhällets sida för att lösa sin bostadsfråga, ligger det närmast till hands att sänka denna maximityta. Det synes rimligt antaga att egnahem, som uppföres av familjer med vanliga inkomster, i regel har en yta icke överstigande 100 kvm. Fall torde dock förekomma, där ytan är något större beroende på hustypen eller behovet av ett särskilt arbetsrum eller med hänsyn till stort barnantal. Departementschefen föreslår därför att egnahemslån med räntefri stående del samt ränteeftergift skall kunna beviljas för nybyggnad av enfamiljshus, vilkas lägenhetsyta inte överstiger 110 kvm. För hus vilkas lägenhetsyta överstiger 110 kvm men inte 125 kvm, bör egnahemslån inom 90 procent av belåningsvärdet kunna beviljas men inte vare sig kapital- eller räntesubvention. Motsvarande bestämmelser bör gälla i fråga om tvåfamiljshus. I anslutning till vad som f. n. gäller bör i särskilda fall lån utan subvention kunna beviljas även om lägenhetsytan överstiger 125 kvm. I fråga om lån till ombyggnad av småhus anses någon ändring av gällande bestämmelser i denna del inte böra företagas nu.

De av departementschefen föreslagna ändringarna i villkoren för egnahemslån bör avse byggnadsföretag, beträffande vilka det lånebeviljande organet i samband med meddelande av beslut om lån förutsätter igångsättning tidigast den 1 januari 1958.

I detta sammanhang upptages frågan om en ändring i föreskrifterna angående högsta belåningsvärdet för småhus. Enligt dessa föreskrifter kan lånesökande, som är familjeförsörjare och har minst två minderåriga barn, erhålla egnahemslån på grundval av ett belåningsvärde,

som med 5 000 kronor överstiger det värde som eljest gäller. I vanliga fall kan en dylik familj för ett enfamiljshus få ett belåningsvärde av högst 50 000 kronor fastställt, medan för andra lånesökande värdet icke kan sättas högre än 45 000 kronor. I det följande förordas att familjebostadsbidrag skall kunna beviljas icke endast som hittills familjer med minst två barn under 16 år utan också familjer med ett minderårigt barn. Skäl talar därför för att de högsta belåningsvärdena icke för framtiden differentieras såsom nu sker. De f. n. för familjer med minst två barn gällande värdena anses därvid böra tillämpas även i fråga om andra lånesökande.

Vad härefter angår den garanterade räntan i fråga om bottenlån har bostadspolitiska utredningen — i överensstämmelse med vad som förordats beträffande flerfamiljshus — föreslagit att räntesatsen höjes med 0,5 procent. Departementschefen erinrar emellertid om att ränteeftergiften för småhus icke beräknas från fall till fall utan har fastställts till vissa schablonbelopp. De belopp som f. n. gäller har beräknats med utgångspunkt från en ränta på bottenlån av 4,75 procent och under förutsättning att den garanterade räntan för hus färdigställda 1941—48 utgör 4 procent, för hus färdigställda 1949—50 3,5 procent och för senare färdigställda hus 3 procent. I slutet av förra året höjdes räntan på bottenlån i allmänhet med 0,25 procent. En däremot svarande omräkning av schablonbeloppen torde bl. a. av administrativa skäl inte böra ifrågakomma. I överensstämmelse med den ståndpunkt till ränteskyddet, som departementschefen intagit i det föregående, förordas att den garanterade räntan i fråga om bottenlån till småhus höjes med 0,5 procent. Ändringen anses dock böra företagas först fr. o. m. den 1 januari 1958. Nya schablonbelopp bör alltså beräknas och gälla fr. o. m. nämnda dag.

I detta sammanhang behandlas slutligen ett par frågor som berör såväl flerfamiljshus som småhus.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att möjlighet skall finnas att bevilja ränteeftergift för byggnadsföretag, som icke finansieras med statligt lån. Syftet med detta förslag har angetts vara att i ökad utsträckning kanalisera den öppna marknadens kreditmedel till bostadsbyggandet. Utredningen har närmast tänkt sig en försöksverksamhet avseende enbart flerfamiljshus och i huvudsak endast sådana hus, som tillkommer på vissa industriföretags initiativ.

Förslaget har tillstyrkts av bl. a. Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen. Såsom förut framhållits är det en central fråga hur bostadsbyggandet skall kunna ökas. Departementschefen har pekat på skilda åtgärder för effektivisering och förbilligande av bostadsbyggandet. Vidare har departementschefen tillstyrkt åtgärder, som innebär ett ökat bostadssparande. Möjligheten att stimulera den bostadsproduktion, som äger rum utan anlåtande av statliga lån, är värd att prövas. Det torde inte kunnat förnekas att åtskilliga fall förekommit, där ansökan om stat-

ligt lån icke varit beroende av lånesökandens behov av att få statens hjälp för att täcka kreditbehovet utan sammanhängt med en önskan att bli delaktig av de subventioner, i första hand räntesubventionerna, som är förbundna med de statliga lånen. En dylik ordning kan inte anses rationell. Över huvud taget torde det för framtiden finnas anledning att hålla isär å ena sidan det behov av finansiellt stöd åt bostadsbyggandet, som i första hand betingas av önskan att främja produktionen av bostäder genom allmännyttiga och kooperativa bostadsföretags försorg och att underlätta för barnfamiljerna att skaffa sig egna hem och å andra sidan behovet av subventioner i syfte att reducera bostadskostnaderna.

På grund härav anser departementschefen, att möjlighet bör finnas att under nästa budgetår till bostadshus, som tillkommer utan hjälp av statliga lån, bevilja en viss ränteftergift. Såsom villkor för ränteftergift bör i huvudsak gälla vad som föreskrives beträffande tertiärlån och egnahemslån med räntefri stående del. Bl. a. bör sålunda lägenheterna icke få upplåtas till hyror, som väsentligt överstiger vad som medges i fråga om statsbelånade företag. I fråga om flerfamiljshus bör dessutom det villkoret uppställas att ytan i våningsplan till minst 75 procent upptages av bostäder. Räntesubventionen bör beräknas på grundval av en garanterad ränta av 4 procent och lämpligen avse lån mot in-teckning inom för flerfamiljshus högst 75 procent och för småhus högst 50 procent av det belåningsvärdet, som det bidragsbeviljande organet kan godkänna. Verksamheten bör bedrivas på försök.

Slutligen kommer departementschefen till frågan, huruvida tidigare beviljade kapitalsubventioner skall återkrävas eller icke. Det erinras om att tidigare beviljade tilläggs-lån för flerfamiljshus, som tillkommit åren 1942—50, slutligt reglerats genom beslut av 1953 års riksdag. Huvudparten av dessa lån har återkrävts, medan lånen i övrigt efterskänkts. Motsvarande kapitalsubventioner till småhus har ännu icke definitivt reglerats. Enligt uttalande av 1953 års riksdag skall emellertid före 1957 års utgång slutlig ställning tagas till frågan om återbetalning av dessa subventioner, vilka lämnats i form av tilläggs-lån eller räntefri stående del av tertiärlån.

Bostadspolitiska utredningen har förordat, att de nämnda lånen till småhus skall efterskännas. Departementschefen anser denna ståndpunkt rimlig. De hus det gäller kommer att belastas med jämförelsevis höga ränteutgifter på grund av en relativt hög garanterad ränta. Behovet av reparations- och förbättringsarbeten torde också för dessa hus redan i stor utsträckning ha börjat göra sig gällande, vilket ökar bostadskostnaderna. Departementschefen tillstyrker därför utredningens förslag i denna del.

Vad gäller tilläggs-lån till flerfamiljshus, beviljade fr. o. m. år 1951, har bostadspolitiska utredningen föreslagit att huvuddelen av lånen skall återkrävas, medan återstoden skall efterskännas. Departementschefen anser

emellertid övervägande skäl tala för att dessa lån inte slutligt regleras nu. Beslut bör dock nu fattas om en begränsad amortering av dessa lån. Departementschefen finner det sålunda lämpligt att fr. o. m. den 1 januari 1958 amortering skall verkställas av ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett årligt bidrag av 1 krona per kvm bostadslägenhetsyta. Därvid bör tillämpas den kapitaliseringsprocent, som har gällt vid lånets beviljande. Amorteringstiden anses böra fastställas till 25 år. I övrigt bör lånen tills vidare vara såväl ränte- som amorteringsfria.

Utredningen har ansett, att kommunerna bör beredas möjlighet att återkräva av kommunen i anledning av tilläggslånet beviljat bidrag till ifrågavarande bostadshus. I detta sammanhang erinras om att Svenska stadsförbundet tidigare gjort framställning om åtgärder för att bereda kommunerna möjlighet att återkräva motsvarande bidrag beträffande tidigare färdigställda, med statligt tilläggslån finansierade bostadshus. För att sådana kommunala bidrag skall kunna återkrävas erfordras medgivande om viss hyreshöjning för ifrågavarande fastigheter. Enligt departementschefens mening är det rimligt att kommunerna får möjlighet att återkräva sina bidrag i samma utsträckning och på samma villkor, som staten återkräver sina bidrag. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om den hyreshöjning, som på grund härav kan visa sig erforderlig.

Familjebostadsbidrag

Departementschefen delar bostadspolitiska utredningens uppfattning, att vissa krav beträffande lägenhetens standard alltfört bör uppställas som villkor för familjebostadsbidrag. Bidragets syfte bör alltså vara att underlätta för barnfamiljerna att efterfråga och inneha välutrustade och rymliga lägenheter. Bidraget bör inte ges karaktär av ett allmänt konsumtionsstimulerande bidrag. I likhet med utredningen anser departementschefen dock, att vissa ändringar av standardkraven bör genomföras i syfte att förenkla bidragsgivningen.

För att en fullständig familj med barn skall kunna erhålla bidrag bör alltså krävas, att lägenheten omfattar minst två rum och kök och har en lägenhetsyta av minst 50 kvm. Departementschefen godtager utredningens förslag att lägenheten i fråga om ensamstående med ett barn bör omfatta minst 30 kvm.

Utredningens förslag i fråga om rätt för bidragstagaren att uthyra viss del av lägenheten, godtages i huvudsak. Vissa av de erinringar mot förslaget, som gjorts av remissorganen, bl. a. av Svenska stadsförbundet, anses böra beaktas. Det bör ankomma på bostadsstyrelsen att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter i ämnet.

Utredningen har föreslagit att villkoret, att lägenheten skall vara färdigställd tidigast den 1 januari 1942, skall slopas. Frågan

om en dylik tidsgräns prövades av 1953 års riksdag. Man fann då lämpligt att flytta gränsen från den 1 januari 1948 till den 1 januari 1942. Föredragande departementschefen framhöll i denna fråga (prop. nr 138) att besvärliga bedömningsproblem måste uppstå om bidragsgivningen knöts enbart till bestämmelser rörande lägenheternas standard. Sattes standardkraven högt och tillämpades de rigoröst, förelåg risk att tidsgränserna ersattes med nya betydligt mera svårförståeliga och irriterande gränser mellan bidragsberättigande och icke bidragsberättigande lägenheter. De lägenheter som färdigställdes efter 1941 kunde förutsättas förete sådana likheter i standardhänseende, att gränsdragningssvårigheterna blev mindre. Antalet gränsfall förorsakade av själva tidpunkten kunde vidare beräknas bli litet på grund av den ringa byggnadsverksamheten under år 1941.

Dessa skäl för bibehållandet av en tidsgräns gäller alltså. De skäl som kan tala för ett slopande av tidsgränsen har också försvagats i och med att beståndet av nyproducerade, för bidrag godtagbara lägenheter ökat för varje år. Den nu gällande tidsgränsen 1 januari 1942 bör därför bibehållas.

Under denna förutsättning biträder departementschefen bostadspolitiska utredningens förslag att slopa kraven på att lägenheten skall vara försedd med tillfredsställande köksutrustning och tillräckliga biutrymmen.

Vad härefter angår frågan om bidragets konstruktion och storlek biträdes utredningens förslag, att bidraget skall utgå med samma belopp oavsett om familjen bor i eget hem eller i flerfamiljshus. Bidraget bör vidare liksom hittills kunna utgå såsom förhöjt, helt eller reducerat bidrag.

Förslaget att benämningen bränslebidrag för bidragets av barnantalet oberoende del skall slopas, godtages. Vidare förordas, att denna del av bidraget liksom hittills skall utgå med skilda belopp i södra, mellersta och norra Sverige (zonerna I—III).

Departementschefens förslag om avveckling av de generella subventionerna innebär i fråga om statligt belånade lägenheter ett fullföljande av en redan påbörjad anpassning av den allmänna hyresnivån till ett högre allmänt ränteläge än det tidigare rådande. Ett betydande antal hushåll med begränsade inkomster — däribland åtskilliga barnfamiljer, vilka till följd av brist på för bidrag godtagbara lägenheter icke kunnat erhålla familjebostadsbidrag — har redan tidigare på grund av räntestegringen fått vidkännas ökade bostadskostnader. Särskilda åtgärder i syfte att kompensera dem för denna kostnadsstegring har icke ansetts nödvändiga.

På grund härav och då departementschefen förordat en försiktigare avveckling av de generella subventionerna än utredningen, anser departementschefen att familjebostadsbidragen icke bör höjas fullt så mycket som utredningen föreslagit. Höjningen bör avse endast den del av familjebostadsbidraget, som är oberoende av barnantalet, det fasta bidraget. En ökning med 120 kronor per år för bidragstagare i flerfamiljshus anses vara

lämplig. Förslaget i det föregående att bidraget skall vara lika stort för familjer i egna hem som för familjer i flerfamiljshus innebär, att bidraget för familjer i egna hem bör uppräknas med 30 kronor. En familj i zon I, som med hänsyn till inkomsten är berättigad till helt bidrag, skulle härvid erhålla ett fast bidrag på 270 kronor per år. Därutöver skulle familjen liksom hittills få ett bidrag per barn av 150 kronor per år. För en familj med två barn i zon I skulle bidraget sålunda komma att utgöra sammanlagt 570 kronor per år. Helt bidrag bör liksom hittills öka med 30 kronor för varje zon. Såsom bostadspolitiska utredningen föreslagit bör hushåll, som är berättigade till förhöjt bidrag, utöver ett bidrag av 150 kronor per barn, erhålla ett dubbelt så stort fast bidrag som de bidragstagare, vilka åtnjuter helt bidrag. Vidare bör reducerat bidrag utgöra hälften av helt bidrag. För bidragstagare i flerfamiljshus i zon I innebär departementschefens förslag sålunda en ökning av förhöjt bidrag med 180 kronor per år, av helt bidrag med 120 kronor per år och av reducerat bidrag med 60 kronor per år.

Förslagets innebörd framgår av följande tabell.

Sammanfattning av förslaget om familjebostadsbidrag till familjer med minst två minderåriga barn

Bidragstyp	Zon	Fast bidrag	Bidrag per barn	Sammanlagt bidrag för familjer med		
				2 barn	3 barn	4 barn
Förhöjt bidrag....	I	540	150	840	990	1 140
	II	600		900	1 050	1 200
	III	660		960	1 110	1 260
Helt bidrag	I	270	150	570	720	870
	II	300		600	750	900
	III	330		630	780	930
Reducerat bidrag..	I	135	75	285	360	435
	II	150		300	375	450
	III	165		315	390	465

Zon III omfattar Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län, zon II Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län och zon I övriga delar av landet.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit, att familjer med tre eller flera barn skall erhålla högre bidrag än familjer med två barn endast under förutsättning att lägenheten omfattar minst 3 rum och kök och har en yta av minst 65 kvm. Ehuru departementschefen i likhet med utredningen finner det angeläget att i första hand familjer med mer än två barn beredes möjlighet att bosätta sig i lägenheter om minst tre rum och kök, anser han att detta förslag icke bör genomföras nu. Enligt den praxis, som hittills tillämpats, kan hushåll med mer än 4 barn i regel erhålla familje-

bostadsbidrag endast om lägenheten omfattar minst tre rum och kök. Det synes obilligt att i rådande läge på bostadsmarknaden införa regler, som innebär en skärpning av denna praxis och en avsevärd ökning av bostadskostnaderna för de många familjer med tre eller fyra barn, vilka nu åtnjuter bidrag i lägenheter om två rum och kök. Kommunerna bör emellertid verka för att familjer med flera barn får tillgång till lägenheter på minst tre rum och kök.

Bostadspolitiska utredningen har föreslagit att inkomststrecket för helt bidrag till familj med två barn icke ändras. Uttryckt i till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst skall detta streck sålunda enligt utredningens förslag alltså vara 6 000 kronor. Departementschefen biträder detta förslag. Som utredningen närmare utvecklat överensstämmer detta ställningstagande med principen, att man vid omprövningar av inkomststrecken endast bör beakta levnadskostnadernas förändringar och sådana ändringar i beskattningsreglerna, som påverkar relationen mellan årsinkomsten och den beskattningsbara inkomsten, men däremot icke höjda realinkomster.

Departementschefen är emellertid inte beredd att förorda utredningens förslag att överlag sänka inkomststrecken för helt bidrag till familjer med tre eller flera barn liksom ej heller förslaget att sänka inkomststrecken för reducerat bidrag.

Inkomststrecket för förhöjt bidrag till tvåbarnsfamiljer bör i enlighet med utredningens förslag höjas från 3 000 till 4 000 kronor beskattningsbar inkomst. Detta streck bör därutöver stiga med 1 000 kronor för varje barn utöver två. Såsom bostadsstyrelsen föreslagit bör dock en stoppgräns för inkomststrecken införas. Denna gräns kan för helt bidrag lämpligen sättas vid 10 000 kronor, för reducerat bidrag vid 11 500 kronor och för förhöjt bidrag vid 8 000 kronor beskattningsbar inkomst. Innebörden av förslaget framgår av följande tabell.

Antal barn	Inkomststreck i beskattningsbar inkomst (kronor)		
	Förhöjt bidrag	Helt bidrag	Reducerat bidrag
2	4 000	6 000	7 500
3	5 000	7 000	8 500
4	6 000	8 000	9 500
5	7 000	9 000	10 500
6	8 000	10 000	11 500
7	8 000	10 000	11 500
8	8 000	10 000	11 500

Bostadspolitiska utredningens förslag att slopa det för förhöjt bidrag nu gällande villkoret, att familjeförsörjaren eller dennes make inte är taxerad

till statlig förmögenhetsskatt, godtages. Departementschefen biträder likaså förslaget att slopa den tvååriga inkomstprövningen och ersätta densamma med en ettårig prövning, ävensom förslaget att enbart den bidragssökandes beskattningsbara inkomst skall läggas till grund för inkomstprövningen, om två makar taxeras var för sig och icke sammanlever.

Utredningen har föreslagit, att familjer och ensamstående med ett barn i viss utsträckning skall kunna beviljas familjebostadsbidrag. Departementschefen tillstyrker i huvudsak detta förslag. Som villkor för bidrag bör enligt departementschefens mening gälla, att den beskattningsbara inkomsten icke överstiger 4 000 kronor. Bidrag bör lämpligen utgå med samma belopp som för tvåbarnsfamiljer, som är berättigade till reducerat bidrag, alltså i zon I med 285 kronor. I zon II bör bidraget utgöra 300 kronor och i zon III 315 kronor. Utredningens förslag att ensamstående med ett barn skall erhålla större bidrag än fullständiga familjer med ett barn kan departementschefen inte tillstyrka. Såsom bl. a. överståthållarämbetet framhållit kan det inte vid en jämförelse mellan en ensamstående och en fullständig familj i samma inkomstläge göras gällande, att hjälpbehovet är störst för den ensamstående. Särbestämmelser beträffande bidrag till ensamstående med ett barn skulle komplicera bidragsgivningen. Därför förordas, att bidrag till ensamstående med ett barn skall utgå med samma belopp och i ungefär samma inkomstlägen som bidrag till fullständiga familjer med ett barn.

Utredningens förslag till lösning av det problem, som uppstår då antalet barn i bidragsberättigad familj nedgår till ett godtages.

I likhet med utredningen anser departementschefen, att det behov av särskilt stöd, som på grund av studier, sjukdom eller arbetslöshet kan föreligga beträffande barn i åldern 16—17 år, bör tillgodoses genom de härför särskilt avsedda stödformerna och sålunda inte genom familjebostadsbidrag och erinrar om det förslag till generella grundstipendier till studerande i dessa åldrar, som har förelagts årets riksdag. Bestämmelsen om rätt i vissa fall till familjebostadsbidrag för barn över 16 år bör alltså slopas. Såsom utredningen föreslagit bör dock övergångsvis gälla, att barn som fyllt 16 år under 1956 och som enligt gällande bestämmelser åtnjuter bidrag under 1957 även under år 1958 bör kunna åtnjuta bidrag under de förutsättningar som nu gäller.

De förslag, som utredningen framlagt i syfte att förenkla det administrativa handhavandet av bidragsgivningen, godtages.

Likaså biträder departementschefen utredningens förslag att slopa bestämmelsen i bidragskungörelsens 16 § om förbindelse från hyresvärden att inte utan medgivande av kommunen höja hyran för bidragstagares lägenhet. De erinringar mot förslaget, som överståthållarämbetet och Hyresgästernas riksförbund framfört, anser departementschefen inte

hållbara. Syftet med bestämmelsen i fråga har inte varit att möjliggöra en hyreskontroll, som i fråga om de bidragsberättigande lägenheterna ersätter den kontroll, som nu utövas enligt hyresregleringslagens bestämmelser, sedan denna sistnämnda hyreskontroll bringats att upphöra för andra lägenheter.

De av departementschefen förordade ändrade villkoren för familjebostadsbidrag föreslås skola träda i kraft den 1 januari 1958.

Lån och bidrag till uppförande av studentbostäder

Under de senaste åren har ett betydande antal studentbostadshus uppförts i Stockholm, Göteborg, Uppsala och Lund med hjälp av statliga lån och bidrag. Det är fråga om ett viktigt tillskott av enkelrum för studerande vid universitet och högskolor i de nämnda städerna. Tillgången på rum för studerande är ändock alldeles otillräcklig. Såsom universitetsutredningen visat kommer under de närmaste tio åren antalet studerande vid universitet och högskolor att öka mycket kraftigt. Man kan emotse en fördubbling av antalet studerande. Till följd härav kommer behovet av studentbostäder att stiga mycket starkt. Produktionen av dylika bostäder måste öka avsevärt, om icke den avsedda utbyggnaden av universiteten och högskolorna skall äventyras.

Detta är bakgrunden till förslagen om utbyggnad och ändringar i den statliga långivningen till studentbostäder. Två frågor står i förgrunden. Å ena sidan avses en sådan utformning av lånestödet att det stimulerar till ett billigare byggande. Å andra sidan eftersträvas en utvidgning av stödet att omfatta icke endast som hittills särskilda kategorihus för studenter utan också enkelrum i vanliga flerfamiljshus.

Möjligheterna att pressa kostnaderna för studentbostäder har bedömts något olika av remissorganen. Bostadsstyrelsen beräknar att en betydande sänkning av kostnaderna ligger inom räckhåll. Även stadsfullmäktige i Uppsala anser utsikterna goda, medan såväl SFS som stadskollegiet i Stockholm och stadsfullmäktige i Göteborg och Lund antar att möjligheterna är små.

Kravet på att pressa ned kostnaderna för studentbostäder kan enligt departementschefens mening inte avvisas. Det blir då nödvändigt att tillvarata alla möjligheter, som finns att genom val av lämpliga hustyper, omsorgsfull planering och ett rationellt byggnadssätt komma fram till betydligt lägre kostnader än som nu är gängse.

Ett ökat kategorihusbyggande i lämpliga former är alltså en förutsättning för att det stora behovet av studentbostäder skall kunna tillgodoses. Men såsom framhållits i departementspromemorian och understrukits av remissorganen bör jämväl tillvaratagas möjligheterna att i vanliga flerfamiljshus inreda enkelrum för studenter. Enligt förslaget skall särskilt stöd kunna lämnas för anordnande av dylika rum i flerfamiljshus, som

förvaltas av kommunala eller allmännyttiga bostadsföretag. Departementschefen tillstyrker detta förslag. Vissa remissorgan har ansett att man här borde kunna gå något längre och särskilt stödja tillkomsten av rum också i flerfamiljshus, som förvaltas av andra än de nämnda företagen. Några principiella betänkligheter torde inte kunna anföras mot en dylik utvidgning av stödet, men det torde å andra sidan inte vara praktiskt att nu generellt medge att stödet avser också andra än kommunala och allmännyttiga bostadsföretag. I varje fall torde tillsvidare, innan erfarenhet vunnits av den nya stödformen, i huvudsak icke böra ifrågakomma andra än sådana hus, som förvaltas av kommunala eller allmännyttiga bostadsföretag. Kungl. Maj:t anses dock böra äga att efter prövning av omständigheterna i varje enskilt fall medge att stödet får avse också rum i flerfamiljshus, som förvaltas av andra företag.

Förslaget i departementspromemorian, att tillägglånet i fråga om kategorihus skall fastställas till 5 000 kronor per rum, anser departementschefen rimligt, närmast med hänsyn till vad nyss anförts beträffande möjligheterna att sänka byggnadskostnaderna. Flera remissorgan har visserligen hävdat att beloppet är väl lågt. Om man emellertid utgår från som realistiskt att kostnaderna per rum kan sänkas från nuvarande ungefär 16 000 kronor till 13 000 kronor, blir det kapitalbelopp per rum, som skall förräntas och amorteras, vid ett tillägglån av 5 000 kronor per rum lika stort som enligt nuvarande kostnader och bidragsvillkor. Bostadsstyrelsen har också, som framgår av det föregående, beräknat att kostnaderna kan pressas till 12 000 å 14 000 kronor per rum utan att skäliga standardkrav eftersättes. Därest en ytterligare sänkning av kostnaderna kan åstadkommas, betyder detta vid ett fast tillägglån av 5 000 kronor per rum, att hyrorna för studentrummen kan sättas lägre än f. n. För studentbostadsföretag, som påbörjats tidigast den 1 juli 1957, bör alltså tillägglånet fastställas till 5 000 kronor per rum.

Förslaget i departementspromemorian om ett tillägglån av 3 000 kronor per rum i fråga om vanliga flerfamiljshus har i huvudsak godtagits av remissorganen. Departementschefen finner beloppet lämpligt avvägt och tillstyrker således förslaget.

I utlåtandena över departementspromemorian har förordats, att tillägglånets storlek skall automatiskt ändras vid förändringar i byggnadskostnadsindex, ävensom att utöver det fasta lånet subvention skall kunna beviljas för täckande av extra grundförstärkning. Om man på sätt departementschefen förordat i syfte att pressa kostnaderna för studentbostadshus fastställer tillägglånet till ett visst belopp per rum, bör enbart det förhållandet, att enligt en indexberäkning byggnadskostnaderna förändras, icke föranleda en ändring av subventionsbeloppet. Ej heller anser departementschefen det förenligt med principen om ett fast lånebelopp per rum att i särskild ordning subventionera kostnader för extra grundförstärkning.

Bostadsstyrelsens förslag om extra lån till enfamiljshus, vari inredes

enkelrum för studenter, om subvention till familjebostäder för gifta studenter och om införandet av högsta belåningsvärde för studentbostadsrum anser departementschefen sig icke kunna tillstyrka. Vad angår belåningsvärdena bör det, sedan erfarenhet vunnits av nya former för kategorihusbyggnad, ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra, huruvida skäl föreligger att fastställa högsta belåningsvärden för studentbostäder. I fråga om enkelrum i vanliga flerfamiljshus bör belåningsvärdet beräknas på sedvanligt sätt utan särskilt hänsynstagande till att rummen skall upplåtas till studerande.

De av departementschefen förordade ändringarna i villkoren för lån till studentbostäder föreslås skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1957.

Handläggningen av ansökningar om egnahemslån och förbättringslån

I detta sammanhang anmäles att bostadsstyrelsen överlämnat en promemoria med förslag till vissa ändringar i kungörelsen den 30 juni 1948 om egnahemslån och förbättringslån i vad avser förfarandet vid beviljande av lån i syfte särskilt att åstadkomma administrativa förenklingar. Förslaget går ut på att ersätta de två lånebeslut — det preliminära innan byggnadsarbetena sättes igång och det slutliga när arbetena är färdiga — som enligt nu gällande bestämmelser erfordras, med ett enda beslut, som då skall meddelas vid tidpunkten för det preliminära beslutet.

Departementschefen anför, att bostadsstyrelsens förslag tar sikte på en väsentlig förenkling av den mycket omfattande bostadslånegivningen i fråga om småhus. Förutom att de lånesökande, förmedlingsorganen och de lånebeviljande organen enligt förslaget avlastas arbete, kan lånen utbetalas snabbare, vilket i nu rådande allmänna ränteläge är av stor ekonomisk betydelse för låntagarna. Departementschefen biträder därför styrelsens förslag, att vid beviljande av egnahemslån och förbättringslån de två lånebeslut, som enligt gällande bestämmelser erfordras i varje sådant ärende, skall ersättas med ett enda lånebeslut. Den nya ordningen anses böra genomföras fr. o. m. den 1 juli 1957.

Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten

Vad först angår anslaget till *kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* erinras om att ränteeftergift kan beviljas under högst tio år från det att det statliga lånet har utanordnats. Genom beslut åren 1953—56 har dock medgivits, att räntegarantien förlänges beträffande lån, som har utestått i tio år. I det föregående har anförts att det föreligger ett permanent behov av skydd mot tillfälligt höga räntor och att staten även framdeles bör lämna ett sådant skydd. Garantitiden bör därför inte vara begränsad till tio år utan garantien bör gälla tills vidare.

Den av departementschefen förordade höjningen av den garanterade räntan på primär- och sekundärlån påverkar icke utbetalningarna av eftergifter under nästa budgetår. Dessa utbetalningar kommer nämligen att av-

se gottgörelse åt låntagarna för ränteutgifter, som belöper på perioden 1 juli 1956—30 juni 1957. Den i slutet av förra året genomförda höjningen av räntan på primär- och sekundärlån med 0,25 procent kommer att öka utbetalningarna av ränteeftergifter under nästa budgetår med ungefär 5 000 000 kronor. På grund härav bör det preliminärt beräknade beloppet — 85 000 000 kronor — höjas med 5 000 000 kronor och anslaget upptagas med ett belopp av 90 000 000 kronor.

Anslaget till *bostadsrabatter* har preliminärt beräknats till 119 000 000 kronor under antagande att bidragsvillkoren blir oförändrade. I det föregående har departementschefen föreslagit, att familjebostadsbidrag skall kunna beviljas också familjer och ensamstående med ett barn. Vidare har förordats att bidragsbeloppen för familjer med minst två barn skall höjas. De nya bestämmelserna har föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1958.

Den föreslagna utvidgningen av bidragsgivningen kan beräknas öka medelsbehovet för ett första helt år med 30 000 000 kronor. Med beaktande av att bidragen delvis utbetalas i förskott till kommunerna kan beräknas att för nästa budgetår medelsbehovet ökar med drygt 20 000 000 kronor. Anslaget anses därför böra upptagas med ett belopp av (119 000 000 + 21 000 000) 140 000 000 kronor.

Till *bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* har preliminärt upptagits ett belopp av 20 000 000 kronor. Ett anslag av denna storlek är tillräckligt för att långivningen skall kunna fortgå i ungefär oförändrad omfattning. Departementschefen föreslår därför, att anslaget uppföres med 20 000 000 kronor.

Vad gäller *bidrag till inrättande av pensionärshem* har såsom ram för bidragsgivningen under innevarande budgetår fastställts ett belopp av 10 000 000 kronor. Bostadsstyrelsens förslag om ökning av ramen kan departementschefen inte tillstyrka och förordar därför, att ramen för nästa budgetår fastställs till oförändrat 10 000 000 kronor. Anslaget för nästa budgetår anses i överensstämmelse med den preliminära beräkningen böra upptagas med 10 000 000 kronor.

Vad härefter angår *länefonden för bostadsbyggande* lämnas inledningsvis en redogörelse för bostadsbyggandets storlek.

Bostadsbyggandet har under 1950-talet ökat kraftigt och de senaste åren legat på en hög nivå. Från år 1951, då tillskottet av nya bostäder utgjorde endast 40 000, ökade bostadsbyggandet t. o. m. år 1954 successivt. Sistnämnda år färdigställdes inte mindre än 58 000 lägenheter. Åren 1955 och 1956 har tillkommit ungefär lika många lägenheter. Antalet påbörjade lägenheter har under de nämnda åren något överstigit antalet färdigställda lägenheter. Den nu pågående bostadsproduktionen är därför osedvanligt stor.

Frågan om bostadsbyggandets storlek under budgetåret 1956/57 behandlades i statsverkspropositionen till 1956 års riksdag (prop. nr 1, bilaga 26, punkt 1). Departementschefen framhöll därvid att svårigheter då förelåg

att överblicka storleken av de resurser, som kunde ställas till bostadsbyggandets förfogande. Spänningar i samhällsekonomin gjorde att försiktighet borde iakttagas vid bedömning av storleken av det bostadsbyggande, som kunde komma till stånd utan att en överansträngning av resurserna behövde inträffa. Knappheten på krediter för bostadsbyggnadsändamål utgjorde en annan omständighet av allmän karaktär, som talade för att bostadsbyggandet inte kunde få den omfattning, som eljest med hänsyn till föreliggande angelägna bostadsbehov vore befogad.

Under dessa förhållanden ansåg departementschefen, att enda möjligheten var att fastställa ett minimiprogram för bostadsbyggandet, som — om de allmänna förutsättningarna blev gynnsammare än då kunde förutses — skulle kunna utökas. Därför föreslogs, att såsom program för igångsättning av nya bostadsbyggnadsföretag under budgetåret 1956/57 borde fastställas 36 000 lägenheter i statsbelånade flerfamiljshus och 14 000 lägenheter i statsbelånade en- och tvåfamiljshus inkl. sådana rad- och kedjehus, som finansierades med egnahemslån. Totalt avsåg alltså programmet 50 000 statsbelånade lägenheter. Om i annan ordning finansierade företag beräknades komma att avse ca 3 000 lägenheter, skulle hela igångsättningen under budgetåret uppgå till ca 53 000 lägenheter. Vidare förutsattes, att om förutsättningarna för ett större bostadsbyggande framdeles skulle visa sig föreligga, det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som i anledning därav kunde finnas påkallade.

Riksdagen godkände detta minimiprogram för bostadsbyggandet men underströk (SU 127) att allt borde göras för att inom ramen för tillgängliga resurser öka programmet.

I propositionen till 1957 års riksdag angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1956/57 (prop. nr 2, bilaga 12) upptog departementschefen frågan om en utökning av programmet för bostadsbyggandet under budgetåret 1956/57. Därvid framhölls, att i fråga om flerfamiljshus under den senaste tiden betydande svårigheter förelegat att tillgodose behovet av såväl byggnadskreditiv under byggnadstiden som primär- och sekundärlån till färdigställda hus. Igångsättningen av statsbelånade flerfamiljshus borde därför beräknas få i stort sett den omfattning, som hade angivits i minimiprogrammet. Vidare framhölls, att tillgången på krediter till småhus för ett år sedan var långt ifrån tillfredsställande men att den under 1956 hade avsevärt förbättrats till följd av i första hand en ökad långivning från sparbankernas sida. Då det gällde förbättring av bostadsförhållandena intog, underströks, barnfamiljernas behov av större bostäder en framskjuten plats. För många familjer tillgodosågs detta behov bäst genom produktion av egnahem, rad- eller kedjehus. Starka skäl talade därför enligt departementschefens mening för en ökning av småhusbyggandet. Utvecklingen under 1956 gav också fog för en optimistisk bedömning av möjligheterna att öka småhusbyggandet. Departementschefen ansåg där-

för, att den preliminära långivningen i fråga om småhus under första halvåret 1957 borde ökas från ursprungligen planerade 7 000 lägenheter till 9 000 lägenheter. En förutsättning för att denna ökning skulle komma till stånd ansågs dock vara, att erforderliga krediter under byggnadstiden kunde erhållas och att en utökning av förskotten i fråga om egnahemslån inte skulle komma i fråga.

I anledning därav föreslogs, att igångsättningen av statsbelånade bostadsföretag under budgetåret 1956/57 skulle omfatta ca 53 000 lägenheter, varav ca 37 000 lägenheter i flerfamiljshus och 16 000 lägenheter i småhus. Under antagande att privatfinansierade företag avseende 5 000 lägenheter skulle komma att igångsättas under budgetåret beräknades, att den totala igångsättningen av bostadsbyggnadsföretag skulle komma att omfatta i runt tal 58 000 lägenheter.

Den av departementschefen förordade ökningen av bostadsbyggnadsprogrammet för innevarande budgetår har godkänts av riksdagen (SU 17, rskr. 54).

I det föregående har vid behandling av frågan om allmänna grunder för bostadspolitiken understrukits bl. a., att programmet för bostadsbyggandet under de närmaste åren måste vara att såvitt möjligt successivt öka tillskottet av lägenheter. Vidare har framhållits, att kommunernas och byggnadsföretagens planering av nya projekt bör ske med utgångspunkt från ett bostadsbyggande av nära 60 000 lägenheter om året men med beaktande av att strävan är att successivt, i den mån praktiska möjligheter yppar sig, öka produktionen.

Under de senaste åren har flera åtgärder vidtagits från statsmakternas sida i syfte att öka bostadsproduktionen. En del av dessa åtgärder har tagit sikte på att främja rationalisering och förbilligande av byggandet, medan andra varit avsedda att tillgodose bostadsbyggandets behov av krediter. Departementschefens förslag i det föregående angående ändrade villkor för statliga lån till bostadshus bör ses som ett fullföljande av denna strävan. Justeringen uppåt av räntorna samt förkortningen av amorteringstiden i fråga om tertiärlån kan antagas underlätta finansieringen av bostadsbyggandet. Ett ökat målsparande för bostadsanskaffning har samma verkan. Förslaget om att ränteeftergift skall kunna beviljas inte endast för statsbelånade bostadshus utan också för privatfinansierade hus bör kunna medverka till en ökning av bostadsproduktionen.

En viktig förutsättning för att bostadsproduktionen skall kunna ökas och byggnadskostnaderna hållas nere är, att planeringen av nya byggnadsprojekt blir omsorgsfull. För att så skall bli fallet krävs, att arbetsmarknads- och bostadsorganen på ett tidigt stadium kan lämna besked till kommuner och byggnadsföretagare om bostadsbyggandets storlek inom varje län och på de större och medelstora orter, där en kontinuerlig produktion av flerfamiljshus förekommer. Även om man måste räkna med att omfatt-

ningen av den statliga långivningen till bostadshus liksom hittills får bestämmas för endast ett budgetår i sänder, bör det vara möjligt att med utgångspunkt från den allmänna bedömning av bostadsbyggandet för en period av två å tre år framåt ange den ungefärliga omfattningen av bostadsbyggandet inom varje län och på de större och medelstora orterna. I varje fall krävs icke för den lokala planeringen, att bostadsbyggandets omfattning exakt anges. De problem, som här möter kommunerna, byggnadsföretagen och de statliga arbetsmarknads- och bostadsorganen, sammanhänger nämligen i första hand med att behovet av bostäder på en ort snabbt kan förändras till följd av ändringar i ortens näringsliv. Den lokala planeringen av bostadsbyggandet förutsätter därför, att näringslivets utveckling noga följes. Då utbyggnad av en industri på en ort aktualiseras, måste det därav föranledda behovet av bostäder beaktas på ett tidigt stadium av såväl företagen som myndigheterna. En samordning bör med andra ord eftersträvas mellan utbyggnad av industrianläggningar och planering av bostadsbyggandet.

En planering på några års sikt av bostadsbyggandets storlek bör därför verkställas. Det förutsättes, att arbetsmarknadsstyrelsen och bostadsstyrelsen tar initiativ till en dylik planering.

Igångsättningen av nya bostadsbyggnadsföretag under nästa budgetår bör ta sikte på i första hand att bevara den nuvarande höga byggnadsverksamheten. I den mån tillgången på arbetskraft och krediter gör det möjligt, bör en ökning av bostadsbyggandet komma till stånd. Tills vidare torde följande beräkning böra gälla för igångsättningen under budgetåret.

Vad först angår det statsbelånade bostadsbyggandet räknar departementschefen med att flerfamiljshus omfattande 36 000 lägenheter skall påbörjas. Antalet egnahem och rad- och kedjehus uppskattas till 16 000. Dessa antaganden innebär att det statsbelånade bostadsbyggandet under nästa budgetår skulle få ungefär samma omfattning som under innevarande budgetår. Beträffande det i annan ordning finansierade bostadsbyggandet räknar departementschefen med att pensionärshem inrymmande drygt 1 000 lägenheter skall påbörjas. Övrigt bostadsbyggande antas komma att omfatta minst 4 000 lägenheter. Totalt skulle alltså igångsättningen av nya bostadsbyggnadsföretag under nästa budgetår avse minst 57 000 lägenheter. Emellertid erinras om att departementschefen i det föregående har föreslagit, att till privatfinansierade bostadshus skall kunna beviljas ränteeftergift. Om detta förslag bifalles, får man räkna med att det privatfinansierade bostadsbyggandet ökar. Hur stor ökningen kan bli nästa budgetår, är det inte möjligt att nu säga. Med beaktande av de möjligheter till en ökning av denna del av bostadsbyggandet, som kan visa sig föreligga, bör ett bostadsbyggande utöver de nämnda 57 000 lägenheterna kunna komma till stånd.

I fråga om det statsbelånade bostadsbyggandet förutsättes, att fr. o. m den 1 juli 1957 för såväl flerfamiljshus som småhus enbart den fastställda

3 — Bihang till riksdagens protokoll 1957. 6 saml. Nr 102

medelsramen skall bli avgörande för byggandets storlek. De hittills för ett halvår i sänder uppställda lägenhetsknoterna för flerfamiljshus bör alltså slopas. I så fall kan emellertid risk föreligga, att enskilda bostadsföretag, till vilka statslån beviljas med mindre belopp än till allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag, kommer att favoriseras i syfte att öka det bostadsbyggande, som kan finansieras inom den fastställda medelsramen. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser angående dispositionen av medelsramen, som i anledning härav kan visa sig erforderliga.

Vid ingången av budgetåret 1956/57 förelåg en avsevärd balans av ärenden avseende lån till flerfamiljshus. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 november 1956 har handläggningen av låneärenden förenklats. Man torde därför kunna räkna med att balansen av låneärenden skall vara helt avvecklade vid utgången av budgetåret.

På grundval av de redovisade beräkningarna av bostadsbyggandets storlek kan följande uppskattning av den preliminära långivningen under nästa budgetår göras. Långivningen torde komma att avse tertiärlån till ett belopp av 325 000 000 kronor och egnahemslån för nybyggnad till ett belopp av 360 000 000 kronor. För egnahemslån till ombyggnadsföretag och för räntebärande förbättringslån beräknas oförändrat 45 000 000 kronor. Långivningen kan alltså uppskattas komma att avse ett sammanlagt belopp av 730 000 000 kronor.

I det följande föreslås, att räntefria stående delar av egnahemslån samt tilläggs-lån till flerfamiljshus skall sammanföras under en särskild anslagstitel under fonden för låneunderstöd. Här ifrågavarande medelsram bör därför inte avse räntefria stående delar av egnahemslån. Departementschefen beräknar att under nästa budgetår beslut kommer att meddelas om räntefria stående delar av egnahemslån intill ett belopp av 75 000 000 kronor. På grund härav bör medelsramen för tertiärlån samt räntebärande egnahemslån för förbättringslån fastställas till (730 000 000 — 75 000 000) 655 000 000 kronor.

Bostadsstyrelsens beräkning av medelsramen för nästa budgetår slutar på ett belopp av 825 000 000 kronor, dvs. betydligt mer än vad departementschefen förordat även om hänsyn togs till att departementschefens beräkning inte avser räntefria stående delar av egnahemslån. Differensen sammanhänger i första hand med att styrelsen räknat med en igångsättning under nästa budgetår av 58 000 statsbelånade lägenheter mot av departementschefen beräknade 52 000 lägenheter.

Anslaget till lånefonden för bostadsbyggande för nästa budgetår bör beräknas under antagande att tertiärlån kommer att utbetalas för företag med sammanlagt 40 000 lägenheter och att egnahemslån för nybyggnad kommer att utbetalas för 15 000 lägenheter. Tertiärlånet torde i genomsnitt per lägenhet kunna beräknas till 9 000 kronor och egnahemslånet till i genom-

snitt 24 000 kronor. De nämnda utbetalningarna skulle i så fall avse ett belopp av $(40\,000 \times 9\,000 + 15\,000 \times 24\,000)$ 720 000 000 kronor. Egnahemslån för ombyggnad och räntebärande förbättringslån torde komma att utbetalas med ett belopp av 50 000 000 kronor.

Utbetalningarna av tertiärlån, egnahemslån och förbättringslån under nästa budgetår uppskattas alltså till $(720\,000\,000 + 50\,000\,000)$ 770 000 000 kronor.

Under antagande att liksom innevarande budgetår förskott på egnahemslån och förbättringslån skall medges med ett sammanlagt belopp av högst 230 000 000 kronor kan beräknas, att förskottsgivningen under nästa budgetår resulterar i en behållning av ca 25 000 000 kronor. Några förskott på tertiär- och tilläggslån räknar departementschefen inte med.

I enlighet med bostadsstyrelsens uppskattning antages vidare, att under nästa budgetår 86 000 000 kronor kommer att inflyta i form av amorteringar och genom inlösen av lån.

Resultatet av den redovisade anslagsberäkningen för budgetåret 1957/58 blir alltså, att ett belopp av $(770\,000\,000 - 25\,000\,000 - 86\,000\,000)$ ca 660 000 000 kronor erfordras.

Bostadsstyrelsen har uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till 740 000 000 kronor. Styrelsen har beräknat, att utbetalningarna av egnahemslån skall få större omfattning än departementschefen antagit samt förutsatt att förskott på egnahemslån skall beviljas till betydligt högre belopp än departementschefen ansett erforderligt.

Bostadsstyrelsens förslag att för förskottsgivningen skall inrättas en särskild lånefond kan departementschefen inte biträda. Bostadspolitiska utredningen har i sitt förenämnda betänkande ansett, att det bör övervägas att under en särskild anslagstitel under fonden för låneunderstöd på kapitalbudgeten sammanföra utgifterna för räntefria stående egnahemslån och tilläggs-lån. Härigenom skulle skillnaden mellan lån och kapitalsubventioner framträda klarare i statsbudgeten. Vad utredningen sålunda anfört godtages. De nämnda kapitalsubventionerna bör sammanföras under ett anslag till räntefria lån till bostadsbyggande. Det beräknas att utbetalningarna av räntefri stående del av egnahemslån under nästa budgetår kommer att omfatta ca 100 000 000 kronor.

I anledning härav bör anslaget till lånefonden för bostadsbyggande för nästa budgetår uppföras med ett belopp av $(660\,000\,000 - 100\,000\,000)$ 560 000 000 kronor.

Till lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin har preliminärt beräknats ett belopp av 1 500 000 kronor. Departementschefen anser att denna beräkning bör godtagas och föreslår alltså att anslaget upptages med 1 500 000 kronor.

I det föregående har föreslagits, att under ett nytt anslag till *räntefria lån till bostadsbyggandet* skall sammanföras räntefria stående delar av

egnahemslån och tilläggsån. Vad angår den preliminära långivningen har förut beräknats, att under nästa budgetår beslut om räntefri stående del av egnahemslån kommer att meddelas intill ett belopp av 75 000 000 kronor. Med antagande av en igångsättning under nästa budgetår av 36 000 statsbelånade lägenheter i flerfamiljshus uppskattas den preliminära långivningen i fråga om tilläggsån till 50 000 000 kronor. Medelsramen för nästa budgetår bör därför fastställas till 125 000 000 kronor.

Vad beträffar anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande har förut beräknats, att räntefria stående delar av egnahemslån kommer att utbetalas med ett belopp av 100 000 000 kronor. Under antagande av att tilläggsån kommer att utbetalas för 40 000 lägenheter beräknas ett belopp av 140 000 000 kronor för detta ändamål. Anslaget föreslås därför uppfört med ett belopp av 240 000 000 kronor.

Bostadsstyrelsen: Avlöningar

En översyn av bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas organisation har länge varit aktuell men av olika skäl fått anstå, senast i avvaktan på resultatet av bostadspolitiska utredningens överväganden rörande den statliga bostadslångivningen. Dessa överväganden har förutsatts bli av betydelse även för utformningen av den framtida bostadspolitiska organisationen. Utredningens uppdrag är emellertid ännu ej slutfört. Vidare har den utredningsman, som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 november 1956 tillkallats för att utreda med handläggningen av ansökningar om tertiär- och tilläggsån sammanhängande frågor i syfte att möjliggöra en snabb och smidig handläggning av dylika låneärenden, också att beakta föreliggande administrativa och organisatoriska problem. Denna utredning berör ett stort avsnitt av bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas verksamhet och organisation. Innan nu nämnda utredningar slutförts anses någon allmän översyn av organisationen icke böra inledas.

Departementschefen övergår därefter till att behandla bostadsstyrelsens anslagsframställning.

Vad först angår behovet av personal för behandlingen av låneärenden rörande flerfamiljshus anföres följande. I samband med att den förenämnde utredningsmannen tillsattes beslöt Kungl. Maj:t, efter hörande av bostadsstyrelsen, att vid prövningen av ansökningar angående preliminärt beslut om tertiärlån och tilläggsån ej skall utföras beräkning av byggnadskostnad, förvaltningsutgifter och hyror för lägenheter i byggnad, som avses med ansökningen. Denna förenklingsåtgärd har medverkat till — förutom en avsevärt förkortad behandlingstid beträffande låneansökningar på det preliminära stadiet — att den av styrelsen omnämnda ärendesbalansen kan avarbetas i betydligt snabbare takt än vad styrelsen förutsatte i sin anslagsframställning. Vidare erinras om att i det föregående framlagts förslag om slopande av hyreskontrollen från de långivande organens sida beträffande

kommunala, allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag. Härigenom vinnas en avsevärd förenkling av behandlingen även på det slutliga stadiet av låneansökningar avseende nu nämnda företag, vilka enligt uppgift representerar ca halva antalet låneärenden rörande flerfamiljshus. Ytterligare må erinras om den pågående utflyttningen till länsbostadsnämnderna av låneärenden avseende sådana hus.

Nu anförda omständigheter finner departementschefen böra föranleda att de medel, som anvisats för tillfälliga förstärkningar av lånebyrån och som med inräknande av rörligt tillägg numera uppgår till ca 197 000 kronor, indrages. Bostadsstyrelsen har emellertid framlagt förslag till vissa personalförstärkningar för arbetsuppgifter, som icke har direkt samband med behandlingen av låneärenden, nämligen vad angår planeringsbyrån bl. a. översyn av viss statistik och i fråga om lånebyrån och byrån för teknisk-ekonomiska utredningar upplysningsverksamhet och utarbetande av typritningar för främjande av småhusbyggandet. Departementschefen kan icke biträda styrelsens förslag i vidare mån än att för tillfälliga förstärkningar för nu nämnda ändamål bör anvisas ett belopp av 90 000 kronor för nästa budgetår.

Vad angår bostadsstyrelsens förslag till löneregleringar tillstyrkes att på kanslibyrån en kontoristtjänst i Ce 13 uppflyttas till kansliskrivartjänst i Ce 15, samt att två kanslibiträdestjänster i Ce 11, en på kanslibyrån och en på planeringsbyråns utredningssektion, uppflyttas till kontoristtjänster i Ce 13. Vidare bör på byrån för teknisk-ekonomiska utredningar en förste byråingenjörstjänst i Ce 27 uppflyttas till Ce 29 och en kansliskrivartjänst i Ce 15 inrättas i utbyte mot en kanslibiträdestjänst i Ce 11.

Styrelsens beräkning av medelsbehovet under omräkningsposterna godtages.

I anslutning till styrelsens förslag förordas, att extra ordinarie tjänster inrättas för en assistent i Ce 19 på planeringsbyrån samt två ingenjörer i Ce 21 och två ingenjörer i högst Ce 21 på tekniska byrån.

De i det föregående förordade förslagen medför en ökning av medelsbehovet under anslaget med 127 200 kronor. Anslaget föreslås sålunda uppfört med 4 111 000 kronor.

Bostadsstyrelsen: Omkostnader

Anslagsposten till sjukvård m. m. föreslås minskad med 5 000 kronor, posten till reseersättningar höjd med 10 000 kronor samt posten till bränsle, lyse och vatten höjd med 5 000 kronor.

Vidare förordas att styrelsen förhyr en hålkortsanläggning för låneredovisningen och att redovisningsarbetet därefter bedrivs i samarbete med statistiska centralbyråns maskincentral. Hålkortsanläggningen kan även användas för bearbetning av statistiskt material. Anläggningen beräknas kunna levereras tidigast under våren 1958 och börja användas för nyss-

nämnda ändamål ca ett år senare, varefter styrelsens kostnader för maskinell bearbetning av statistiskt material torde kunna nedbringas väsentligt. Kostnaderna för hålkortsanläggningen under nästa budgetår beräknas numera uppgå till ca 120 000 kronor. Enär vissa kostnader för den nuvarande anläggningen bortfaller, kan kostnadsökningen beräknas till ca 97 000 kronor. Av detta belopp bör 7 000 kronor hänföras till posten övriga expenser för eget behov, som därigenom och inberäknat ökade kostnader för löner till städpersonalen bör höjas med 10 000 kronor. Återstoden av kostnadsökningen för hålkortsanläggningen, 90 000 kronor, bör belasta posten till bearbetning av statistiskt material, vilken i fortsättningen torde benämnas hyra för hålkortsmaskiner m. m. Det förutsättes, att kostnaderna för bearbetning av statistiskt material under nästa budgetår icke skall överstiga 70 000 kronor, vilket belopp är 15 000 kronor högre än det för innevarande budgetår anvisade. Departementschefen tillstyrker sålunda att ifrågavarande anslagspost höjes med 105 000 kronor.

Såsom bostadsstyrelsen föreslagit bör inkomstposten Särskilda uppbördsmedel höjas med 10 000 kronor.

Anslaget bör alltså å ena sidan höjas med 130 000 kronor och å andra sidan minskas med 15 000 kronor och sålunda uppföras med 670 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna: Avlöningar

Beträffande det av bostadsstyrelsen anmälda medelsbehovet för tillfälliga personalförstärkningar erinrar departementschefen om vad han förut vid prövning av styrelsens personalbehov anfört rörande dels pågående utredningar om bostadslångivningen och dels förenklingar beträffande behandlingen av låneansökningar avseende flerfamiljshus. Ytterligare framhålls den förenkling i handläggningen av ansökningar om egnahemslån och förbättringslån, som i det föregående har förordats. Å andra sidan bör beaktas att den under förra året beslutade utflyttningen av flerfamiljshusärenden till nämnderna kan beräknas i mera avsevärd mån belasta nämnderna först under nästa budgetår. På grund härav och med hänsyn till den planerade ökningen av egnahemsbyggandet anser departementschefen en viss förstärkning av nämndernas personalorganisation vara erforderlig under nästa budgetår. Han föreslår därför, att det belopp av — inberäknat rörligt tillägg — ca 180 000 kronor, som innevarande budgetår finnes disponibelt under anslaget för tillfälliga personalförstärkningar, höjes med 75 000 kronor till 255 000 kronor. Då det är angeläget att uppkommande möjligheter till inskränkning i länsbostadsnämndernas personalorganisation till följd av de nyss berörda förenklingarna i handläggningen av låneärenden tillvaratages utan dröjsmål, bör beloppet disponeras av Kungl. Maj:t, som bör äga att efter närmare prövning av anmälda behov ställa medel till bostadsstyrelsens förfogande.

Styrelsens beräkning av medelsbehovet under omräkningsposterna godtages.

I enlighet med bostadsstyrelsens förslag tillstyrkes, att länsbostadsdirektörstjänsterna, varav 9 i Ce 33 och de övriga 15 i Ce 31, inrättas som ordinarie och att antalet kontorstiträdetsjänster i Ca 8 ökas med 2 till 38.

På grund av de förordade förslagen ökas medelsbehovet under anslaget med 274 300 kronor. Anslaget föreslås sålunda uppfört med 3 566 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna: Omkostnader

I överensstämmelse med styrelsens förslag beräknas till lokalkostnader ytterligare 4 000 kronor. Beträffande anslagsposten till expenser tillstyrkes en med 20 000 kronor ökad medelsanvisning. Anslaget uppföres sålunda med 753 000 kronor.

Motionerna

I de likalydande motionerna *I: 142* (av herrar Fritjof Karlsson och Theodor Johansson) och *II: 180* (av herr Jansson i Benestad) har hemställts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte hemställa om en sådan översyn av tillämpningsföreskrifterna i vad det gäller lagen om familjebostadsbidrag, att i motionerna berörda förhållanden icke behöver vara utslagsgivande för beviljande av bostadsbidrag.

I de likalydande motionerna *I: 261* (av herr Birke) och *II: 344* (av herr Magnusson i Borås) har hemställts, att alla s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser.

I de likalydande motionerna *I: 262* (av herr Ewerlöf m. fl.) och *II: 343* (av herr Cassel m. fl.) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte tillsätta en utredning med representanter för staten, kreditgivarna, byggnadsföretagarna och fastighetsägarna samt övriga intressenter med uppgift att så skyndsamt att proposition kan föreläggas 1958 års riksdag utarbeta detaljerat förslag för övergång till kreditgarantisystem för bostadsbyggandets finansiering.

I de likalydande motionerna *I: 353* (av herr Hermansson) och *II: 478* (av herr Carlsson i Bakeröd) har hemställts, att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att åstadkomma en mer enhetlig och mindre restriktiv tillämpning av bestämmelserna rörande bostadsbyggandet på landsbygden.

I de likalydande motionerna *I: 354* (av herr Lindblom) och *II: 449* (av herrar Wedén och Gustafson i Göteborg) har föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* anhålla att en undersökning göres med biträde av bostadsstyrelsen, länsbostadsnämnderna och kommunala förmedlingsorganen av de svårt trångbodda mångbarnsfamiljer-

nas liksom av de på grund av bostadsbristen splittrade familjernas antal och bostadsförhållanden, dels ock med instämmande i de i motionerna anförda synpunkterna på angelägenheten av effektivare åtgärder för att stödja ovannämnda hushållsgrupper anhålla, att den nu pågående bostadspolitiska utredningen måtte få i uppdrag att snabbt undersöka möjligheterna att lämna ett begränsat statligt stöd till genom kommunernas försorg individuellt prövade och av kommunerna utgivna särskilda bostadsbidrag.

I motionen *I: 430* (av herrar Eriksson och Osvald) har hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 100 måtte besluta att kostnader för extra grundförstärkning täckes genom ett tillägg i varje särskilt fall utöver de föreslagna kapitalsubventionerna om 3 000 resp. 5 000 kronor per studentrum, och att erforderliga medel härför må bestridas inom ramen för bostadsstyrelsens anslag.

I de likalydande motionerna *I: 431* (av herr Axel Svensson m. fl.) och *II: 541* (av herr Bengtsson i Halmstad m. fl.) har föreslagits, att riksdagen utöver de ramar som föreslagits i propositionen nr 100 ger regeringen rätt att igångsätta ytterligare 5 000 bostadslägenheter i flerfamiljshus, som skall fördelas på orter där arbetslöshet råder bland byggnadsarbetarna eller där sådan kan förväntas inträffa och där man önskar använda sig av detta nya system. Räntegarantien för lån till detta slag av hus skall ligga 1 % högre än vad som kommer att gälla för lån i övriga flerfamiljshus under budgetåret 1957/1958. I övrigt gäller för dessa hus samma regler som för övriga flerfamiljshus som uppförts med statliga lån.

I motionen *I: 436* (av herr Boo) har hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts hemställan i punkten 1, i vad avser förkortning av amorteringstiden för tertiärlån till 30 år.

I de likalydande motionerna *I: 445* (av herr Bergman m. fl.) och *II: 562* (av herr Adamsson m. fl.) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av frågan hur en tryggad bottenlånegivning bör ordnas för de bostadsprogram som riksdagen fastställer.

I de likalydande motionerna *I: 446* (av fru Sjöström-Bengtsson m. fl.) och *II: 564* (av fru Thorsson m. fl.) har hemställts, att riksdagen, med ändring av vad som på denna punkt föreslås i proposition nr 100, måtte besluta att familjebostadsbidrag efter sedvanlig inkomstprövning skall utgå även till familjer med barn under 18 år, som erhåller fortsatt skolutbildning.

I de likalydande motionerna *I: 447* (av herr Mogård) och *II: 561* (av herr Svenning m. fl.) har hemställts, att riksdagen med bifall till motionerna måtte besluta

att nuvarande räntesatser på de statliga tertiär- och egnahemslånen liksom garantiräntorna för underliggande primär- och sekundärlånen bibehålles;

att räntan på tertiär- och egnahemslånen skall vara bunden;

att nuvarande amorteringstider för flerfamiljshus av sten bibehålles;
att tidigare beviljade tilläggs lån efterskänkes i fråga om bostadsrättsföreningar;

att räntefri stående del samt ränteeftergift skall kunna utgå till statsbelånade egna hem med en bostadslägenhetsyta upp till 125 m²;

att familjebostadsbidrag liksom hittills skall kunna utgå till bidragsberättigade familjer boende i hus tillkomna med stöd från lånefonden för mindre bemedlade barnrika familjer även om lägenhetsytan något skulle understiga 50 m²; samt

att i den händelse riksdagen beslutar om höjda räntesatser, den högre garanterade räntan på underliggande krediter för flerfamiljshus skall tillämpas tidigare 1 januari 1958.

I de likalydande motionerna *I: 448* (av herr Erik Jansson) och *II: 565* (av herr Sköldin m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att den garanterade räntan för primär- och sekundärlån förblir oförändrad, att tertiärlåneräntan förblir oförändrad, att amorteringstiden för tertiärlån ändras från 40 till 35 år, samt att det maximerade »lånetaket» för egna hemslån höjes till 60 000 kronor för Stor-Stockholm och andra i kostnads hänseende jämförbara orter.

I de likalydande motionerna *I: 449* (av herr Alvar Andersson m. fl.) och *II: 566* (av herr Hansson i Skegrie m. fl.) har hemställts,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 100 till grund för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen måtte

A. uttala

1) att bostadsbyggandet i nuvarande läge icke må ges prioritet i kreditavseende;

2) att de ortsdifferentierade tilläggs lånen tills vidare må bibehållas och att, därest desamma senare avskaffas, detta må ske samtidigt med ändring av belåningsvärdena för stockholms- och göteborgsområdena i enlighet med vad i motionerna förordats;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framlägger förslag till sådan höjning av räntan på tertiärlån och egna hemslån samt sådan avveckling av ränteeftergiften beträffande primär- och sekundärlån, att ifrågasvarande bostadslåneräntor kommer i paritet med den allmänna bottenlåneräntan, därest paritet icke uppnås genom allmän räntesänkning;

2) att Kungl. Maj:t måtte pröva vidtagande av sådana åtgärder, att bebyggelsen på landsbygden främjas på sätt som avsågs i nämnda uttalande av 1953 års riksdag;

C. besluta

1) att räntesubvention icke må utgå till byggnadsföretag, som finansieras utan hjälp av statliga lån;

2) att egna hemslån med räntefri stående del samt ränteeftergift må kunna

beviljas även för nybyggnad, vars lägenhetsyta överstiger 110 kvm men inte 125 kvm, därest den större lägenhetsytan motiveras av särskilda skäl, såsom i motionerna angivits; samt

D. även beakta vad i motionerna i övrigt anförts.

I de likalydande motionerna *I: 450* (av fröken Ranmark m. fl.) och *II: 563* (av fru Thorsson m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte, med ändring av vad i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 föreslås beträffande familjebostadsbidrag till vissa ensamstående med barn, besluta att sådana bidrag skall utgå med i motionerna angivna bidragsbelopp, samt till bostadsrabatter bevilja ett anslag, i avseende på ovanstående grupp beräknat efter de i motionerna yrkade bidragsbeloppen.

I de likalydande motionerna *I: 454* (av herr Edström m. fl.) och *II: 567* (av herr Alemyr m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta att subventioner till uppförande av studentbostadshus av kategorihuskaraktär tills vidare fastställas till 7 500 kronor per rum, och att kostnaderna för extra grundförstärkning vid byggandet av studentbostadshus inte skall belastas hyrorna i dessa hus.

I de likalydande motionerna *I: 457* (av herr Ewerlöf m. fl.) och *II: 583* (av herr Hjalmarson m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte besluta,

1) att räntefri stående del av egnahemslån icke skall behöva återbetalas i andra fall än då egnahemmet försålts med vinst, dock endast i den mån köpeskillingen överstigit senast åsatt taxeringsvärde och i intet fall, om det räntefria stående lånet innehafts mer än 10 år;

2) att tertiärlån, som utlämnas tidigast den 1 juli 1957, skall beviljas upp till 85 procent av den totala produktionskostnaden mot enbart in-teckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformen, samt upp till 97 procent för s. k. allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 92 procent för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka;

3) att de ortsdifferentierade tilläggslånen (kungörelse 587:1948) för hus, färdigställda tidigast den 1 oktober 1957, skall upphöra att utgå;

4) att räntegarantien från och med den 1 juli 1957 skall grundas på en räntesats av 4,5 procent för hus färdigställda den 1 januari 1951 och 4 procent för senare färdigställda hus;

5) att räntegarantien skall upphöra, då den tidigare fastställda giltighetstiden å 10 år utgått;

6) att räntesatsen å från lånefonden för bostadsbyggande tidigast den 1 juli 1957 utlämnade tertiärlån samt räntebärande egnahems- och förbättringslån skall anknytas till normalräntan för statens fasta upplåning;

7) att lån, som utlämnas tidigast den 1 juli 1957 till kommunala och s. k. allmännyttiga företag eller kooperativa företag, i den mån de överstiger 85 % av belåningsvärdet, skall löpa med en ränta, som med en procent överstiger gällande tertiärlåneränta, samt amorteras å 25 år;

8) att räntefri stående del av egnahemslån för fastighet, som färdigställes tidigast den 1 oktober 1957, skall utgöra 3 000 kronor;

9) att familjebostadsbidrag skall utgå till alla ur standardsynpunkt godtagbara lägenheter oavsett produktionsåret;

10) att till Lånefonden för bostadsbyggande anvisas ett investeringsanslag av 550 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I: 458* (av herr Osvald m. fl.) och *II: 584* (av herr Carlsson i Stockholm m. fl.) har hemställts, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 100 måtte besluta, *dels* att tilläggslånet till uppförande av studentbostadshus fastställas till 7 500 kronor per rum i kategorihus och 5 000 kronor per rum i vanliga flerfamiljshus på orter med de högsta byggnadskostnaderna samt de lägre belopp som är betingade av byggnadskostnaderna på övriga orter, *dels ock* att studentorganisationer eller andra organ som producerar särskilda studentbostäder för gifta studenter skall erhålla statliga lån upp till 100 % av byggnadskostnaderna.

I de likalydande motionerna *I: 459* (av herr Ohlon m. fl.) och *II: 580* (av herr Ohlin m. fl.) har föreslagits, att riksdagen

1) måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att minst 260 000 lägenheter bör byggas under de närmaste fyra budgetåren, varav 62 000 bör igångsättas under nästa budgetår och 65 000 under det därpå följande året;

2) måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en snabbutredning av vilka åtgärder som från Kungl. Maj:ts och kommunernas sida kan vidtagas för att underlätta för byggnadsarbetare på orter, där ingen bostadsbrist råder, att flytta till orter med svår bostadsbrist;

3) beslutar att tertiärlånets övre gräns sänkes till 97 procent av avkastningsvärdet för företagsformer som nu får låna upp till 100 procent samt till 92 procent för kooperativa företag som nu får låna upp till 95 procent;

4) fastställer räntan på tertiärlån och egnahemslån till 4 procent för lån som utbetalas efter 1 juli 1957 samt beslutar att övergång till obunden ränta för dessa lån skall ske från samma tidpunkt;

5) beslutar att ränteeftergifterna för bottenlån samt tilläggslån till flerfamiljshus från och med nästa budgetår skall ersättas med löpande schablonbidrag enligt i motionen angivna riklinjer;

6) beslutar att den räntefria stående delen av egnahemslån skall inkomstprövas på sätt i motionen anges för egnahem som igångsättes efter 1 januari 1958;

7) beslutar avslå Kungl. Maj:ts förslag om sänkning av nu gällande maximiyta å egnahem, på vilka statliga egnahemslån beviljas;

8) beslutar att till företag som igångsättes tidigast 1 januari 1958 lämna statliga tertiärlån mot inteckningar upp till 85 procent av avkastningsvärdet mot 4 procents ränta, samt att topplån mot 5 procents ränta lämnas mot inteckningar som ligger mellan 85 och 92 procent för kooperativa företag och mellan 85 och 97 procent för kommunala och s. k. allmännyttiga företag;

9) beslutar att familjebostadsbidrag från 1 januari 1958 skall kunna utgå även till boende i godtagbara lägenheter som färdigställt före 1 januari 1942;

10) beslutar avslå Kungl. Maj:ts förslag om slopande av bestämmelsen om rätt i vissa fall till familjebostadsbidrag för familjer med barn över 16 år;

11) måtte medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut dels angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 780 000 000 kronor och dels angående lån från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande intill ett belopp av 75 000 000 kronor, innebärande en sammanlagd ökning i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 75 000 000 kronor;

12) måtte för budgetåret 1957/58 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån ett förslagsanslag av 96 000 000 kronor samt till Bostadsrabatter ett förslagsanslag av 143 000 000 kronor,

b) å kapitalbudgeten under statens lånefonder dels till Lånefonden för bostadsbyggande ett investeringsanslag av 725 000 000 kronor och dels till Räntefria lån till bostadsbyggande 100 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I: 460* (av herr Öhman m. fl.) och *II: 578* (av herr Hagberg m. fl.) har i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, punkten I, hemställts,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om höjning av räntan för tertiär- och egnahemslån från 3 till 4 procent;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om höjning av räntegarantien med 0,5 procent;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om förkortning av amorteringstiden för de statliga tertiärlånen;

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av tilläggslånen; samt

att riksdagen under punkten III a) 1) i Kungl. Maj:ts förslag måtte å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett anslag till Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån av 180 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna *I: 461* (av herr Öhman m. fl.) och *II: 579* (av herr Hagberg m. fl.) har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utarbetande av en femårsplan för bostadsförsörjningen, som tar sikte på en nyproduktion av bostadslägenheter på 70 000 till 75 000 om året.

I de likalydande motionerna *I: 467* (av herr Ohlon m. fl.) och *II: 581* (av herr Ohlin m. fl.) har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att riksbanken vid sin handläggning av frågor om obligationslån av betydelse för bostadsbyggandet bör beakta, att anskaffning av byggnadskreditiv för ett

bostadsbyggande av den av riksdagen angivna omfattningen underlättas liksom ock att byggnadskreditivens avlyftning påskyndas.

I motionen *II: 555* (av herr Lundberg) har hemställts, att riksdagen måtte besluta *dels* att avslå Kungl. Maj:ts förslag om att räntan på tertiärlån och egnahemslån skall höjas från i allmänhet 3 till 4 procent och att den av staten »garanterade» räntan på primär- och sekundärlån skall höjas med 0,5 procent samt att amorteringstiden för tertiärlån förkortas, *dels ock* att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om ett skyndsamt förslag om effektiva åtgärder för stävjandet av jordvärdestegringen å tomtmark, samt att Kungl. Maj:t vidtager erforderliga åtgärder för att skydda bostadsbyggandet mot de höga arkitekt- och kontrollarvodena och den standardförsämring som under senare tid påbörjats.

I motionen *II: 577* (av herr Rydén) har föreslagits, att riksdagen måtte *dels* besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att bestämmelserna i fråga om högsta belåningsvärde för statligt belånade flerfamiljshus sänkes med 5 %, *dels ock* besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning avseende praktisk byggforskning efter de linjer i lagarbetets form, som uppdragits i motionen.

I motionen *II: 582* (av herr Wedén) har hemställts, att riksdagen beslutar:

1) att amorteringen av fr. o. m. 1951 beviljade tillägglån till flerfamiljshus tills vidare skall bestämmas till ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av högst två kronor, i stället för enligt Kungl. Maj:ts förslag en krona, per m² lägenhetsyta och i övrigt ske enligt Kungl. Maj:ts förslag;

2) att den garanterade räntan för bottenlån till bostadshus skall i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag höjas med 0,5 procent men med den ändringen att den garanterade räntan för hus påbörjade efter den 1 januari 1957 och under nästkommande budgetår skall förbli oförändrad;

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att det i motionen berörda problemet beträffande olika hyresnivåer i flerfamiljshus närmare undersökes.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna I: 142, II: 344, II: 343, I: 353, II: 449, I: 430, II: 541, I: 436, I: 445, II: 563, II: 561, II: 565, II: 566, II: 564, II: 567, II: 583, II: 584, II: 580, II: 578, II: 579, II: 581, II: 555, II: 577 och II: 582.

Utskottet

Allmänna grunder för bostadspolitiken. I propositionen har erinrats om att det från samhällets sida under senare år har vidtagits en rad *åtgärder i syfte att främja ett effektivare och billigare byggande*. Staten stöder sålunda genom särskild långivning anskaffandet av moderna byggnadsmaski-

ner, kranar m. m. och den år 1953 inrättade nämnden för byggnadsforskning har getts betydande ekonomiska resurser. I syfte att pressa ned byggnadskostnaderna eller förhindra en ytterligare uppdrivning av dem har vidare i fråga om statligt belånade bostadshus genomförts en maximering av belåningsvärdena.

Yrkanden om ytterligare åtgärder i syfte att rationalisera och förbilliga bostadsbyggandet har framförts i motionerna II: 555 och II: 577. I motionen II: 555 hemställes sålunda om ett skyndsamt förslag om effektiva åtgärder för stävjande av jordvärdestegring å tomtmark samt om åtgärder för att skydda bostadsbyggandet mot höga arkitekt- och kontrollarvoden och den standardförsämring som blivit en följd av under senare tid vidtagna restriktiva åtgärder på kreditgivningens område. I motionen II: 577 förordas dels en generell sänkning av de maximerade belåningsvärdena för flerfamiljshus med 5 procent, dels en utredning avseende praktisk byggnadsforskning i form av ett lagarbete utfört av byggnadsarbetare, konstruktörer, arkitekter, tidsstudiemän och en bostadsforskare vilka gemensamt skulle producera ett flerfamiljshus.

Såsom utskottet under senare år vid upprepade tillfällen framhållit, är det synnerligen angeläget att åtgärder från samhällets sida vidtages i syfte att främja ett effektivt och billigt bostadsbyggande. Utskottet förutsätter att nämnden för byggnadsforskning och bostadsstyrelsen uppmärksammar möjligheterna att genom praktiskt inriktad forsknings- och utredningsverksamhet befordra en teknisk och organisatorisk rationalisering av byggandet. Vad beträffar möjligheterna att genom en sänkning av de för flerfamiljshus fastställda belåningsvärdena åstadkomma en press på byggnadskostnaderna får utskottet erinra om sitt uttalande i denna fråga vid förra årets riksdag (utl. nr 127). Utskottet framhöll då, att behov av jämkningar i bestämmelserna om högsta belåningsvärden framdeles kunde uppkomma med hänsyn till bl. a. kostnadsutvecklingen. Det vore angeläget, att bostadsstyrelsen noga följde utvecklingen och om förhållandena gav anledning därtill framlade förslag om ändringar i bestämmelserna. Enligt vad som under hand meddelats från bostadsstyrelsen kan erfarenheterna av de för flerfamiljshus gällande bestämmelserna ännu inte överblickas då alltför få låneärenden på vilka dessa bestämmelser tillämpats har blivit slutbehandlade. Utskottet, som anser att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att företaga de ändringar i belåningsvärdena som förhållandena framdeles må påkalla, avstyrker därför nyssnämnda yrkande i motionen II: 577. Med hänsyn till att den i motionen II: 555 aktualiserade frågan om möjligheterna att motverka eller till det allmänna indraga oförtjänt jordvärdestegring för närvarande överväges inom markvärdeutredningen avstyrker utskottet jämväl sagda motion i här ovan berörda delar.

Enligt propositionen bör kommunernas och byggnadsföretagarnas planering av nya projekt ske med utgångspunkt från *en total bostadsbyggnads-*

volym om inemot 60 000 lägenheter per år men med beaktande av statsmakternas strävan att successivt i den mån praktiska möjligheter därtill yppar sig skapa förutsättningar för en ökad bostadsproduktion. I propositionen framhålles vidare att en omsorgsfull planering av de nya bostadsprojekten är en viktig förutsättning för att bostadsproduktionen skall kunna ökas och byggnadskostnaderna hållas nere. Bostadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen bör därför ta initiativ till en planering på några års sikt av bostadsbyggandets storlek inom län och på de större och medelstora orter där en kontinuerlig produktion av flerfamiljshus förekommer.

Vad angår det statsbelånade bostadsbyggandet räknar departementschefen med att flerfamiljshus omfattande 36 000 lägenheter skall påbörjas under nästa budgetår. Antalet egnahem samt rad- och kedjehus uppskattas till 16 000. Departementschefen räknar vidare med att pensionärshem inrymmande drygt 1 000 lägenheter skall påbörjas. Övrigt bostadsbyggande antas komma att omfatta minst 4 000 lägenheter, vilket innebär att under nästa budgetår totalt minst 57 000 lägenheter skulle bli igångsatta. Det har i propositionen förutsatts att i fråga om det statsbelånade bostadsbyggandet fr. o. m. den 1 juli 1957 enbart den av statsmakterna fastställda medelsramen skall bli avgörande för bostadsbyggandets storlek. De hittills för ett halvår i sänder uppställda lägenhetsknoterna skulle sålunda slopas. Det bör enligt propositionen ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda sådana bestämmelser som kan erfordras för att förhindra att medelsramen disponeras på sådant sätt att enskilda bostadsföretag gynnas på bekostnad av allmännyttiga och kooperativa.

I motionerna I: 459 och II: 580 förordas ett bostadsbyggnadsprogram omfattande minst 260 000 lägenheter under de närmaste fyra budgetåren, varav 62 000 bör igångsättas under nästa budgetår och 65 000 under det därpå följande året. Vidare föreslås en snabbtredning av vilka åtgärder som från Kungl. Maj:ts och kommunernas sida kan vidtagas för att underlätta för byggnadsarbetare på orter där ingen bostadsbrist råder att flytta till orter med svår bostadsbrist. I motionerna I: 461 och II: 579 föreslås att riksdagen hemställer om utarbetande av en femårsplan för bostadsförsörjningen som tar sikte på en nyproduktion av 70 000 till 75 000 bostadslägenheter om året.

I motionerna I: 431 och II: 541 föreslås, att regeringen skall få rätt att utöver de fastställda ramarna igångsätta ytterligare 5 000 bostadslägenheter i flerfamiljshus som skall fördelas på orter där arbetslöshet råder eller kan förväntas uppkomma bland byggnadsarbetarna. Motionärerna förutsätter att dessa hus skall finansieras med statslån varvid den för underliggande krediter garanterade räntan skall ligga en procent högre än den ränta som kommer att garanteras för lån i övriga flerfamiljshus under budgetåret 1957/58.

Utskottet vill understryka angelägenheten av att alla möjligheter att öka bostadsbyggandet tillvaratages samt att såvitt möjligt förutsättningar skapas

för en flerårsplanering av bostadsbyggandets omfattning. Såsom framhållits i propositionen bör en sådan flerårsplanering tills vidare kunna ske med utgångspunkt från ett årligt bostadsbyggande av minst nuvarande omfattning. Någon ytterligare precisering av den bostadsbyggnadsvolym som på längre sikt kan beräknas komma till stånd finner utskottet icke vara möjlig för närvarande.

Vad angår bostadsbyggandet under nästa budgetår anser utskottet i likhet med departementschefen att igångsättningen bör ta sikte på i första hand att bevara den nuvarande nivån. Såsom departementschefen framhållit bör dock en ökning av bostadsbyggandet komma till stånd i den mån tillgången på arbetskraft och krediter gör det möjligt. Utskottet kan emellertid icke finna, att det i motionerna I: 431 och II: 541 förordade systemet för statlig finansiering av viss del av bostadsproduktionen kan nämnvärt underlätta finansieringen av ett ökat bostadsbyggande på orter där arbetslöshet råder bland byggnadsarbetarna. Utskottet vill i detta sammanhang vidare erinra om att någon begränsning av det privatfinansierade flerfamiljshusbyggandet icke förordats i propositionen. Under sådana omständigheter kan utskottet icke finna det lämpligt att vid sidan av den sedvanliga tertiärbelåningen införa en ny speciell form av statlig finansiering av flerfamiljshus. Utskottet kan sålunda inte biträda de i motionerna I: 431 och II: 541 framlagda yrkandena.

Utskottet förutsätter att arbetsmarknadsmyndigheterna fortlöpande uppmärksammar problemet att underlätta rörligheten på byggnadsarbetsmarknaden och finner sålunda icke skäl att förorda det i motionerna I: 459 och II: 580 framförda yrkandet om särskild snabbutredning rörande åtgärder i detta syfte. Utskottet biträder ej heller i vidare mån än som framgår av det nyss sagda de i nyssnämnda motioner samt motionerna I: 461 och II: 579 framförda förslagen till jämkningar av Kungl. Maj:ts program beträffande bostadsbyggandets omfattning under de närmaste åren.

Utskottet delar departementschefens uppfattning, att avgörande för det statsbelånade bostadsbyggandets storlek enbart bör vara den för såväl flerfamiljshus som småhus fastställda medelsramen och att bostadsbyggnadsprogrammet alltså icke bör fixeras i lägenheter räknat. Detta bör emellertid icke utesluta att, därest så skulle befinnas lämpligt, medelsramen när den successivt tas i anspråk genom meddelande av preliminära lånebeslut och igångsättningsstillstånd såsom hittills omräknas i lägenheter. I likhet med departementschefen finner utskottet det vidare angeläget att medelsramen icke disponeras på sådant sätt att därigenom någon företagsform gynnas på de andras bekostnad.

Såsom departementschefen framhållit i propositionen har bostadspolitiken i vårt land utformats utan tanke på att *generella subventioner* skulle tillgripas såsom en permanent åtgärd i syfte att reducera bostadskostnaderna. Med hänsyn till att bostadskostnaderna sedan krigets slut relativt sett

sjunkit avsevärt har departementschefen ansett att de generella subventionerna nu i huvudsak kan undvaras. Av skäl som anförts i propositionen bör dock alltjämt en viss subvention utgå till småhus. Vidare bör bostadsbyggandet alltfört skyddas mot verkan av tillfälligt höga räntor.

I anledning härav anser utskottet att en avveckling av de generella subventionerna — i den utsträckning departementschefen förordat — nu kan ske. Den fortsatta avvecklingen av sagda subventioner samt utformningen av fortsatta stödåtgärder till främjande av bostadsförsörjningen må bli beroende av förhållandena på bostadsmarknaden och på den samhällsekonomiska utvecklingen.

I detta sammanhang må erinras om vad utskottet anförde i denna fråga vid förra årets riksdag (utl. 127). Utskottet framhöll då, att ett slopande av det nuvarande ränteskyddet i fråga om nya bostadshus inte endast skulle betyda att en avsevärd höjning av hyror och bostadskostnader blev nödvändig utan framför allt medföra risk för allvarligt avbräck i bostadsbyggandet. Krav på en stabilisering av ränteutgifterna för nya hus på en relativt låg nivå måste därför enligt utskottets mening alltfört ställas. Utskottet har icke funnit skäl att nu frångå denna ståndpunkt. Utskottet kan därför icke biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag bör framlägga förslag till sådana ändringar av villkoren för ränteeftergifter och räntevillkoren för statliga bostadslån, att bostadslåneräntorna kommer i paritet med den allmänna bottenlåneräntan.

I propositionen har framhållits att om man minskar statens räntesubventioner genom en allmän höjning av de »garanterade» räntorna och alltså låter statsbelånade fastigheter bära en ökad del av räntestegringen så innebär detta en fortsättning av en redan tidigare påbörjad anpassning av hyror och bostadskostnader till en något högre räntenivå. Däremot uppstår icke därigenom en hyressplittring som aktualiserar frågan om en hyreshöjning för tidigare tillkomna hus. Departementschefen framhåller att hyror i äldre hus liksom hittills bör få höjas endast om det visas att fastighetsomkostnaderna för dessa hus har stigit.

Utskottet, som i förevarande fråga i övrigt ansluter sig till vad departementschefen anfört, får för sin del understryka att det ur flera synpunkter vore olyckligt om en mera betydande splittring av hyresnivån skulle uppkomma. En sådan innebär en allvarlig orättvisa för de hushåll som är hänvisade att bo i de relativt dyrare lägenheterna och kan medverka till en fastläsning av bostadsmarknaden. Frågan huruvida och i vad mån olika hyresnivåer förekommer eller kan befaras uppkomma till följd av kostnadsutvecklingen synes emellertid icke vara tillräckligt klarlagd. Utskottet finner det därför angeläget, att Kungl. Maj:t uppmärksammar frågan och instämmer i så måtto i det i motionen II: 582 framförda yrkandet, att frågan om olika hyresnivåer i flerfamiljshus närmare undersökes.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att *uppgiften att bereda barnfamiljerna rymliga familjebostäder av god klass måste förbli en huvuduppgift för bostadspolitiken* under överskådlig tid. Till frågan om familjebostadsbidragets storlek och utformning återkommer utskottet i det följande.

I motionerna I: 354 och II: 449 förordas en riksomfattande undersökning av de svårt trångbodda mångbarnsfamiljernas och de på grund av bostadsbristen splittrade familjernas antal och bostadsförhållanden, varjämte yrkas att bostadspolitiska utredningen måtte få i uppdrag att snabbt undersöka möjligheterna att lämna ett begränsat statligt stöd till genom kommunernas försorg individuellt prövade och av kommunerna utgivna särskilda bostadsbidrag.

Otvivelaktigt påkallar de svåra förhållanden varunder mångbarnsfamiljerna och de splittrade familjerna lever all möjlig uppmärksamhet från det allmännas sida. Såsom motionärerna framhållit bör deras behov av en människovärdig bostad få prioritet framför de allra flesta krav som ställs på våra resurser. Utskottet förutsätter, att bostadsstyrelsen, som har att följa utvecklingen på bostadsmarknaden, beaktar angelägenheten av att ifrågavarande hushållsgruppers bostadsförhållanden statistiskt belyses. Utskottet anser sig vidare kunna förutsätta, att kommunerna genom sina bostadsförmedlingar och andra organ efter måttet av sina resurser söker medverka till att lösa dessa hushålls bostadsproblem.

Utskottet får i detta sammanhang erinra om att kommunerna enligt 1 § lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande äger ställa medel till förfogande att enligt de grunder och i den ordning som kommunen bestämt användas i syfte att nedbringa inom kommunen bostatta personers kostnader för anskaffande eller innehav av en fullvärdig bostad. Det står sålunda kommunen fritt att i den mån så befinnes erforderligt komplettera de statliga familjebostadsbidragen till mångbarnsfamiljer med individuellt prövade kommunala bostadsbidrag. Under sådana förhållanden torde något behov icke föreligga av ytterligare statligt stöd till dessa familjers bostadsförsörjning. Utskottet avstyrker sålunda de i motionerna I: 354 och II: 449 framförda yrkandena.

I flera motioner har framlagts yrkanden i frågor som rör *bostadsbyggandets kreditförsörjning*. I motionerna I: 262 och II: 343 förordas sålunda tillsättandet av en kommitté med representanter för staten, kreditgivarna, byggnadsföretagarna och fastighetsägarna samt övriga intressenter med uppgift att utarbета ett detaljerat förslag om övergång till kreditgarantisystem för bostadsbyggandets finansiering så skyndsamt att proposition kan föreläggas 1958 års riksdag. I motionerna I: 445 och II: 562 föreslås en utredning av frågan hur en tryggad bottenlånegivning bör ordnas för de bostadsprogram som riksdagen fastställer. I motionerna I: 449 och II: 566 hemställs, att riksdagen måtte uttala att bostadsbyggandet i nuvarande läge icke må ges prioritet i kreditavseende, medan det i motionerna I: 467 och

II: 581 hemställes att riksdagen måtte uttala att riksbanken vid sin handläggning av frågor om obligationslån av betydelse för bostadsbyggandet bör beakta, att anskaffningen av byggnadskreditiv för ett bostadsbyggande av den av riksdagen angivna omfattningen underlättas och att byggnadskreditivens avlyftning påskyndas.

I det föregående har utskottet genom att ansluta sig till vad departementschefen anfört beträffande ramen för den statliga långivningen till bostadsbyggandet under nästkommande budgetår tagit ställning i frågan om vilken bostadsbyggnadsvolym som bör eftersträvas. Ett ställningstagande av detta slag vore uppenbarligen av föga värde, därest man icke med rimlig grad av sannolikhet kunde påräkna att kreditinstituten är beredda att i erforderlig omfattning medverka vid finansieringen av detta bostadsbyggande. För utskottet synes det därför självklart, att ett bostadsbyggande inom ramen för det av statsmakterna fastställda programmet på sätt som tidigare skett bör beredas prioritet vid fördelningen av det tillgängliga kreditutrymmet. Utskottet kan sålunda icke biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet, att sådan prioritet icke skall lämnas. Utskottet vill i stället understryka angelägenheten av att bostadsbyggandets kreditfråga följes med största uppmärksamhet så att åtgärder i tid kan vidtagas för att övervinna de finansieringssvårigheter som eventuellt kan uppstå.

Utskottet förutsätter, att riksbanken vid sin handläggning av bostadsbyggandets kreditfrågor beaktar dessa synpunkter. Det yrkande i förevarande fråga som framställts i motionerna I: 467 och II: 581 synes sålunda icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Såsom utskottet här ovan anfört är de problem som behandlats i motionerna I: 445 och II: 562 av sådan betydelse för bostadsförsörjningen att de bör ägnas särskild uppmärksamhet av statsmakterna. En allsidig belysning av de åtgärder som kan komma i fråga för att trygga bostadsbyggandets försörjning med kredit skulle enligt utskottets mening kunna bli av stort värde för en politik som syftar till en långsiktig stabilisering av bostadsbyggandet. Utskottet biträder sålunda det i motionerna I: 445 och II: 562 framförda utredningsyrkandet.

I likhet med departementschefen anser utskottet att frågan om den statliga långivningens ersättande med ett kreditgarantisystem icke nu bör aktualiseras, varför utskottet avstyrker de i motionerna I: 262 och II: 343 framförda yrkandena härom.

Den i motionerna I: 353 och II: 478 och motionerna I: 449 och II: 566 diskuterade frågan om *tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden* behandlades senast vid förra årets riksdag (utl. 127), varvid utskottet uttalade att dess av 1953 års riksdag godkända uttalande i frågan alltfört borde äga gillighet. Utskottet finner icke anledning att nu frångå sin sålunda tidigare deklarerade inställning till frågan. I detta sammanhang må erinras om att Kungl. Maj:t den 18 januari 1957 uppdragit

åt 1954 års fastighetsbildningskommitté att utreda frågan om en avgränsning av tätbebyggelsebegreppet, varvid kommittén torde få anledning att pröva de principer som tillämpas i ärenden rörande fastighetsbildning och långivning för egnahemsbebyggelse. Utskottet kan med hänsyn härtill icke tillstyrka de i förenämnda motioner framställda yrkandena.

I motionerna I: 261 och II: 344 hemställs att *alla s. k. allmännyttiga bostadsföretag skall vara underkastade upphandlingskungörelsens bestämmelser*.

Såsom utskottet framhöll, då frågan behandlades vid förra årets riksdag, följes upphandlingskungörelsens bestämmelser i tillämpliga delar av de flesta av de åsyftade företagen. Utskottet finner ej anledning att frångå sin tidigare uttalade ståndpunkt, att tillräckliga skäl ej föreligger att såsom ett villkor för statslån uppställa att kungörelsen skall tillämpas. Utskottet avstyrker sålunda förevarande motioner.

Utskottet vill slutligen i detta sammanhang helt allmänt understryka angelägenheten av att *ändringar i gällande föreskrifter om lån och bidrag till bostadsförsörjningen icke utan tvingande skäl företages upprepade gånger under ett och samma budgetår*. Sådana ändringar bör enligt utskottets mening, med hänsyn till byggnadsföretagares och kommunala förmedlingsorgans behov av rådrum att anpassa sig till nya bestämmelser, så vitt möjligt företagas i ett sammanhang.

Lån och bidrag till flerfamiljshus. I propositionen föreslås vissa ändringar av *ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus*. Räntan föreslås sålunda höjd med 1 procent. Förslaget innebär, att räntan för den del av lånet som hänför sig till bostadslägenheter skall vara 4 procent och i övrigt 5 procent. Vidare föreslås, att räntan skall vara obunden samt att amorteringstiden för tertiärlånet generellt skall vara 30 år. Det för enskilda företag nu uppställda kravet på extraamortering under de första sex åren av lånets löptid skall sålunda enligt förslaget slopas. Nämnda ändringar av lånevillkoren föreslås skola gälla i fråga om företag vilka i samband med preliminärt lånebeslut förutsattes bli igångsatta tidigast den 1 januari 1958.

I motionen I: 436 hemställs att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser förkortning av amorteringstiden för tertiärlån till 30 år.

I motionen II: 555 ävensom i motionerna I: 447 och II: 561 samt motionerna I: 460 och II: 578 föreslås att såväl nuvarande räntesatser som nuvarande amorteringstider bibehålls. I de båda sistnämnda motionerna föreslås därjämte, att tertiärlåneräntan skall förbli bunden. I motionerna I: 448 och II: 565 föreslås att tertiärlåneräntan förblir oförändrad och att amorteringstiden för tertiärlån ändras från 40 till 35 år.

I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att räntesatsen å från lånefonden för bostadsbyggande tidigast den 1 juli 1957 utlämnade tertiärlån skall anknytas till normalräntan för statens fasta upplåning. I motionerna I: 459 och II: 580 föreslås att tertiärlåneräntan fastställas till 4 procent för lån som utbetalas efter 1 juli 1957 samt att övergång till obunden ränta för tertiärlån sker från samma tidpunkt.

Såsom framhållits i propositionen torde det förslag i fråga om räntevillkoren för tertiärlån som departementschefen har framlagt tillgodose rimliga krav på anpassning till statens faktiska utgifter för ifrågavarande långivning samtidigt som det tillgodoser kravet att bostadsfinansieringen skall skyddas mot tillfälligt höga räntor. I likhet med departementschefen finner utskottet det vara naturligt, att räntan på statslånet såvitt möjligt hålles oförändrad så länge stödet till bostadsbyggandet inbegriper ett visst skydd mot förändringar i räntesatserna för primär- och sekundärlån. Även om sålunda önskemålet om stabilitet i fastighetsförvaltningen talar för att räntesatserna hålles oförändrade kan dock, såsom departementschefen framhållit, förhållandena på bostads- och fastighetsmarknaderna utvecklas så att i första hand en sänkning av statslånets ränta framstår som påkallad. Att, såsom påyrkats i motionerna I: 457 och II: 583, anknyta räntesatsen för tertiärlån till normalräntan för statens fasta upplåning kan utskottet icke finna ändamålsenligt. Utskottet biträder sålunda departementschefens förslag beträffande räntevillkoren för tertiärlån och avstyrker i denna del yrkandena i förenämnda motioner.

Amorteringsvillkoren för tertiärlån synes böra utformas så, att de sammanlagda årliga amorteringarna på bostadslånen någorlunda väl motsvarar en rimlig avskrivningstid för det i fastigheten investerade kapitalet. Utskottet kan godta departementschefens förslag ur denna synpunkt. Då därtill kommer, att förslaget är ägnat att något öka tillgången på medel för den statliga tertiärlångivningen tillstyrker utskottet detsamma. De i förenämnda motioner framförda yrkandena beträffande amorteringsvillkoren för tertiärlån avstyrkes sålunda.

Departementschefen har funnit vissa skäl tala för en sänkning av *övre belåningsgränserna för tertiärlån*. Med hänsyn till att införandet av högsta belåningsvärden för bostadshus inneburit vissa anpassningssvårigheter, har han emellertid icke velat förorda någon sådan sänkning i nuvarande läge.

I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att tertiärlån som utlämnats tidigast den 1 juli 1957 skall beviljas upp till 85 procent av den totala produktionskostnaden mot enbart in-teckningssäkerhet oavsett förvaltningsformen samt upp till 97 procent för allmännyttiga företag mot kommunal borgen och upp till 92 procent för kooperativa och enskilda företag mot borgen av kommun, industriföretag eller annat företag av motsvarande ekonomisk styrka. Vidare föreslås att lån som utlämnas tidigast den 1 juli 1957 till kommunala och allmännyttiga eller kooperativa företag i den mån de över-

stiger 85 procent av belåningsvärdet skall löpa med en ränta som med en procent överstiger gällande tertiärlåneränta samt amorteras på 25 år.

I motionerna I: 459 och II: 580 föreslås, att, i fråga om företag som igångsätts tidigast den 1 januari 1958, tertiärlånets övre gräns sänkes till 97 procent av avkastningsvärdet för de företagsformer som nu får lån upp till 100 procent samt till 92 procent för kooperativa företag som nu får lån upp till 95 procent. Vidare föreslås, att statliga tertiärlån med 4 procents ränta lämnas mot inteckningar upp till 85 procent av avkastningsvärdet samt att topplån löpande med 5 procents ränta lämnas till kooperativa företag mot inteckningar mellan 85 och 92 procent och till kommunala och allmännyttiga företag mot inteckningar mellan 85 och 97 procent.

Utskottet finner de skäl som i propositionen anförts för att icke företaga någon ändring av de övre belåningsgränserna för tertiärlån vara övertygande. De i förenämnda motioner framlagda förslagen om särskilda villkor för statslån mot säkerhet ovan 85 procent av avkastningsvärdet finner utskottet innebära administrativa komplikationer. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande motionsyrkanden.

I propositionen förordas att de *allmännyttiga företagens grundkapital skall motsvara minst 1 procent av det förvaltade fastighetskapitalet* mot för närvarande endast 0,5 procent. Utskottet, som förutsätter att de allmännyttiga företagen beredes tillfälle att successivt under en följd av år öka sitt grundkapital så att nämnda krav uppfylles, finner icke anledning till erinran mot departementschefens förslag.

I propositionen föreslås att *den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan* fr. o. m. den 1 juli 1957 skall höjas med 0,5 procent. Förslaget innebär i huvudsak att staten skall täcka räntekostnaden i vad den överstiger för primärlån 4,5 procent för hus byggda åren 1941—45, 4 procent för hus byggda åren 1946—50 och 3,5 procent för där-efter byggda hus. Vidare föreslås, att garantitiden icke skall vara begränsad till tio år utan garantien gälla tills vidare.

I motionerna I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 samt II: 555 föreslås att de garanterade räntorna förblir oförändrade. I motionerna I: 447 och II: 561 föreslås vidare att i den händelse riksdagen beslutar om höjda räntesatser den högre garanterade räntan på underliggande krediter för flerfamiljshus skall tillämpas tidigast den 1 januari 1958. I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att räntegarantien fr. o. m. den 1 juli 1957 grundas på en räntesats av 4,5 procent för hus färdigställda före den 1 januari 1958 och 4 procent för senare färdigställda hus. Vidare föreslås att räntegarantien skall upphöra då den tidigare fastställda giltighetstiden å 10 år utgått. I motionen II: 582 föreslås att den garanterade räntan för bottenlån till bostadshus i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag höjes med 0,5 procent men med den ändringen att den garanterade räntan för hus påbörjade efter den 1 januari 1957 och under nästkommande budgetår icke ändras.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en försiktig anpassning av bostadslånens räntor till den på öppna marknaden rådande räntenivån men kan inte sägas innebära något avsteg från de principer för bostadspolitiken som gällt under efterkrigstiden. Utskottet anser, att den begränsade stegring av bostadskostnaderna som blir följderna av förslaget kan godtagas och biträder därför förslaget. Yrkandena i förenämnda motioner avstyrkes sålunda.

Utskottet anser i likhet med bostadspolitiska utredningen »att låntagarna bör gottgöras ränteeftergift så vitt möjligt samtidigt med att de har att erlägga lånekostnaderna för underliggande krediter». Utskottet är dock, i likhet med departementschefen, inte berett att förorda en omläggning av utbetalningsterminerna för kommande budgetår. Utskottet vill dessutom erinra om att riksdagen förra året uttalade att Kungl. Maj:t om synnerliga skäl förelåg i särskilda fall skulle äga medgiva en snabbare utbetalning.

Departementschefen har förklarat sig icke kunna finna det nödvändigt att under någon längre tid behålla det *ortsdifferentierade tillägglånet* men föreslår likväl att detta lån *skall kunna utgå efter i huvudsak samma grunder som för närvarande* även till företag, vilka erhåller tertiärlån enligt de villkor som förordats i det föregående.

I motionerna I: 449 och II: 566 har uttalats, att de ortsdifferentierade tillägglånen bör bibehållas tills vidare och att därest desamma senare skulle avskaffas, detta må ske samtidigt med att ortsstrukturingen av belåningsvärdena ändras på så sätt att samma värden kommer att gälla för stockholms- och göteborgsområdena som för större delen av landet i övrigt. I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att de ortsdifferentierade tillägglånen skall upphöra att utgå för hus färdigställda tidigast den 1 oktober 1957. I motionerna I: 459 och II: 580 föreslås att ränteeftergifterna för bottenlån samt tillägglån till flerfamiljshus fr. o. m. nästa år skall ersättas med löpande schablonbidrag enligt i motionerna angivna riktlinjer.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att de ortsdifferentierade tillägglånen inte bör behållas längre än nödvändigt. De skäl som motiverade införandet av denna subvention har numera till stor del förlorat sin giltighet och den nu gällande indelningen av kommunerna i subventionsortsgupper är i flera hänseenden föråldrad. Bärande skäl att i samband med en framtida avveckling av de ortsdifferentierade tillägglånen ändra de för statligt belånade flerfamiljshus fastställda belåningsvärdena på sätt som förordats i motionerna I: 449 och II: 566 föreligger icke.

Med hänsyn till att redan de ändringar av villkoren för tertiärlån och ränteeftergift som utskottet förordat kommer att innebära en icke obetydlig ökning av årskostnaderna för nyproducerade lägenheter synes emellertid en avveckling av det ortsdifferentierade tillägglånet böra anstå.

Det i motionerna I: 459 och II: 580 framlagda förslaget att ersätta tillägglånet och ränteeftergiften med ett löpande schablonbidrag har i huvudsak samma innebörd som ett tidigare ställt förslag vilket senast förra året av-

visades av riksdagen. Utskottet finner icke ett ändrat ståndpunktstagande nu vara motiverat.

Mot övriga här ej nämnda Kungl. Maj:ts förslag avseende villkoren för lån och bidrag till flerfamiljshus har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Lån och bidrag till enfamiljs- och tvåfamiljshus. I propositionen föreslås att *räntan å egnahemslån skall höjas från 3 till 4 procent*. Vid fördjupning av egnahemslån under 40 procent av belåningsvärdet skall räntan motsvara den för bottenlån garanterade räntan. Liksom i fråga om tertiärlån föreslås att *räntan skall vara obunden*. De föreslagna nya villkoren skall enligt propositionen tillämpas på företag beträffande vilka det lånebeviljande organet i samband med beslut om lån förutsatt igångsättning tidigast den 1 januari 1958.

I motionerna I: 447 och II: 561 föreslås, att nuvarande räntesats skall bibehållas och att räntan skall vara bunden.

I motionerna I: 459 och II: 580 yrkas, att räntesatsen fastställs till 4 procent för lån som utbetalas efter den 1 juli 1957 samt att övergång till obunden ränta skall ske från samma tidpunkt.

I motionerna I: 457 och II: 583 hemställs, att räntesatsen skall anknytas till normalräntan för statens fasta upplåning.

I motionerna I: 460 och II: 578 samt II: 555 yrkas avslag å Kungl. Maj:ts förslag om höjning av räntesatsen.

I överensstämmelse med sitt ståndpunktstagande i det föregående beträffande räntevillkoren för tertiärlån tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker yrkandena i förenämnda motioner.

I motionerna I: 457 och II: 583 yrkas att *räntefri stående del av egnahemslån* till fastighet som färdigställes tidigast den 1 oktober 1957 *skall utgöra 3 000 kronor*. Med hänsyn till önskemålet att egnahemsbyggandet stimuleras och hushåll med normala inkomster beredes ekonomisk möjlighet att uppföra egnahem finner utskottet det icke tillrådligt att i nuvarande läge sänka den till egnahemslånet knutna kapitalsubventionen. Förenämnda motionsyrkande avstyrkes sålunda.

Ett yrkande om inkomstprövning av den räntefria stående delen av egnahemslån har framförts i motionerna I: 459 och II: 580. Yrkanden av i huvudsak samma innebörd avvisades av förra årets riksdag. Utskottet finner icke skäl att nu taga annan ståndpunkt i frågan och kan sålunda icke biträda yrkandet i förenämnda motioner.

I propositionen föreslås *en sänkning från 125 till 110 kvadratmeter av den maximiyta som fastställts som villkor för egnahemslån med kapitalsubvention till nybyggt eget hem*. Vidare föreslås, att egnahemslån utan

räntefri stående del och ränteeftergift skall kunna beviljas inom 90 procent av belåningsvärdet för nybyggt enfamiljshus, vars lägenhetsyta överstiger 110 men inte 125 kvadratmeter.

Motsvarande bestämmelser bör enligt propositionen gälla i fråga om tvåfamiljshus. I anslutning till vad som f. n. gäller bör lån utan subvention i särskilda fall kunna beviljas även om lägenhetsytan överstiger 125 kvadratmeter.

I motionerna I: 447 och II: 561 ävensom motionerna I: 459 och II: 580 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förevarande förslag. I motionerna I: 449 och II: 566 föreslås att räntefri stående del samt ränteeftergift skall kunna beviljas även till nybyggnad vars lägenhetsyta överstiger 110 men ej 125 kvadratmeter, därest den större lägenhetsytan motiveras av särskilda skäl.

Den av departementschefen föreslagna åtgärden att införa två maximitor torde medföra endast en förhållandevis liten besparing av statens medel, men vara ägnad att komplicera prövningen av låneärendena. Även andra skäl torde kunna anföras mot förslaget. Utskottet biträder därför de i förenämnda motioner framställda yrkandena om avslag på Kungl. Maj:ts förslag i förevarande hänseende.

I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att *räntefri stående del av egnahemslån icke skall behöva återbetalas* i andra fall än då egnahemmet försålts med vinst, dock endast i den mån köpeskillingen överstigit senast åsatt taxeringsvärde och i intet fall om det räntefria stående lånet utestått mer än tio år.

Senast förra året intog riksdagen den ståndpunkten, att frågan om återkrav eller avskrivning av den räntefria stående delen sedan den utestått i tio år skall göras beroende av utvecklingen av bostadskostnader och fastighetsvärden. Utskottet kan inte finna, att motionärerna anfört tillräckliga skäl för en omprövning av denna ståndpunkt. Förenämnda yrkande avstyrkes sålunda.

I propositionen beröres även frågan om en ändring av föreskrifterna angående *högsta belåningsvärdet för småhus*. Departementschefen finner skäl tala för att de högsta belåningsvärdena icke för framtiden så som nu differentieras efter antalet barn. De för närvarande för familjer med minst två barn gällande värdena bör sålunda enligt departementschefens mening tillämpas även i fråga om andra lånesökande.

I motionerna I: 448 och II: 565 föreslås att riksdagen må besluta att det högsta belåningsvärdet för småhus i Stor-Stockholm och andra i kostnads-hänseende jämförbara orter höjes till 60 000 kronor.

Vad departementschefen anfört föranleder ingen erinran från utskottets sida. Enligt utskottets mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att företaga de jämkningar av de maximerade belåningsvärdena som kan finnas

motiverade av kostnadsutvecklingen eller andra omständigheter. Utskottet avstyrker sålunda nyssnämnda yrkande i motionerna I: 448 och II: 565.

I propositionen förordas att *nya schablonbelopp för ränteeftergift* avseende bottenlån till småhus skall beräknas och gälla fr. o. m. den 1 januari 1958. Nämnda schablonbelopp skall beräknas med utgångspunkt från en garanterad ränta som med 0,5 procent överstiger den ränta som legat till grund för beräkningen av nu gällande schablonbelopp. Av bl. a. administrativa skäl anser departementschefen, att nu gällande schablonbelopp icke dessförinnan bör jämkas uppåt för att kompensera låntagarna för den höjning av bottenlåneräntan om 0,25 procent, som inträffade i slutet av förra året. Departementschefens förslag innebär i stort sett att den garanterade räntan fr. o. m. den 1 januari 1958 kommer att utgöra för hus färdigställda 1941—48 4,5 procent, för hus färdigställda 1949—50 4 procent, och för senare färdigställda hus 3,5 procent. Liksom i fråga om flerfamiljshus föreslås vidare att garantitiden icke skall vara begränsad till tio år utan garantin gälla tillsvidare.

I motionerna I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 samt II: 555 föreslås att den garanterade räntan för bottenlån skall förbli oförändrad. I motionerna I: 457 och II: 583 föreslås, att räntegarantien fr. o. m. 1 juli 1957 skall grundas på en räntesats av 4,5 procent för hus färdigställda före den 1 januari 1951 och 4 procent för senare färdigställda hus samt ytterligare att räntegarantien skall upphöra då den tidigare fastställda giltighetstiden av 10 år utgått.

I överensstämmelse med sin ståndpunkt till Kungl. Maj:ts motsvarande förslag i fråga om den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus garanterade räntan yrkar utskottet bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag. Utskottet biträder sålunda icke förenämnda motionsyrkanden.

Ränteeftergift till privatfinansierade bostadsbyggnadsföretag. I propositionen föreslås, att möjlighet skall finnas under nästa budgetår att bevilja en viss ränteeftergift till bostadshus som tillkommer utan stöd av statligt lån. Syftet med den ifrågasatta långivningen är att stimulera den helt privatfinansierade bostadsproduktionen. Såsom villkor för ränteeftergift bör enligt propositionen i huvudsak gälla vad som föreskrives beträffande tertiärlån och egnahemslån med räntefri stående del. Bl. a. bör sålunda lägenheterna icke få upplåtas till hyror som väsentligt överstiger vad som medges i fråga om statligt belånade företag. I fråga om flerfamiljshus föreslås dessutom, att det villkoret skall gälla att ytan i våningsplan till minst 75 procent upptages av bostäder. Räntesubventionen skall beräknas på grundval av en garanterad ränta om 4 procent och avse lån mot in-teckning inom för flerfamiljshus högst 75 procent och för småhus högst 50 procent av det belåningsvärde som det bidragsbeviljande organet kan godkänna. Verksamheten bör bedrivas på försök.

I motionerna I: 449 och II: 566 yrkas avslag på Kungl. Maj:ts förenämnda förslag.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att möjligheten att genom räntesubvention stimulera den bostadsproduktion som äger rum utan ianspråktagande av statliga lånemedel kan vara värd att pröva. Utskottet finner det emellertid angeläget, att en försöksverksamhet på detta område icke handhas på sådant sätt att bostadspolitikens sociala syften äventyras. Såsom departementschefen framhållit bör sålunda bl. a. gälla att lägenheterna i de företag till vilka ränteeftergift beviljas upplåtes till hyror vilka icke väsentligt överstiger dem som åsättes lägenheter i statligt belånade företag. Utskottet finner det vidare angeläget att understryka att de lånebeviljande myndigheterna bör pröva ansökningar om räntesubvention till företag av kategorihuskaraktär med samma restriktivitet som om fråga varit om statligt lån. Liksom i fråga om statligt lån bör sålunda gälla att räntesubvention endast undantagsvis beviljas till bostadsföretag där lägenheterna jämlikt bestämmelser i stadgar och bolagsordningar är förbehållna anställda vid visst företag, på sådana villkor att dessa vid eventuellt frånträdande av anställningen måste lämna bostaden. Utskottet biträder sålunda Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker yrkandet i motionerna I: 449 och II: 566.

Behandlingen av tidigare beviljade kapitalsubventioner. I propositionen erinras om att statsmakterna enligt uttalande av 1953 års riksdag före 1957 års utgång skall taga slutlig ställning till *frågan om återbetalning av de kapitalsubventioner som lämnats till småhus* vilka belånats enligt äldre lånekungörelser. Departementschefen framhåller, att de ifrågavarande husen kommer att belastas med jämförelsevis höga ränteutgifter på grund av en relativt hög garanterad ränta. Vidare torde behovet av reparations- och förbättringsarbeten för dessa hus redan i stor utsträckning ha börjat göra sig gällande vilket ökar bostadskostnaderna. Departementschefen förordar därför, att de ifrågavarande kapitalsubventionerna nu efterskänkes.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förevarande förslag. I propositionen föreslås att *viss amorteringsskyldighet skall inträda* fr. o. m. den 1 januari 1958 i *fråga om tillägglån till flerfamiljshus* beviljade fr. o. m. år 1951. Amorteringen skall enligt förslaget avse ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av ett årligt bidrag av 1 krona per kvadratmeter bostadslägenhetsyta och amorteringstiden skall fastställas till 25 år. I övrigt skall tillägglånen tillsvidare vara såväl ränte- som amorteringsfria.

Departementschefen finner det rimligt att kommunerna får möjlighet att återkräva sina bidrag i samma utsträckning och på samma villkor som staten återkräver tillägglånen. Det bör enligt departementschefen ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om den hyreshöjning som på grund härav kan visa sig erforderlig.

I motionerna I: 447 och II: 561 föreslås att tidigare beviljade tilläggs lån efterskänkes i fråga om bostadsrättsföreningar.

I motionerna I: 460 och II: 578 yrkas avslag å Kungl. Maj:ts förslag om återbetalning av tilläggs lånen. I motionen II: 582 hemställs att amortering av fr. o. m. 1951 beviljade tilläggs lån tillsvidare skall bestämmas till ett belopp motsvarande det kapitaliserade värdet av högst 2 kronor per kvadratmeter lägenhetsyta och i övrigt enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Med hänsyn till att den kraftiga stegring av byggnadskostnaderna som inträffade i samband med Koreakrisen visat sig icke vara av helt tillfällig art finner utskottet det skäligt att frågan om återbetalning av ännu utestående tilläggs lån nu aktualiseras. En definitiv reglering av lånen bör dock ännu icke ske. Återbetalning bör aktualiseras endast i fråga om företag vilka färdigställts före den 1 april 1957, och vilka sålunda kommit i åtnjutande av tilläggs lån enligt numera upphävda författningar.

Utskottet biträder i övrigt Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker sålunda nyssnämnda motionsyrkanden.

Familjebostadsbidrag. I propositionen hävdas att *vissa krav beträffande lägenhetens standard* alltfört bör uppställas som villkor för familjebostadsbidrag. I syfte att förenkla bidragsgivningen har departementschefen dock föreslagit, att det nu gällande kravet att lägenheten skall vara försedd med tillfredsställande köksutrustning och tillräckliga biutrymmen slopas. I fråga om lägenhetens storlek bör alltfört gälla, att lägenheten skall omfatta minst två rum och kök och ha en lägenhetsyta om minst 50 kvadratmeter. Då fråga är om bidrag till ensamstående med ett barn skall dock gälla att lägenheten omfattar minst 30 kvadratmeter lägenhetsyta.

Departementschefen anser, att de skäl som i propositionen nr 138 till 1953 års riksdag anfördes för bibehållande av ett villkor beträffande tidpunkten för lägenhetens färdigställande allttjämt äger giltighet. Vidare har enligt departementschefen de skäl som kan tala för ett slopande av tidsgränsen försvagats i och med att beståndet av nyproducerade för bidrag godtagbara lägenheter ökat för varje år. Departementschefen förordar därför att den nu gällande tidsgränsen 1 januari 1942 alltfört bör bibehållas.

I motionerna I: 142 och II: 180 föreslås att bestämmelserna om familjebostadsbidrag uppmjukas så, att bidrag kan beviljas för två familjelägenheter även om bostäderna har gemensam ingång. I motionerna I: 447 och II: 561 yrkas, att familjebostadsbidrag liksom hittills skall kunna utgå till bidragsberättigade och familjer boende i hus tillkomna med stöd av lån från lånefonden för mindre bemedlade barnrika familjer även om lägenhetsytan något skulle understiga 50 kvadratmeter.

I motionerna I: 457 och II: 583 ävensom i motionerna I: 459 och II: 580 föreslås att familjebostadsbidrag skall kunna utgå till alla ur standard-synpunkt godtagbara lägenheter oavsett produktionsåret.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande kravet på storleken av de lägenheter till vilka kan knytas bidrag till hushåll med två eller flera barn innebär inte någon ändring av hittills gällande bestämmelser. Förslaget tillgodoser sålunda det i motionerna I: 447 och II: 561 framlagda yrkandet.

Utskottet finner de i propositionen anförda skälen för bibehållande av en tidsgräns vara övertygande och anser att de för bidrag gällande standardkraven inte bör ändras i vidare mån än Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet biträder sålunda Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker de i motionerna I: 142 och II: 180, I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580 framställda yrkandena.

I propositionen föreslås vissa ändringar i fråga om *konstruktionen och storleken av det familjebostadsbidrag som kan utgå till familjer med två eller flera barn*. Bland annat föreslås att bidraget skall utgå med samma belopp oavsett om familjen bor i egna hem eller flerfamiljshus samt att bidragets av barnantalet oberoende del höjes.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att den i det föregående förordade minskningen av de generella subventionerna motiverar en viss uppräknings av familjebostadsbidraget och finner att Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende bör godtagas.

I propositionen föreslås vissa *jämknings* av de i beskattningsbar inkomst uttryckta inkomststreck vilka fastställts som villkor för förhöjt, respektive helt eller reducerat familjebostadsbidrag till familjer med två eller flera barn. Likaså föreslås, att det för förhöjt bidrag nu gällande villkoret att familjeförsörjaren och dennes make inte är taxerad till statlig förmögenhetsskatt skall slopas.

Utskottet biträder nämnda förslag, ävensom förslaget att slopa den tvååriga inkomstprövningen och ersätta densamma med en ettårig prövning, samt förslaget att enbart den bidragssökandes beskattningsbara inkomst skall läggas till grund för inkomstprövningen om två makar taxeras var för sig och icke sammanlever.

Departementschefen föreslår att *familjer och ensamstående med ett barn* i viss utsträckning skall kunna beviljas familjebostadsbidrag. Som villkor för bidrag föreslås gälla att den beskattningsbara inkomsten inte överstiger 4 000 kronor. Vidare föreslås, att bidrag skall utgå med 285—315 kronor per år.

I motionerna I: 450 och II: 563 yrkas, att familjebostadsbidrag till ensamstående med ett barn och högst 4 000 kronors beskattningsbar inkomst skall utgå med belopp motsvarande helt bidrag för tvåbarnsfamiljer samt att bidraget skall öka med 150 kronor för varje ytterligare barn.

Utskottet, som i likhet med departementschefen anser att tiden nu är mogen att utvidga bidragsgivningen även till familjer och ensamstående med ett barn, har icke funnit tillräckliga skäl föreligga att nu tillerkänna ensamstående *högre* bidrag än fullständiga familjer i motsvarande in-

komstlägen. Utskottet kan sålunda icke biträda yrkandet i förenämnda motioner och tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Departementschefen anser, att det behov av särskilt stöd som på grund av studier, sjukdom eller arbetslöshet kan föreligga beträffande barn i åldern 16—17 år bör tillgodoses genom de härför särskilt avsedda stödformerna och sålunda inte genom familjebostadsbidrag. Han föreslår därför att *bestämmelsen om rätt till familjebostadsbidrag för barn över 16 år bör slopas*. Övergångsvis bör dock gälla, att barn som fyllt 16 år under 1956 och som enligt gällande bestämmelser åtnjuter bidrag under 1957 även under 1958 bör kunna åtnjuta bidrag under de förutsättningar som nu gäller.

I motionerna I: 446 och II: 564 föreslås att familjebostadsbidrag efter sedvanlig inkomstprövning skall utgå även till familjer med barn under 18 år som erhåller fortsatt skolutbildning. I motionerna I: 459 och II: 580 yrkas avslag å Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

På de skäl departementschefen anfört biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker sålunda förenämnda motionsyrkanden.

Övriga i propositionen framlagda, här ej refererade förslag beträffande familjebostadsbidraget och bidragsgivningens handläggning föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Lån och bidrag till uppförande av studentbostäder. Enligt departementschefens mening är ett ökat kategorihusbyggande i lämpliga former en förutsättning för att det stora behovet av studentbostäder skall kunna tillgodoses. Jämväl möjligheterna att i vanliga flerfamiljshus inreda enklerum för studenter bör emellertid tillvaratagas. Departementschefen tillstyrker ett i en inom socialdepartementet utarbetad promemoria framlagt förslag att särskilt stöd skall kunna lämnas för anordnande av dylika rum i flerfamiljshus som förvaltas av kommunala eller allmännyttiga företag. Efter prövning av omständigheterna i varje enskilt fall bör dock Kungl. Maj:t äga att medge att stödet får avse också rum i flerfamiljshus som förvaltas av andra företag.

Stödet, som bör utgå i form av tillägglån, föreslås fastställt till 5 000 kronor per rum i fråga om kategorihus. I fråga om vanliga flerfamiljshus föreslås, att tillägglånet skall motsvara 3 000 kronor per rum.

Departementschefen anser icke att enbart det förhållandet att byggnadskostnaderna enligt en indexberäkning förändras bör föranleda ändring av subventionsbeloppet. Han finner det ej heller förenligt med principen om ett fast lånebelopp per rum att i särskild ordning subventionera kostnaderna för extra grundförstärkning.

De förordade ändringarna i villkoren för lån till studentbostäder bör gälla fr. o. m. den 1 juli 1957.

I motionerna I: 454 och II: 567 hemställes, att subventioner till uppförande av studentbostadshus av kategorikaraktär tillsvidare fastställes till

7 500 kronor per rum och att kostnaderna för extra grundförstärkning vid byggande av studentbostadshus inte skall belasta hyrorna i dessa hus.

I motionerna I: 458 och II: 584 hemställles *dels* att tilläggsån till uppförande av studentbostadshus fastställles till 7 500 kronor per rum i kategorihus och 5 000 kronor per rum i vanliga flerfamiljshus på orter med de högsta byggnadskostnaderna samt med de lägre belopp som är betingade av byggnadskostnaderna på övriga orter, *dels ock* att studentorganisationer eller andra organ som producerar särskilda studentbostäder för gifta studenter skall erhålla statliga lån upp till 100 procent av byggnadskostnaderna.

I motionen I: 430 föreslås att kostnaderna för extra grundförstärkning täckes genom ett tillägg i varje särskilt fall utöver de föreslagna kapitalsubventionerna om 3 000 resp. 5 000 kronor per studentrum och att erforderliga medel härför må bestridas inom ramen för bostadsstyrelsens anslag.

Utskottet har icke funnit anledning till annan erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag än att utskottet anser, att tilläggslånet till kategorihus, såsom bostadsstyrelsen föreslagit, bör utgå med 6 200 kronor per rum. Utöver det anförda kan utskottet ej biträda nyssnämnda motionsyrkanden.

Särskilda frågor. Utskottet biträder det i propositionen framlagda förslaget, att vid *beviljande av egnahemsån och förbättringsån de två lånebeslut som enligt gällande bestämmelser erfordras i varje sådant ärende ersättes med ett enda lånebeslut.*

I propositionen föreslås, att *räntefria stående delar av egnahemsån samt tilläggsån till flerfamiljshus skall sammanföras under en särskild anslagstitel under fonden för låneunderstöd.* Detta förslag föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Utskottet vill slutligen aktualisera en fråga rörande *tillämpningsområdet för statsbidrag till pensionärsbostäder* belägna i vanliga flerfamiljshus. Detta är för närvarande begränsat till flerfamiljshus som förvaltas av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag och som färdigställt tidigast den 1 juli 1946. Frågan om utvidgning av bidragsgivningen till att avse även lägenheter i bostadskooperativa företag har emellertid i olika sammanhang aktualiserats dels genom framställning till socialdepartementet från HSB:s riksförbund, dels genom motioner vid de senaste årens riksdagar. I sitt förra året avgivna betänkande (SOU 1956: 1) framlade 1952 års åldringsvårdsutredning ett förslag av denna innebörd. Åldringsvårdsutredningens förslag prövas för närvarande av bostadspolitiska utredningen.

Utskottet, som under hand erfarit att bostadspolitiska utredningen innevarande år kommer att framlägga förslag om utformningen av statens stöd till åldringarnas bostadsförsörjning, finner det vara av största vikt att frågan om en utvidgning av det statliga pensionärsbostadsstödet till bostadskooperativa och andra företag bringas till en snar lösning.

Utskottet föreslår därför att Kungl. Maj:t, därest bostadspolitiska utredningen skulle framlägga ett positivt förslag i frågan, bemyndigas att redan under budgetåret 1957/58 försöksvis utvidga bidragsgivningen till andra företagsformer än allmännyttiga.

Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten. Enligt Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår bör anslaget till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* uppföras med 90 000 000 kronor.

I motionerna I: 460 och II: 578 yrkas i anslutning till förslaget i dessa motioner om bibehållande av nuvarande räntesatser att anslaget anvisas med 180 000 000 kronor.

I motionerna I: 459 och II: 580 föreslås, att anslaget uppförs med 96 000 000 kronor. Förslaget är betingat av yrkandet i samma motioner att tilläggslånet skall ersättas med ett schablonbidrag.

Utskottet, som i det föregående avstyrkt nyssnämnda yrkanden i fråga om räntesatser och schablonbidrag, förordar att anslaget anvisas med det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet.

Anslaget till *Bostadsrabatter* föreslås av Kungl. Maj:t uppfört med 140 000 000 kronor.

I motionerna I: 459 och II: 580 yrkas, att anslaget höjes till 143 000 000 kronor med anledning av de i samma motioner framlagda förslagen i fråga om bidragsgivningen.

Utskottet har i det föregående avstyrkt sistnämnda förslag och biträder sålunda Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet.

Med utgångspunkt från de gjorda antagandena beträffande bostadsbyggandets omfattning föreslås i propositionen, att ramen för *preliminära* beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande samt från det föreslagna nya anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande fastställas till 655 000 000 kronor resp. 125 000 000 kronor.

I motionerna I: 459 och II: 580 hemställs, att ramen för *preliminära* beslut fastställs till 780 000 000 resp. 75 000 000 kronor. Ifrågavarande yrkanden är beroende av de i nämnda motioner framförda förslagen beträffande bostadsbyggandets omfattning.

Utskottet, som i det föregående anslutit sig till propositionens antagande om storleken av bostadsbyggandet, tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande den *preliminära* långivningen och avstyrker sålunda berörda motionsyrkanden.

Enligt Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet bör anslaget till *Lånefonden för bostadsbyggande* anvisas med 560 000 000 kronor och anslaget till *Räntefria lån till bostadsbyggande* med 240 000 000 kronor.

I motionerna I: 459 och II: 580 yrkas att anslagen för ifrågavarande ändamål anvisas med 725 000 000 resp. 100 000 000 kronor såsom en konsekvens

av förslagen i samma motioner att ersätta tillägglånet med ett schablonbidrag och att öka möjligheterna till förskottsutbetalning i trängande fall.

I motionerna I: 457 och II: 583 yrkas att anslaget till lånefonden anvisas med 550 000 000 kronor med anledning av de i samma motioner framförda förslagen i fråga om övre belåningsgränsen för tertiärlånen.

Under hänvisning till utskottets ställningstagande i det föregående till grunderna för lånegivningen förordar utskottet att ifrågavarande anslag upptages med de av Kungl. Maj:t äskade beloppen och avstyrker sålunda förevarande motionsyrkanden.

Mot Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning under *övriga, här ej särskilt nämnda anslag till låne- och bidragsverksamheten* har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Bostadsstyrelsen. Utskottet delar departementschefens mening att någon allmän översyn av bostadsstyrelsens och länsbostadsnämndernas organisation icke lämpligen bör igångsättas förrän pågående utredningar om bostadslångivningen slutförts.

Vad gäller styrelsens *avlöningsanslag* för nästa budgetår tillstyrker utskottet av skäl som departementschefen anfört att de medel, som anvisats för tillfälliga förstärkningar av lånebyrå och som med inräknande av rörligt tillägg uppgår till ca 197 000 kronor, nu indrages.

För uppgifter som icke har direkt samband med behandlingen av låneärenden — statistikuppgifter, upplysningsverksamhet och utarbetande av typritningar för främjande av småhusbyggandet bör, som departementschefen föreslagit, anvisas ett belopp av 90 000 kronor för tillfälliga förstärkningar under nästa budgetår. Beräkningen av avlöningsanslaget i övrigt samt föreslagna löneregleringar och extraordinariesättningar av tjänster har ej heller givit utskottet anledning till erinran. I enlighet med det anförda bör anslaget höjas med 127 200 till 4 111 000 kronor.

Beträffande styrelsens *omkostnadsanslag* tillstyrker utskottet att den nuvarande metoden för redovisning av de av styrelsen och länsbostadsnämnderna utlämnade lånen ersättes med ett att döma av utredningen i ärendet både rationellare och mindre personalkrävande system, innebärande att styrelsen förhär en hålkortsanläggning för låneredovisningen och att redovisningsarbetet därefter bedrivs i samarbete med statistiska centralbyråns maskincentral. Den till 97 000 kronor beräknade kostnadsökningen härför under nästa budgetår kan utskottet godtaga. Då utskottet ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot medelsberäkningen under anslaget bör detta sålunda höjas med 115 000 till 670 000 kronor.

Länsbostadsnämnderna. Vid beräkningen av länsbostadsnämndernas *avlöningsanslag* synes som departementschefen anfört böra beaktas å ena sidan beslutade och föreslagna förenklingar i handläggningen av låneärenden —

5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1957. 6 saml. Nr 102*

den och å andra sidan den ökning av länsbostadsnämndernas arbetsbörda som den förra året beslutade utflyttningen av flerfamiljshusärenden kan beräknas medföra. Med hänsyn till den planerade ökningen av egna-hem-byggandet torde dock möjligheter böra finnas att vid behov förstärka nämndernas organisation. Utskottet tillstyrker i sådant syfte att det under anslaget disponibla beloppet för tillfälliga förstärkningar i enlighet med departementschefens förslag höjes med 75 000 till 255 000 kronor för nästa budgetår.

Vad departementschefen i övrigt föreslagit vid anmälan av ifrågavarande anslag, innefattande bl. a. ordinariesättning av samtliga länsbostadsdirektörstjänster kan utskottet jämväl biträda. På grund av det nu anförda bör anslaget ökas med 274 300 kronor och alltså uppföras med 3 566 000 kronor.

Den föreslagna höjningen av *omkostnadsanslaget* med 24 000 till 753 000 kronor kan utskottet även godta.

Hemställan. Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. beträffande främjande av ett effektivare bostadsbyggande med avslag å motionerna II: 555 och II: 577, såvitt de berör denna fråga, godkänna vad utskottet anfört;

II. beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

III. beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berör denna fråga, godkänna vad utskottet anfört;

IV. beträffande principerna för höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II: 582, såvitt nu är i fråga, i skrift till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

V. avslå i motionerna I: 354 och II: 449 framställt yrkande om utredning av möjligheterna att komplettera de statliga familjebostadsbidragen med kommunala bidrag;

VI. beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med avslag å motionerna I: 449 och II: 566 samt I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

VII. bifalla i motionerna I: 445 och II: 562 framställt yrkande om utredning av frågan hur en tryggad bottenlångivning bör ordnas för de bostadsprogram, som riksdagen fastställer;

VIII. avslå i motionerna I: 262 och II: 343 framställt yrkande beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet;

IX. beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden med avslag å motionerna I: 353 och II: 478 samt I: 449 och II: 566, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

X. beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag med avslag å motionerna I: 261 och II: 344 godkänna vad utskottet anfört;

XI. beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda elva motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XII. beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XIII. beträffande den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna II: 555, II: 582, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XIV. beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566 samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XV. avslå i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande att tilläggslånet och ränteeftergiften skall ersättas med ett löpande schablonbidrag;

XVI. beträffande räntevillkoren för egnahemslån med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 457 och II: 583, I: 459 och II: 580 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XVII. avslå i motionerna I: 457 och II: 583 framställt yrkande om sänkning av den räntefria stående delen av egnahemslån;

XVIII. avslå i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande om inkomstprövning av den räntefria stående delen av egnahemslån;

XIX. beträffande maximiyta som villkor för egnahemslån med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 449 och II: 566 ävensom med bifall till motionerna I: 447 och II: 561 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XX. avslå i motionerna I: 457 och II: 583 framställt förslag beträffande återbetalning av räntefri stående del av egnahemslån;

XXI. beträffande högsta belåningsvärden för småhus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 448 och II: 565, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXII. beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXIII. beträffande ränteeftergift till privatfinansierade bostadsbyggnadsföretag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXIV. beträffande återbetalning av tilläggslånen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578 samt II: 582, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXV. beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 142 och II: 180, I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXVI. beträffande familjebostadsbidrag till familjer och ensamstående med ett barn med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 450 och II: 563 godkänna vad utskottet anfört;

XXVII. beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 446 och II: 564 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

XXVIII. beträffande lån och bidrag till studentbostäder i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 454 och II: 567, I: 458 och II: 584 samt I: 430 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXIX. beträffande statsbidrag till pensionärsbostäder belägna i vanliga flerfamiljshus i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

XXX. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till förmån för bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlats under I.—XXIX., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet i det föregående anfört, godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar;

XXXI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 460 och II: 578 samt I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 90 000 000 kronor;

XXXII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, till *Bostadsrabatter* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 140 000 000 kronor;

XXXIII. till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kronor;

XXXIV. medgiva, att under budgetåret 1957/58 beslut om bidrag till inrättande av pensionärshem må meddelas intill ett belopp av 10 000 000 kronor;

XXXV. till *Bidrag till inrättande av pensionärshem* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

XXXVI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga,

Statsutskottets utlåtande nr 102 år 1957

medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 655 000 000 kronor;

XXXVII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 560 000 000 kronor;

XXXVIII. till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor;

XXXIX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 125 000 000 kronor;

XXXX. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 240 000 000 kronor;

XXXXI. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för bostadsstyrelsen, som föranledes av vad i statsrådsprotokollet förordats;

XXXXII. godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	757 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	73 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 357 200
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	15 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	907 900

Summa kronor 4 111 000;

XXXXIII. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för länsbostadsnämnderna, som föranledes av vad i statsrådsprotokollet förordats;

XXXXIV. godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1957/58:

Avlöningsstat

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	564 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	75 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 920 400
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	280 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	726 000

Summa kronor 3 566 000;

XXXXV. under femte huvudtiteln för budgetåret 1957/58 anvisa

1) till *Bostadsstyrelsen*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 4 111 000 kronor;

2) till *Bostadsstyrelsen*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 670 000 kronor;

3) till *Länsbostadsnämnderna*: *Avlöningar* ett förslagsanslag av 3 566 000 kronor;

4) till *Länsbostadsnämnderna*: *Omkostnader* ett förslagsanslag av 753 000 kronor;

XXXXVI. besluta, att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de icke blivit under punkterna I.—XXXXV. särskilt berörda, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvari

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Gillström, Näsström, Boman, Sundelin, Thun, Bergman, Pålsson, Elfving, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Mossberger, Söderberg, Nils Theodor Larsson och Anders Johanson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmberg, Thapper, Ståhl, Persson i Växjö, Svensson i Alingsås, Widén, Nilsson i Göingegården, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, Alingren, Hansson, Mellqvist och Svensson i Kungälv.

Reservationer

1) beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels sista meningen i det stycke i utskottets yttrande på s. 48, som börjar med »Utskottet delar» och slutar med »andras bekostnad», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet vill här betona det angelägna i att kommunerna får disponera sina medelsramar på sådant sätt, att så stort antal lägenheter som möjligt kan produceras. Det finns enligt utskottets mening ingen anledning att man från statsmakternas sida skulle vidtaga åtgärder för att åstadkomma någon viss fördelning mellan olika produktionsformer. Kommunerna bör ha full frihet att i detta sammanhang förfara på det sätt de finner mest ändamålsenligt för att komma till rätta med bostadsbristen.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»II. beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett att *dels* till det stycke i utskottets yttrande på s. 48, som börjar med »Utskottet delar» och slutar med »andras bekostnad», bort fogas text av följande lydelse:

»Ej heller bör detta föranleda en sådan utökning av bostadsbyggandet i de största städerna, att andra orters byggnadsbehov eftersättes. Ur ett flertal synpunkter är det i stället angeläget, att bebyggelsekoncentrationen till storstäderna motverkas. Bostadspolitiken bör inriktas på en sådan målsättning samtidigt med andra differentierande åtgärder.

Såsom bostadspolitiska utredningen i sitt betänkande framhållit, har huvuddelen av nyproduktionen av bostäder varit förlagd till tätorterna. Denna torde väsentligen ha bestått av flerfamiljshus. En glädjande efterfrågeökning på egnahem har emellertid kunnat konstateras under senare tid. Sannolikt sammanhänger detta med att egnahemsbostaden anses utgöra en högre bostadsstandard vid jämförelse med det mera beroende bostadsförhållandet i ett flerfamiljshus. Mycket talar för att även framdeles en tendens till ökad efterfrågan på egnahemsbyggen kommer att framträda i samma mån som levnadsstandarden i övrigt kan ökas. Det bättre tillgodo-

seende av egnahemsbyggandet som förevarit under senare år bör därför upprätthållas även i fortsättningen.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»II. beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 431 och II: 541, I: 461 och II: 579 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels utskottets yttrande från och med det stycke på s. 47, som börjar med »Utskottet vill», till och med det stycke på s. 48, som slutar med »andras bekostnad», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar den i motionerna I: 459 och II: 580 framförda uppfattningen, att en mera bestämd fixering av statsmakternas strävanden och avsikter beträffande bostadsbyggandets omfattning bör ske. Ehuru ett steg i denna riktning erbjuder departementschefens förslag och uttalanden i detta avseende icke en tillfredsställande grundval för planeringen av bostadsbyggandet inom enskild, kooperativ och kommunal produktion. Utskottet ansluter sig därför till det i ovannämnda motioner framförda förslaget, att målsättningen från det allmännas sida för de närmast framförliggande fyra budgetåren bör vara åtminstone 260 000 lägenheter sammanlagt, varav under nästa budgetår ca 62 000 och under det därpå följande ca 65 000 lägenheter bör kunna igångsättas. Detta innebär, att en sådan andel för bostadsbyggandets räkning i den möjliga ökningen av investeringarna måste eftersträvas, att detta program kan uppfyllas och att Kungl. Maj:t vid sin avvägning av det allmännas åtaganden på olika områden skall utgå härifrån.

Utskottet finner även den i motionerna I: 459 och II: 580 väckta frågan om ett smidigt fungerande system för undvikande av arbetslöshet bland byggnadsarbetare och en effektiv sysselsättning av desamma för att afhjälpa bostadsbristen synnerligen viktig. Särskilt intresse för detta problem kommer också till uttryck i motionerna I: 431 och II: 541. Utskottet vill likväl framhålla, att den i de sistnämnda motionerna uttalade meningen, att åtgärderna för att motverka arbetslöshet bland byggnadsarbetarna bör taga sikte på att underlätta en ökad bostadsproduktion där sådan arbetslöshet råder eller förväntas inträffa, icke kan vara en under alla förhållanden tillfredsställande princip. Såsom framhålles i motionerna I: 459 och II: 580 bör i stället i första hand en smidig och sund rörlighet hos byggnadsarbetarna underlättas, så att en ökning av byggnadsarbetarkåren kan ske

på orter, där verkligt svår bostadsbrist råder. En onödig utbetalning av arbetslöshetsunderstöd eller en mera artificiell sysselsättning på orter, där ingen bostadsbrist råder, skulle då kunna undvikas. Utskottet är förvissat om, att arbetsmarknadsmyndigheterna fortlöpande ägnar uppmärksamhet åt detta problem, men utskottet inser också de svårigheter, som är förknippade med en lösning av detsamma. Utskottet ansluter sig därför till yrkandet i motionerna I: 459 och II: 580, att en snabbutredning av denna fråga bör ske, och anser, att därvid experter från byggnadsarbetsmarknadens parter, kommunförbunden och arbetsmarknadsorganen bör anlitas.

I motionerna I: 431 och II: 541 har yrkats, att statslån skall kunna utgå även till bostadsföretag, för vilka den garanterade räntan för bottenkrediterna skall ligga en procent högre än vad i övrigt enligt departementschefens förslag skall gälla för statsbelånade hus. Med anledning härav vill utskottet framhålla, att en av de angelägnaste uppgifterna inom bostadspolitiken i nuvarande läge måste vara att söka uppnå ökade bidrag till finansieringen av nya bostadsbyggen på annat sätt än från den statliga kapitalbudgeten. Från denna synpunkt finner utskottet departementschefens förslag om viss räntegaranti, ehuru på en högre nivå än vad som skall gälla för statsbelånade hus, för botten- och sekundärkrediter till bostadshus, som uppföres helt utan statliga lån, mer tillfredsställande än det av motionärerna framlagda förslaget. Det senare synes icke i nämnvärd grad innebära någon stimulans till ökade enskilda bidrag till bostadsfinansieringen. Utskottet anser dock värt att överväga, om icke mindre statliga tertiärlån skulle kunna utlämnas såsom en försöksverksamhet även till sådana bostadsföretag, som i övrigt bygges enligt departementschefens ovan åberopade riktlinjer. Dylika mindre tertiärlån borde i så fall icke utgöra mer än högst 10 % av det fastställda belåningsvärdet, och räntan på desamma bör i nuvarande läge vara 5 %. I övrigt finner icke utskottet motionerna I: 431 och II: 541 påkalla någon riksdagens åtgärd. Icke heller biträder utskottet i annan mån än vad som framgår av det ovan sagda de i motionerna I: 461 och II: 579 framlförda förslagen till jämkningar i Kungl. Maj:ts program för bostadsbyggandets omfattning.

Beträffande fördelningen av de till bostadsbyggandets förfogande ställda statliga krediterna finner utskottet det berättigat, att denna sker på sådant sätt, att byggandet blir så stort som möjligt under hänsynstagande till att behovet av hyreslägenheter och angelägenheten att bygga för barnfamiljer med begränsade inkomster lämpliga och överkomliga bostäder icke efter-sättes. Denna princip bör i ifrågavarande avseende vara vägledande och icke politiska eller andra hänsyn till den ena eller andra företagsformens intressen.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»II. beträffande åtgärder i fråga om bostadsbyggandets storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 431 och II: 541 samt I: 461 och II: 579 samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

2) beträffande avveckling av de generella subventionerna

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 49 från och med det stycke, som börjar med »I anledning», till och med det stycke, som slutar med »allmänna bottenlåneräntan», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I anledning härav anser utskottet, att en avveckling av de generella subventionerna nu bör ske. Utskottet skall i det följande återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av de olika subventionsformerna men vill redan nu uttala, att avvecklingen av de generella subventionerna bör ske i snabbare takt än departementschefen ifrågasatt. Å andra sidan synes — såsom redan antytts — en viss tröghet hos räntan på primär- och sekundärlån tills vidare bära bevaras, så att tillfälliga fluktuationer i marknadsräntorna icke direkt och omedelbart får påverka bostadslånen och därmed hyrorna. Utskottet kan därför icke biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag bör framlägga förslag till sådana ändringar av villkoren för ränteeftergifter och räntevillkoren för statliga bostadslån, att bostadslåneräntorna kommer i paritet med den allmänna bottenlåneräntan. Enligt utskottets mening bör den fortsatta avvecklingen av de generella subventionerna samt utformningen av fortsatta stödåtgärder till främjande av bostadsförsörjningen bli beroende av förhållandena på bostadsmarknaden och på den samhällsekonomiska utvecklingen.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»III. beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berör denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande på s. 49 från och med det stycke, som börjar med »I anledning», till och med det stycke, som slutar med »allmänna bottenlåneräntan», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I anledning härav anser utskottet att en avveckling av de generella subventionerna — i den utsträckning departementschefen förordat — nu kan ske.

Bostadspolitiken synes emellertid nu bättre böra inpassas i den allmänna konjunkturpolitiken än vad tidigare varit fallet. Vid flera tillfällen har åtgärder fått vidtagas i syfte att stabilisera samhällsekonomin med anledning av att köpkraften överskridit tillgängliga konsumtionsutrymmen. Det torde därför knappast vara i konsekvens med tidigare ställningstaganden att på bostadspolitikens område uppehålla en generell subventionering som ytterligare ökar köpkraftstillskottet även där köpkraften redan är hög.

Den allmänna inkomstförbättring, som ägt rum under senare år och som inte minst avspeglar sig just i en ökad efterfrågan på bostäder, har också medfört, att behovet av subventioner väsentligt minskats. Allt fler personer har nu ekonomiska resurser att själva svara för sina bostadskostnader. Den avveckling av de generella subventionerna, som i föreliggande proposition föreslagits ske genom höjning av räntan å tertiär- och egnahemslån samt av den 'garanterade' räntan å primär- och sekundärlån, bör därför fortsätta, tills sådan paritet nåtts med den allmänna marknadens bottenlåneränta som tidigare förefunnits. En sådan paritet bör givetvis också kunna nås genom en sänkning av den allmänna räntenivån.

Samtidigt med en sådan avveckling av de generella subventionerna bör åtgärder vidtagas i syfte att underlätta för de mindre inkomsttagarna att tillgodose sitt bostadsbehov samt anpassning ske av familjebostadsbidragen till skydd för de verkligt behövande mot hyresstegring. Härigenom skulle bostadspolitiken åter erhålla den prägel av social reform, som ursprungligen avsågs, men som under senare år undanskymts. Redan till nästa år bör, såsom framhålles i motionerna I: 449 och II: 566, steg i antydd riktning tagas. Utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t vidtar de åtgärder, som i detta syfte finnes erforderliga.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»III. beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berör denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 49 från och med det stycke, som börjar med »I anledning», till och med det stycke, som slutar med »allmänna bottenlåneräntan», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I anledning härav anser utskottet, att en avveckling av de generella

subventionerna i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag nu kan ske. Utskottet vill dock framhålla, att ränte- och amorteringsfria delar av egnahemslån, när det gäller egnahemsbyggare i bättre ekonomiska omständigheter, bör utlämnas med den ytterligare begränsning som utskottet i det följande kommer att förorda. Utformningen av bostadspolitiken framdeles och den fortsatta avveckling av de generella subventionerna, som bör eftersträvas, må ske under hänsynstagande till förhållandena på bostadsmarknaden och den samhällsekonomiska utvecklingen.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om vad i denna fråga reservationsvis anfördes i utskottets utlåtande nr 127 till föregående års riksdag. Utskottet ansluter sig nu till den då i ifrågavarande reservation hävdade meningen, att alltför häftiga kastningar i kapitalkostnaderna för bostadsbyggandet och därmed följande risker för sysselsättningen bör undvikas. En mera stabil nivå för ränteutgifterna till nya hus kan åstadkommas genom ett per kvm fixerat löpande bidrag, utgående under tider av så hög räntenivå, att eljest allvarliga störningar skulle uppstå. Ett sådant system verkar förmanligare för strävandena att sänka byggnadskostnaderna än en räntesubvention och ökar utsikterna för att en smidig, påpasslig och rörlig penning- och räntepolitik blir förd, något som enligt utskottets mening i och för sig är en förutsättning för att balans i samhällsekonomien vid tillfredsställande sysselsättning och bevarat penningvärde skall uppnås. Av detta utskottets ställningstagande framgår, att utskottet nu icke kan biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag bör framlägga förslag till sådana ändringar av villkoren för ränteeftergifter och räntevillkoren för statliga bostadslån, att bostadslåneräntorna kommer i paritet med den allmänna bottenlåneräntan.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»III. beträffande principerna för avveckling av de generella subventionerna i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 449 och II: 566, såvitt de berör denna fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

d) av herr *Persson* i Växjö

3) beträffande höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 49, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »närmare undersökes», bort ha följande lydelse:

»I detta sammanhang vill utskottet framhålla, att det i motsats till departementschefen anser, att hyrorna i äldre hus bör — så länge hyresregle-

ringen består — fastställas så, att de förslår till ett ordentligt fastighetsunderhåll samt till att skydda fastighetsägarens insats mot penningvärdeförsämring och att göra tillräckliga amorteringar å fastighetens återanskaffningsvärde.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»IV. beträffande principerna för höjning av hyrorna i äldre flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 582, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett att de två första meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 49, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »närmare undersökes», bort ha följande lydelse:

»Utskottet får för sin del understryka, att frågan om splittring av hyresnivån nogha bör observeras. En mera betydande sådan bör motverkas.»

4) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka utredning av möjligheterna att komplettera de statliga familjebostadsbidragen med kommunala bidrag och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 50, som börjar med »Utskottet får» och slutar med »framförda yrkandena», bort ha följande lydelse:

»Vad beträffar den av motionärerna påyrkade undersökningen av möjligheterna att lämna ett begränsat statligt stöd till särskilda kommunala bostadsbidrag i avsikt att bereda i första hand mångbarnsfamiljer med lägre inkomster, som saknar egen bostad eller är svårt trångbodda, dragligare bostadsförhållanden, vill utskottet fästa uppmärksamheten på att kommunerna redan genom lagen om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande har möjligheter att lämna sådana bidrag. Utskottet håller det emellertid för sannolikt, att även ett mindre statligt bidrag skulle främja ansträngningarna att lätta här berörda familjegrupperns mycket prekära läge. Utskottet tillstyrker därför motionärernas förslag att bostadspolitiska utredningen skall erhålla uppdrag att utarbeta regler härför.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»V. bifalla i motionerna I: 354 och II: 449 framställt yrkande om utredning av möjligheterna att komplettera de statliga familjebostadsbidragen med kommunala bidrag;»

5) beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 51, som börjar med »I det» och slutar med »kan uppstå», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I det föregående har utskottet genom att ansluta sig till vad departementschefen anfört beträffande ramen för den statliga långivningen till bostadsbyggandet under nästkommande budgetår tagit ställning i frågan om vilken bostadsbyggnadsvolym som bör eftersträvas. Möjligheten att fullfölja ett sådant program är emellertid väsentligen beroende av att utrymme för bostadslån kommer att finnas på kapitalmarknaden. Detta förutsätter framför allt återhållsamhet i fråga om de statliga kreditanspråken och en ekonomisk politik i övrigt som befördrar enskilt sparande.

Någon prioritet för bostadsbyggande i förhållande till andra nödvändiga investeringar, framför allt sådana som tjänar till att öka vår produktion samt vår konkurrenskraft gentemot utlandet, bör enligt utskottets mening icke förekomma. Utskottet kan sålunda biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet, att sådan prioritet icke skall lämnas. Utskottet vill emellertid understryka angelägenheten av att bostadsbyggandets kreditfråga följes med största uppmärksamhet, så att åtgärder i tid kan vidtagas för att övervinna de finansieringssvårigheter som eventuellt kan uppstå.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»VI. beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 samt med avslag å motionerna I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande på s. 51 från och med det stycke, som börjar med »I det», till och med det stycke, som slutar med »riksdagens åtgärd», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Kraven på ökade investeringar inom olika områden av näringslivet liksom inom den allmänna sektorn aktualiserar en avvägning mellan dessa investeringsbehov. I enlighet med vad som anförts i motionerna I: 449 och II: 566 anser utskottet, att prioritet för bostadsbyggandet på kreditmarknaden inte vidare bör förekomma, eftersom en fortsatt sådan med stor sannolikhet kommer att innebära, att andra viktiga investeringsbehov måste eftersättas. En noggrann avvägning vid tillgodoseendet av de olika investeringsbehoven är därför ofrånkomlig i fortsättningen.

Det kapital, som är nödvändigt för att bostadsbyggandet så snabbt som möjligt skall kunna ökas, bör utöver enskilt sparande kunna anskaffas även genom sådan avveckling av generella subventioner och förkortning av amorteringstiden å lån, som föreslagits i propositionen. I sammanhanget bör också framhållas vikten av att personer som genom sparande söker infria önskemålet om egen bostad uppmuntras genom tillgodoseende av sin efterfrågan på sådana.

Utskottet vill understryka vikten av en sådan samordning av olika åtgärder, att utöver sedvanlig finansiering det för bostadsförsörjningen behövliga kapitalet kan anskaffas.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»VI. beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 samt med avslag å motionerna I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

c) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 51 från och med det stycke, som börjar med »I det», till och med det stycke, som slutar med »riksdagens åtgärd», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I det föregående har utskottet, genom att ansluta sig till förslaget i motionerna I: 459 och II: 580 beträffande bostadsbyggnadsprogrammet och ramen för den statliga långivningen till detsamma under nästkommande budgetår, tagit ställning till frågan om vilken bostadsbyggnadsvolym som bör eftersträvas. Ett ställningstagande av detta slag vore uppenbarligen av mindre värde, därest man icke med rimlig grad av sannolikhet kunde räkna med att finansieringsfrågorna för ett bostadsbyggande av denna storleksordning även i övrigt kan finna en någorlunda tillfredsställande lösning. I detta sammanhang vill utskottet för det första understryka vikten av att den ekonomiska politiken i stort inriktas på att stimulera sparandet i allmänhet i landet och för det andra av att det speciella bostadssparandet uppmuntras och gives så goda utvecklingsmöjligheter som möjligt. Utskottet vill därefter framhålla betydelsen av att tendenser till dröjsmål och stockningar vid avlyftningen av byggnadskreditiv genom primär-, sekundär- och tertiärlån i tid uppmärksammas, så att motåtgärder kan vidtagas innan allvarliga rubbningar inom bostadsbyggandet eller av kreditmarknadens normala funktioner i övrigt uppstått. Utskottet får därför med biträdande av motionerna I: 467 och II: 581 föreslå, att riksdagen skall uttala, att riksbanken vid sin handläggning av frågor om obligationslån av betydelse för bostadsbyggandet bör beakta, att anskaffningen av byggnadskreditiv för ett bostadsbyggande av den av riksdagen angivna omfattningen underlättas

liksom också att byggnadskreditivens avlyftning påskyndas. Härav följer att utskottet icke kan biträda det i motionerna I: 449 och II: 566 framförda yrkandet beträffande bostadskrediternas behandling.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»VI. beträffande bostadsbyggandets kreditförsörjning med avslag å motionerna I: 449 och II: 566 samt I: 467 och II: 581, förstnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

6) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande hur en tryggad bottenlångivning bör ordnas ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 51, som börjar med »Såsom utskottet» och slutar med »framförda utredningsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Såsom utskottet här ovan anfört är de problem som behandlats i motionerna I: 445 och II: 562 av sådan betydelse för bostadsförsörjningen att de fortlöpande bör uppmärksammas av statsmakterna. Problemet att trygga bostadsbyggandets kreditförsörjning torde emellertid få lösas genom åtgärder av allmän ekonomisk politisk natur, anpassade efter det ekonomiska lägets snabbt skiftande krav och speciellt genom förhandlingar med kreditinstituten. Utskottet anser icke att i nuvarande läge något står att vinna genom tillsättande av en utredning i frågan. Utskottet kan sålunda icke biträda det i motionerna I: 445 och II: 562 framförda yrkandet.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»VII. avslå i motionerna I: 445 och II: 562 framställt yrkande om utredning av frågan hur en tryggad bottenlångivning bör ordnas för de bostadsprogram, som riksdagen fastställer;»

7) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 51, som börjar med »I likhet» och slutar med »yrkandena härom», bort ha följande lydelse:

»Övergång till ett kreditgarantisystem för bostadsändamål erbjuder, som framhållits i motionerna I: 262 och II: 343, beaktansvärda fördelar i en normalt fungerande kapitalmarknad. Utskottet finner därför, att en utredning härom utan vidare dröjsmål bör igångsättas, och tillstyrker sålunda förenämnda motioner.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»VIII. beträffande övergång till kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I: 262 och II: 343 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

8) av herrar *Boman, Sundelin, Pålsson, Ragnar Bergh, Nils Theodor Larsson, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel, Gustafsson* i Skellefteå och *Hansson*, vilka beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden ansett att

dels de tre sista meningarna i det stycke i utskottets yttrande, som på s. 51 börjar med »Den i» och på s. 52 slutar med »framställda yrkandena», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet som ytterligare vill understryka vikten av de i ovannämnda uttalande gjorda rekommendationerna beträffande landsbygdens bebyggelse får emellertid erinra om att den praktiska tillämpningen härav i vissa fall inte synes vara i god överensstämmelse med dessa riktlinjer. Myndigheter som har med tomtavstyckning, byggnadsplanering och långivning att göra, synes ofta vara bundna i ett tätortstänkande, som förhindrar ett sådant främjande av bostadsbyggandet, som riksdagens uttalande avsåg.

Utskottet anser därför i enlighet med vad som förordats i motionerna I: 449 och II: 566 angeläget att Kungl. Maj:t måtte pröva vidtagandet av sådana åtgärder, att bebyggelsen på landsbygden främjas på sätt som avsågs i nämnda uttalande av 1953 års riksdag.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»IX. beträffande tillämpningen av bestämmelserna om bostadsbyggandet på landsbygden i anledning av motionerna I: 353 och II: 478 samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

9) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 52, som börjar med »Såsom utskottet» och slutar med »förevarande motioner», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner i likhet med motionärerna, att s. k. allmännyttiga bostadsföretag, vilka ju arbetar praktiskt taget utan eget kapital, bör ha skyl-

dighet att handha dem anförtrodda statliga medel under samma ansvar som egentliga statsorgan samt att upphandlingskungörelsens bestämmelser vid infordrande av anbud fördenskull bör gälla även dessa företag. Utskottet tillstyrker ifrågavarande motioner.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»X. beträffande tillämpning av upphandlingskungörelsens bestämmelser på allmännyttiga bostadsföretag med bifall till motionerna I: 261 och II: 344 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

10) beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 53, som börjar med »Såsom framhållits» och slutar med »förenämnda motioner», bort ha följande lydelse:

»Departementschefens förslag att tertiärlåneräntan skall utgöra 4 % innebär uppenbarligen en betydande subvention, då räntan i öppna marknaden för så högt liggande lån torde uppgå till minst 6 %. För att övergången till en icke subventionerad bostadsproduktion skall kunna ske så mjukt som möjligt anser sig emellertid utskottet för närvarande och så länge statens normallåneränta är 4 % böra godtaga departementschefens förslag i denna del. Utskottet vill blott förorda den ändringen att tertiärlåneräntan — i likhet med vad gäller beträffande lån till allmänna samlingslokaler — anknytes till nämnda normallåneränta. Utskottet biträder alltså de i motionerna I: 457 och II: 583 härutinnan framställda yrkandena.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XI. beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 459 och II: 580 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, sistnämnda elva motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 53, som börjar med »Såsom framhållits» och slutar med »förenämnda motioner», bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening innebär departementschefens förslag angående tertiärlånens förräntning en godtagbar anpassning till den allmänna räntenivån. Utskottet delar också departementschefens uppfattning att räntan för tertiärlånen inte skall vara bunden. Övergången till obunden ränta bör emellertid enligt utskottets mening förläggas till 1 juli 1957. Utskottet tillstyrker alltså att såsom föreslås i motionerna I: 459 och II: 580 tertiärlåneräntan fastställs till 4 procent för lån som utbetalas efter 1 juli 1957 samt att övergång till obunden ränta för tertiärlån sker från samma tidpunkt. Att, som påyrkas i motionerna I: 457 och II: 583, anknyta räntesatsen för tertiärlån till normalräntan för statens fasta upplåning kan utskottet inte finna ändamålsenligt. Utskottet avstyrker sålunda denna del i yrkandena i förenämnda motioner.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XI. beträffande ränte- och amorteringsvillkoren för tertiärlån till flerfamiljshus i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436, II: 555, I: 447 och II: 561, I: 460 och II: 578, I: 448 och II: 565, I: 457 och II: 583 ävensom med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, sistnämnda elva motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

11) beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån

a) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 54, som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I likhet med bostadspolitiska utredningen finner utskottet det ytterligt angeläget, att ett särskilt på bostadsbyggande inriktat sparande kommer till stånd, bl. a. genom att insatser i vidgad omfattning göres av byggnadsföretagen själva. Även om utskottet helst sett, att man kunnat gå något längre i sådan riktning än utredningen liksom nyssnämnda motionärer föreslagit, finner sig utskottet böra för det närvarande åtnöja sig med att förorda en sänkning av den övre tertiärlånegränsen till 97 % av fastighetens belåningsvärde i fråga om kommunala och s. k. allmännyttiga företag och till 92 % beträffande kooperativa företag. För enskilda företagare bör gränsen 85 % bibehållas.

Enligt utskottets mening är det vidare av avgörande betydelse för bostadsfrågans lösning att enskilda sparare icke avhålls från att förvärva ägareintresse i bostadshus. Även om man naturligt nog kan vilja välja olika företagsformer, bör de enskilda bostadsföretagen inte belastas med högre

kapitalkostnader än de övriga företagsformerna. Den diskriminering som hittills ägt rum på detta område bör därför bringas att upphöra. Ett lämpligt sätt härför synes vara att, som föreslagits i motionerna I: 457 och II: 583 samt I: 459 och II: 580, tertiärlånet uppdelas i två lån, varav ett från 70 till 85 % av fastighetens belåningsvärde och ett — det s. k. topplånet — från 85 till 97 resp. 92 % av samma värde. Såsom motionärerna anfört synes det även lämpligt att topplånet amorteras på 25 år samt får löpa med en ränta som med 1 % överstiger tertiärlåneräntan. Utskottet tillstyrker sålunda samtliga ifrågavarande motioner såvitt gäller lånekonstruktionen. Utskottets tidigare ställningstagande till frågan om tertiärlåneräntan innebär därvid, att utskottet för topplånet förordar en ränta som med 1 % överstiger normallåneräntan.

Vad angår tidpunkten för systemets införande anser utskottet, att det sagda bör gälla beträffande lån som utlämnas tidigast den 1 juli 1957. Utskottet tillstyrker sålunda härutinnan motionerna I: 457 och II: 583.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XII. beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 54, som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »ifrågavarande motionsyrkanden», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Bostadspolitiska utredningen framhöll att en revision av de övre belåningsgränser, som nu tillämpas, kunde enligt utredningens mening motiveras med hänsyn till önskemålet att begränsa anspråken på statliga låne-medel och därigenom underlätta en utvidgning av den statliga kreditgivningen till flera objekt.

Utskottet delar utredningens uppfattning och tillstyrker den i motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 457 och II: 583 föreslagna sänkningen av tertiärlånets övre gräns till 97 procent av belåningsvärdet för företagsformer, som nu får låna 100 procent, samt till 92 procent för kooperativa företag med kommunal kontroll. Utskottet delar också den av utredningen och motionärerna framförda uppfattningen att kommunerna bör beredas möjlighet att i viss utsträckning finansiera den återstående toppinsatsen i kommunala och s. k. allmännyttiga företag genom insatser av de boende. Sänkningen av lånegränsen för kooperativa företag behöver inte innebära någon tillbakagång för denna företagsform om ett målsparande till den egna in-

satsen organiseras. Utskottet föreslår i enlighet med yrkandena i motionerna I: 459 och II: 580 att de nya lånegränserna tillämpas för bostadsfastigheter, som får preliminärt beslut för igångsättning efter 1 januari 1958.

Utskottet har tidigare understrukit betydelsen av att största möjliga bostadsproduktion kommer till stånd och som ett led i dessa strävanden pekat på nödvändigheten att nedbringa produktionskostnaden bl. a. genom en mera intensiv konkurrens mellan olika företagsformer på bostadsmarknaden. De statliga lånevillkoren har hittills haft en utformning som avsevärt gynnat kommunala och s. k. allmännyttiga företag, som genom att de fått lån upp till 100 % av avkastningsvärdet till nedsatt ränta erhållit en betydande mersubvention i jämförelse med företag som fått lån endast upp till 85 %.

Eftersom det enligt utskottets mening är önskvärt att olika företagsformer får konkurrera på någorlunda likvärdiga villkor, som medger en riktig bedömning av deras resultat, föreslår utskottet med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 457 och II: 583 i vad avser denna del, att lån till flerfamiljshus som igångsättes tidigast 1 januari 1958 och som ligger mellan 85 och 92 % för kooperativa företag samt mellan 85 och 97 % för kommunala och allmännyttiga företag utlämnas mot en ränta på 5 %. Utskottet kan däremot inte biträda att amorteringen för denna del av lånen nu bestämmes till 25 år och yrkar avslag på motionerna I: 457 och II: 583 i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XII. beträffande övre belåningsgränserna för tertiärlån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

12) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 55, som börjar med »Kungl. Maj:ts» och slutar med »avstyrkes sålunda», bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag synes utskottet innebära en alltför försiktig avveckling av nu utgående räntesubventioner. Utskottet vill erinra om att räntegarantin ursprungligen inte varit tänkt som en subventionsform annat än vid en rent tillfällig räntestegring. En räntegaranti fr. o. m. 1 juli 1957 grundad på en räntesats av 4,5 % för hus färdigställda före den 1 januari 1958 och 4 % för senare färdigställda hus, såsom förordats i motionerna I: 457 och II: 583, måste anses ge fastighetsproduktion och fastighetsför-

vättning den trygghet som rimligen kan begäras. Utskottet biträder alltså det förslag härutinnan som framförts i nämnda motioner. Utskottet delar också den i samma motioner framförda uppfattningen att räntegarantin beträffande tidigare utlämnade lån skall upphöra efter 10 år. Någon anledning att utsträcka den tidigare fastställda giltighetstiden anser utskottet inte föreligga. Utskottet tillstyrker alltså även härutinnan motionerna. Därmed avstyrker utskottet de i motionerna I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565 samt I: 460 och II: 578 framförda yrkandena att de garanterade räntorna skall bli oförändrade.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XIII. beträffande den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus »garanterade» räntan i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 555, II: 582, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565, I: 460 och II: 578 ävensom med bifall till motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

13) beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tillägsslånet

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels utskottets yttrande på s. 55 från och med det stycke, som börjar med »I likhet», till och med det stycke som slutar med »höra anstå», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I likhet med departementschefen anser utskottet, att de ortsdifferentierade tillägsslånen inte bör behållas längre än nödvändigt. De skäl, som motiverade införandet av denna subvention, har numera i stort sett förlorat sin giltighet. Vidare är den nu gällande indelningen av kommunerna i subventionsortsgrupper i flera hänseenden föråldrad. I motsats till departementschefen finner emellertid utskottet nämnda skäl böra leda till att dessa tillägsslån redan nu avskaffas. Utskottet vill erinra om att även bostadspolitiska utredningen föreslagit detta. Utskottet tillstyrker alltså det förslag härutinnan, som framförts i motionerna I: 457 och II: 583. Däremot anser icke utskottet bärande skäl föreligga att i samband med en sådan avveckling av de ortsdifferentierade tillägsslånen ändra de för statligt belånade flerfamiljshus fastställda belåningsvärdena på sätt som förordats i motionerna I: 449 och II: 566.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XIV. beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tillägsslånet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med av-

slag å motionerna I: 449 och II: 566, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Pålsson, Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka ansett att *dels* utskottets yttrande på s. 55 från och med det stycke, som börjar med »I likhet», till och med det stycke, som slutar med »böra anstå», bort ersättas med text av följande lydelse:

»I likhet med departementschefen anser utskottet, att de ortsdifferentierade tilläggslånen bör bibehållas tills vidare. Genom den gradering, varefter dessa lån utgår, erhåller bebyggelsen främst på de mindre tätorterna en behövlig kompensation för en i andra avseenden missgynnad ställning. En förutsättning för sloandet av dessa lån bör vara att likställighet mellan olika orter även uppnås beträffande andra villkor på bostadsbyggandets område. Jämförelse kan i det avseendet göras med ortsdifferentieringen av lånegränserna.

Utskottet anser därför i likhet med motionerna nr I: 449 och II: 566, att de ortsdifferentierade tilläggslånen bör bibehållas tills vidare och i varje fall så länge gradering uppehålls av belåningsvärdena.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XIV. beträffande avveckling av det ortsdifferentierade tilläggslånet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 449 och II: 566 ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

14) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att tilläggslånet och ränteeftergiften bör ersättas med ett löpande schablonbidrag och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 55 börjar med »Det i» och på s. 56 slutar med »vara motiverat», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Det i motionerna I: 459 och II: 580 framlagda förslaget att ersätta tilläggslånet och ränteeftergiften med ett löpande schablonbidrag kan utskottet biträda. När det för enfamiljshus visat sig möjligt att utbetala ränteeftergifter i form av schablonbidrag per fastighet, oberoende av byggnadskostnad och husets storlek, bör det vara möjligt att i flerfamiljshusen övergå till schablonbidrag per m² lägenhetsyta. Det stöd som det ortsdifferentierade tilläggslånet utgör samt eftersläpande utbetalningar av tilläggslån, som understiger 1 krona per m² bör ersättas med ett årligt löpande bidrag som

utbetalas samtidigt med schablonbidraget för ränteeftergifter. Härigenom uppstår ett enhetligt bidrag, som förenar de båda stödformerna.

I övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag beträffande det ortsdifferentierade tilläggslånet och avstyrker förevarande motionsyrkanden.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XV. bifalla i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande att tilläggslånet och ränteeftergiften skall ersättas med ett löpande schablonbidrag;»

15) beträffande räntevillkoren för egnahemslån

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande å s. 56, som börjar med »I överensstämmelse» och slutar med »förenämnda motioner», bort ha följande lydelse:

»I överensstämmelse med sitt ståndpunktstagande i det föregående beträffande räntevillkoren för tertiärlån tillstyrker utskottet förslaget i motionerna I: 457 och II: 583 att räntesatsen beträffande egnahemslån skall anknytas till normalräntan för statens fasta upplåning.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XVI. beträffande räntevillkoren för egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 459 och II: 580 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 56, som börjar med »I överensstämmelse» och slutar med »förenämnda motioner», bort ha följande lydelse:

»I överensstämmelse med sitt ståndpunktstagande i det föregående beträffande räntevillkoren för tertiärlån tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag utom beträffande tidpunkten för höjningen av räntan på egnahemslånen, där utskottet biträder det i motionerna I: 459 och II: 580 framlagda förslaget.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XVI. beträffande räntevillkoren för egnahemslån i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna

I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 457 och II: 583 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

16) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett, att den räntefria stående delen av egnahemslån bör sänkas och att därför

dels de två sista meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 56, som börjar med »I motionerna» och slutar med »avstyrkes sålunda», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Med den ställning utskottet tagit i fråga om subventioner till flerfamiljshus finner utskottet en sådan sänkning skälig. Utskottet vill erinra om att även bostadspolitiska utredningen föreslagit detta. Utskottet biträder alltså vad motionärerna här föreslagit.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XVII. bifalla i motionerna I: 457 och II: 583 framställt yrkande om sänkning av den räntefria stående delen av egnahemslån;»

17) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett, att den räntefria stående delen av egnahemslån bör inkomstprövas och att därför

dels de två sista meningarna i det stycke i utskottets yttrande på s. 56, som börjar med »Ett yrkande» och slutar med »förenämnda motioner» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att när kapitalsubventionerna till flerfamiljshus nu är i det närmaste avvecklade, framstår det som inkonsekvent att behålla en så betydande *generell* subvention för enfamiljshusen. Utskottet, som kan godtaga de i motionerna föreslagna inkomstgränserna, föreslår att den räntefria stående delen av egnahemslån inkomstprövas för låneansökningar, som erhåller preliminärt beslut efter 1 oktober 1957, i enlighet med de riktlinjer som uppdragits i motionerna.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XVIII. bifalla i motionerna I: 459 och II: 580 framställt yrkande om inkomstprövning av den räntefria stående delen av egnahemslån;»

18) av herrar *Boman, Sundelin, Ragnar Bergh, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel*

och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande återbetalning av räntefri stående del av egnahemslån ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 57, som börjar med »Senast förra» och slutar med »avstyrkes sålunda», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner detta yrkande skäligt och tillstyrker alltså motionerna I: 457 och II: 583 i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XX. bifalla i motionerna I: 457 och II: 583 framställt förslag beträffande återbetalning av räntefri stående del av egnahemslån;»

19) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp,, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 58, som börjar med »I överensstämmelse» och slutar med »förenämnda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»I överensstämmelse med sin ståndpunkt till den för primär- och sekundärlån till flerfamiljshus garanterade räntan yrkar utskottet bifall till de i motionerna I: 457 och II: 583 framförda yrkandena att räntegarantin fr. o. m. 1 juli 1957 skall grundas på en räntesats av 4,5 % för hus färdigställda den 1 januari 1951 och 4 % för senare färdigställda hus ävensom att räntegarantin skall upphöra då den tidigare fastställda giltighetstiden av 10 år utgått. Därmed avstyrker utskottet yrkandena i motionerna I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565 samt I: 460 och II: 578 att den garanterade räntan skall vara oförändrad.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXII. beträffande den för bottenlån till småhus »garanterade» räntan i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna II: 555, I: 447 och II: 561, I: 448 och II: 565 samt I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

20) av herrar *Pålsson*, *Nils Theodor Larsson* och *Hansson*, vilka beträffande ränteeftergift till privat finansierade bostadsbyggnadsföretag ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 59, som börjar med »Utskottet anser» och slutar med »och II: 566», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Även om en räntesubvention till bostadsproduktion, som äger rum utan anspråkstagande av statliga lånemedel i enlighet med vad som föreslagits i propositionen, möjligen skulle kunna stimulera till ökat bostadsbyggande i vissa fall, ställer sig utskottet betänksamt till en sådan utvidgning av bostadssubventionerna.

Företag med så god ekonomi, att de borde kunna finansiera sitt bostadsbyggande utan statligt stöd, torde komma att åtnjuta ifrågavarande förmån. Framför allt gäller detta större, expanderande företag, som vill skaffa bostäder åt sin ökande personal. Eftersom dylik bostadsanskaffning med statliga lån tidigare ofta åtföljts av krav på viss tids anställning inom vederbörande företag, har kritik riktats mot sådan bebyggelse. Införandet av en ny subventionsform bör inte heller ske samtidigt som man inriktar sig på att i andra avseenden minska nu utgående subventioner. Utskottet avstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXIII. med bifall till motionerna I: 449 och II: 566, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag beträffande ränteeftergift till privatfinansierade bostadsbyggnadsföretag;»

21) av herrar *Boman, Sundelin, Ragnar Bergh, Anders Johansson, Skoglund* i Doverstorp, *Malmborg, Ståhl, Widén, Nilsson* i Göingegården, *Cassel* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 61, som börjar med »Utskottet finner» och slutar med »framställda yrkandena», bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner det föga förenligt med rättvisa och billighet att bibehålla den nu gällande tidsgränsen och biträder alltså de i motionerna I: 457 och II: 583 framförda yrkandena att familjebostadsbidrag skall kunna utgå till alla ur standardsynpunkt godtagbara lägenheter oavsett produktionsåret. Däremot avstyrker utskottet motionerna I: 142 och II: 180 samt I: 459 och II: 580.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»XXV. beträffande villkoren för familjebostadsbidrag till hushåll med två eller flera barn i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580 samt I: 142 och II: 180, förstnämnda fyra motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

22) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Wi-dén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 62, som börjar med »På de» och slutar med »förenämnda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar motionärernas uppfattning att en hjälpform, som innebär särskilt stöd åt de mindre bemedlade familjer som söker ge sina barn utbildning, icke nu bör slopas. Samma åldersgräns gäller som bekant för såväl allmänna barnbidraget som för familjebostadsbidraget. En tvåbarnsfamilj som har helt familjebostadsbidrag får härigenom en betydande minskning av sin inkomst, när det äldre barnet fyller 16 år, om detta på grund av studier eller av andra orsaker inte kan gå ut i förvärvslivet. Utskottet tillstyrker därför förevarande motioner i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXVII. beträffande slopande av familjebostadsbidrag för barn över 16 år i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 446 och II: 564 samt I: 459 och II: 580, sistnämnda bägge motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

23) av herrar *Gustaf Karlsson, Gillström, Näsström, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Mossberger, Söderberg, Skoglund* i Doverstorp, *Åkerström, Thapper, Svensson* i Alingsås, *Cassel, Almgren* och *Hansson*, vilka beträffande lån och bidrag till uppförande av studentbostäder ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 63, som börjar med »Utskottet har» och slutar med »nyssnämnda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förevarande förslag och avstyrker sålunda nyssnämnda motionsyrkanden.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXVIII. beträffande lån och bidrag till studentbostäder med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 454 och II: 567, I: 458 och II: 584 samt I: 430 godkänna vad utskottet anfört;»

24) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Wi-dén* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 14) betecknade reservationen anslaget till kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån bör anvisas med högre belopp och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 64, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »föreslagna beloppet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående tillstyrkt förslaget i motionerna I: 459 och II: 580 att tillägglånet skall ersättas med ett schablonbidrag, föreslår att anslaget anvisas med 96 000 000 kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXI. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna I: 460 och II: 578, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Kapitalmedelsförluster och ränteeftergifter å vissa bostadsbyggnadslån* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 96 000 000 kronor;»

25) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 1 c) betecknade reservationen ramen för preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, bör fastställas till högre belopp och att därför

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 64, som börjar med »Utskottet, som» och slutar med »berörda motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående anslutit sig till det i motionerna I: 459 och II: 580 framförda förslaget om storleken av bostadsbyggandet, föreslår att ramen för preliminära beslut fastställs till 780 000 000 resp. 75 000 000 kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXVI. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut angående lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 780 000 000 kronor;»

26) beträffande anslaget till Lånefonden för bostadsbyggande

a) av herrar *Ragnar Bergh, Skoglund* i Doverstorp, *Nilsson* i Göingegården och *Cassel*, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 11 a) betecknade reservationen

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 65, som börjar med »Under hänvisning» och slutar med »förevarande motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Under hänvisning till utskottets ställningstagande i det föregående till övre belåningsgränsen för tertiärlånen förordar utskottet, att anslaget till lånefonden för bostadsbyggande i enlighet med vad som yrkats i motionerna I: 457 och II: 583 upptages till 550 000 000 kr. I övrigt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker sålunda yrkandena i motionerna I: 459 och II: 580.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXVII. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 457 och II: 583 ävensom med avslag å motionerna I: 459 och II: 580, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 550 000 000 kronor;»

b) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 14) betecknade reservationen

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 65, som börjar med »Under hänvisning» och slutar med »förevarande motionsyrkanden», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående yrkat bifall till förslaget i motionerna I: 459 och II: 580 angående schablonbidrag, förordar att anslag för ifrågasvarande ändamål anvisas med 725 000 000 resp. 100 000 000 kronor. Motionerna I: 457 och II: 583 avstyrkes i denna del.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXVII. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580 ävensom med avslag å motionerna I: 457 och II: 583, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1957/58 under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 725 000 000 kronor;»

27) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 25) betecknade reservationen ramen för preliminära beslut angående lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, bör fastställas till lägre belopp och att därför nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXIX. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, medgiva, att under budgetåret 1957/58 preliminära beslut

angående lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill ett belopp av 75 000 000 kronor;»

28) av herrar *Boman, Sundelin, Anders Johansson, Malmborg, Ståhl, Widen* och *Gustafsson* i Skellefteå, vilka ansett att under förutsättning av bifall till den med 26 b) betecknade reservationen anslaget till Räntefria lån till bostadsbyggande bör anvisas med lägre belopp och att därför nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»XXXX. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 459 och II: 580, såvitt nu är i fråga, till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1957/58 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 100 000 000 kronor;»